GOTİKROMANTİK

Hayaletgören

FRIEDRICH SCHILLER

Çeviri: Bilge Uğurlar – Türkis Noyan

GOTİK ROMANTİK 6

Can Yayınları 2004

Der Geisterseher, Friedrich Schiller

1. basım: Eylül 2011
E-kitap 1. Sürüm Ağustos 2014, İstanbul
2011 tarihli 1. Basım esas alınarak hazırlanmıştır.

Yayına hazırlayan: Şebnem Sunar

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design
Kapak resmi: © iStockphoto.com

ISBN 978 975 0723 09 4

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33
www.canyayinlari.com
yayinevi@canyayinlari.com
Sertifika No: 10758

FRIEDRICH SCHILLER

Hayaletgören

ROMAN

Türkçesi

Bilge Uğurlar – Türkis Noyan

JOHANN CHRISTOPH FRIEDRICH VON SCHILLER, 1759'da Marbach am Neckar'da doğdu. Şair, oyun yazarı ve edebiyat kuramcısıdır. Wieland, Herder ve Goethe'yle birlikte Weimar Klasiği'nin en önemli dört yazarından biridir. Schiller, 1775'te Klopstock'un şiirleriyle ilgilenmeye başladı. Aynı yıl *Der Student von Nassau* (Nassaulu Öğrenci) dramını kaleme aldı. 1776'da ilk defa *Der Abend* (Akşam) adlı şiiri yayımlandı. 1780'te, "İnsanın Vahşi Doğası ve Ruhu ile İlişkisi Üzerine Deney" konulu bir doktora tezi hazırladı. 1776'da yazmaya başladığı, yasa ve özgürlük çatışmasını öne çıkaran *Der Räuber*, 1781'de önce isimsiz olarak yayımlandı. Oyun, 1782'de sahneye uyarlandı ve yoğun ilgiyle karşılandı. Bu eseri *Don Carlos* ile *Kabale und Liebe* (Hile ve Aşk) adlı dramlar takip etti. Schiller, 1783-1789 yılları arasında Mannheim, Leipzig, Dresden ve Rudolstadt'ta yaşadı. 1788'de Goethe'yle karşılaştı ve dost oldu. 1789'da Jena'dan gelen profesörlük teklifini kabul etti ve tarih eğitimi vermeye başladı. Bu dersleri, beklenmedik derecede dikkat çekti. Aynı yıl *Hayaletgören* basıldı ve kamuoyunda büyük ilgi gördü. 1796'dan 1800'e kadar edebiyat dergisi *Musenalmanach*'ı yayımladı. 1797'de *Mussenalmanach*'ta Goethe ve Schiller bir hiciv bölümü düzenlediler. *Der Taucher* (Dalgıç), *Der Handschuh* (Eldiven), *Der Ring des Polykrates* (Polykrates'in Yüzüğü), *Der Gang nach Eisenhammer* (Eisenhammer'e Yolculuk) ve *Die Kraniche des Ibykus* (Ibykus'un Turnası) 1797'ye ait baladlarıdır. Bunları 1798'de *Die Bürgschaft* (Şehir Halkı) ve *Der Kampf mit dem Drachen* (Ejderhayla Savaş) adlı baladlar izledi. Schiller bundan sonra yeniden drama döndü ve 1799 yılında *Wallenstein*'ın, hemen ertesi yıl ise *Maria Stuart*'ın çalışmalarını bitirdi. 1801'de *Die Jungfrau von Orléans*'ı (Orléans Bakiresi), 1803'te ise *Die Braut von Messina*'yı (Messinalı Gelin) kaleme aldı. 1802'de Schiller'e soyluluk unvanı verildi, böylece Friedrich von Schiller olarak adlandırılmaya hak kazandı. 1804'te *Wilhelm Tell*'i tamamlayarak, *Demetrius*'a başladı; ancak ağırlaşan hastalığı dolayısıyla bu eser bitiremeden 1805'te Weimar'da öldü.

BİLGE UĞURLAR, 1964'te İstanbul'da doğdu. 1982'de İstanbul Erkek Lisesi'ni, 1989'da Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nü bitirdi. Rudolf Borchardt'ın *Gece Yatısı*, Peter Handke'nin *Don Juan*, Heinrich von Kleist'ın *Michael Kohlhaas*, Franz Grillparzer'in *Fakir Çalgıcı, Sendomir Manastırı* adlı yapıtlarını Türkis Noyan'la birlikte çevirdi.

TÜRKİS NOYAN, 1929'da İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Stephan Gerlach'ın *Gerlach Seyahatnamesi*, Tobias Heinzelmann'ın *Osmanlı Karikatüründe Balkan Sorunu* 1908-1914 ve *Osmanlıda Bir Köle Brettenli Michael Bretten'in Anıları:* 1585-1588, çevirdiği yapıtlardan bazılarıdır.

Birinci kitap

Anlatacağım öykü birçoklarına inanılmaz gelecekse de, olayların büyük bir kısmına bizzat gözlerimle şahit oldum. Bu anlatacaklarım, belli bir siyasi vakadan haberdar olan az sayıdaki kişiye –o da eğer bu sayfalar yayımlandığında hâlâ hayattalarsa– memnun olacakları bir açıklama getirecektir; böyle bir anahtar olmasa bile, diğer okurlarca da insan aklının kandırılma ve yolunu şaşırma öyküsüne bir katkı olarak muhtemelen önemli bulunacaktır. Kötülüğün tasarlamaya ve uygulamaya kalkıştığı *amacın cüretkârlığı* ve bu amaca varmayı güvenceye almak için başvurduğu *araçların* tuhaflığı karşısında insan iki kere hayrete düşecektir. Kalemimi yalın ve güçlü bir hakikat duygusu yönlendirecektir; çünkü bu sayfalar dünyaya sunulduğunda ben artık hayatta olmayacağım ve bu anlattıklarımdan dolayı ne bir şey kazanacak ne de kaybedeceğim.

Kurland'a dönüş yolculuğumda, 17** yılının karnaval zamanı Prens von **'yi Venedik'te ziyaret etmiştim. Kendisiyle **'nin savaş hizmetinde tanışmıştık ve barışın kesintiye uğrattığı bir dostluğu burada tazeliyorduk. Ayrıca ben bu kentin ilgi çekici taraflarını görmek istediğimden, Prens de **'ye geri dönmek için senetleri beklediğinden, beni bu zamanı kendisiyle birlikte geçirmem ve yola çıkışımı ertelemem konusunda kolayca ikna etti. Venedik'te kaldığımız süre boyunca birbirimizden ayrılmayacağımıza dair anlaştık, üstelik Prens bana "Mori"deki dairesinde kalmamı teklif etme nezaketini de gösterdi.

Prens burada kimliğini büyük bir dikkatle gizleyerek yaşıyordu, çünkü kendi hayatını yaşamak istiyordu, ayrıca kendisine tahsis edilen kısıtlı gelir kaynaklarıyla, soyluluk unvanının düzeyini ayakta tutması zaten imkânsızdı. Bütün maiyeti, ağızlarının sıkılığına son derece güvendiği iki asilzadenin yanı sıra birkaç sadık hizmetkârdan ibaretti. Gösterişten kaçınması tutumluluktan ziyade yaradılışından kaynaklanıyordu. Eğlencelerden kaçıyordu; daha otuz beşinde, bu şehvet yuvası kentin bütün cazibelerine karşı direnmişti. Cinsi latiflere şimdiye kadar ilgisiz kalmıştı. Mizacına, derin bir ciddiyet ve hayalperestliğe varan bir melankoli hâkimdi. Eğilimlerinde sakin ama aşırılığa kaçacak kadar ısrarlı, seçimlerinde yavaş ve çekingendi; bağlılığı ise sıcak ve ebediydi. Gürültülü bir insan kalabalığının ortasında yalnız başına yürürdü; kendi hayal dünyasına kapanmış bir halde, çoğu zaman gerçek dünyada bir yabancı gibiydi. Hiç de zayıf biri olmamasına rağmen, başkalarının hüküm ve etkisi altında kalmaya onun kadar yatkın biri daha bulunamazdı. Onu bir kez kazandınız mı, artık sarsılmaz ve güvenilir biri olurdu; farkına vardığı bir önyargıyı yenmek için büyük bir cesaret gösterir, bir başka önyargı içinse canını verebilirdi.

Hanedanının üçüncü sıradaki prensi olarak ülkenin başına geçme ihtimali yoktu. İçinde yükselme hırsı hiç uyanmamış, tutkuları başka tarafa yönelmişti. Bir başkasının iradesine bağımlı olmamanın memnuniyeti içinde, başkaları üzerinde hâkimiyet kurmaya da heves etmiyordu: Tüm dilekleri özel hayatının huzurlu özgürlüğü ve zeki bir çevrenin hazzı ile sınırlıydı. Çok okurdu, ama seçici davranmazdı; ihmal edilmiş olan eğitimi ve erken yaşta girdiği savaş hizmetleri, aklının olgunlaşmasına fırsat vermemişti. Sonradan edindiği bütün bilgiler ondaki kavram karmaşasını artırmaktan başka bir işe yaramadı, çünkü bunlar sağlam bir temele dayanmıyordu.

Prens Protestan'dı, bütün ailesi gibi, Protestanlığı doğuştandı, araştırıp inceleyerek edinilmemişti, yaşamının bir döneminde dinine körü körüne bağlı biri olmuşsa da, üzerinde hiç araştırma yapmamıştı. Bildiğim kadarıyla, hiçbir zaman farmason olmadı.

Bir akşam, her zamanki gibi kendimizi tamamen gizleyen bir maske takıp kalabalığa karışmadan San Marco Meydanı'nda dolaşırken –saat geç olmaya başlamış ve kalabalık dağılmıştı– Prens maskeli birinin her yerde bizi izlediğini fark etti. Maskeli adam, bir Ermeni'ydi[1] ve tek başına yürüyordu. Adımlarımızı hızlandırdık ve yolumuzu birçok kez değiştirerek onu şaşırtmaya uğraştık ama boşuna, maskeli adam sürekli peşimizdeydi. "Burada bir aşk macerasına karışmadınız, değil mi?" dedi sonunda Prens bana dönerek, "Venedikli kocalar tehlikelidir," diye ekledi. "Bir tek kadınla bile ilişkim yok," diye cevap verdim. Prens, "Şurada oturalım ve Almanca konuşalım," diyerek sözlerine devam etti. "Sanırım bizi birisiyle karıştırıyorlar." Taştan bir bankın üzerine oturup maskeli adamın önümüzden geçip gitmesini bekledik. Fakat o doğrudan yanımıza geldi ve Prens'in hemen yanına oturdu. Prens saatini çıkarttı ve ayağa kalkarak bana doğru dönüp Fransızca yüksek sesle: "Saat dokuzu geçti. Hadi gelin. Bizi "Louvre'da beklediklerini unutmuşuz," dedi. Bunu sırf maskeli adama izimizi kaybettirmek için söylemişti. "*Saat dokuz*," diye tekrarladı maskeli aynı dilde, ağır ağır vurgulayarak. "Kutlayın kendinizi, Prens." (O arada ona gerçek adıyla hitap etmişti.) "*Saat tam dokuzda öldü*." Bunları söyleyerek ayağa kalktı ve oradan uzaklaştı.

Şaşkın bir halde birbirimize bakakaldık. "Kim ölmüş?" dedi Prens uzun bir sessizlikten sonra. "Haydi peşinden gidelim," dedim, "ve bir açıklama isteyelim." San Marco Meydanı'nın her köşesini karış karış aradık; maskeli adamdan eser yoktu. Hoşnutsuz bir halde, kaldığımız otele döndük. Prens yol boyunca benimle tek bir kelime konuşmadı, yolun kenarından yalnız başına yürüdü, bana sonradan da itiraf ettiği üzere, içinde şiddetli bir çatışma yaşıyordu.

Eve vardığımızda, tekrar konuşmaya başladı. "Doğrusu bu çok gülünç," dedi, "çılgının biri gelip iki kelimeyle insanın huzurunu kaçırabiliyor." Birbirimize iyi geceler diledik; odama girer girmez, yazı tahtasına bu olayın geçtiği günü ve saati kaydettim. Günlerden perşembeydi.

Ertesi akşam Prens bana şöyle dedi: "Haydi San Marco Meydanı'nda bir gezinti yapalım ve bizim esrarengiz Ermeni'yi bulalım mı? Bu komedinin nereye varacağını merak ediyorum." Önerisini kabul ettim. Saat on bire kadar meydanda vakit geçirdiysek de, Ermeni'yi hiçbir yerde göremedik. Aynı gezintiyi üst üste dört gece tekrarladık, yine de bir sonuç alamadık.

Altıncı akşam otelimizden çıkarken –gayri ihtiyari mi, yoksa bile bile mi olduğunu artık hatırlamıyorum– hizmetkârlara bizi arayan olursa nerede bulabileceğini bildirmek geldi aklıma. Prens tedbirliliğimi fark etti ve gülümseyen bir yüz ifadesiyle bu davranışımı övdü. San Marco Meydanı'na vardığımızda büyük bir izdiham yaşanıyordu. Henüz otuz adım bile atmamışken, o Ermeni'yi fark ettim, hızlı adımlarla kalabalığın arasından kendine yol açmaya çalışıyor ve sanki gözleriyle birini arıyordu. Biz tam ona yetişmek üzereyken, Prens'in maiyetinden Baron von F** nefes nefese bize doğru koşup geldi ve Prens'e bir mektup getirdi. "Üzerinde siyah mühür var," dedi. "Acil olabileceğini düşündük." Bunu duyunca yıldırım çarpmışa döndüm. Prens bir sokak lambasına yaklaşıp okumaya başladı. "Kuzenim ölmüş," diye haykırdı. "*Ne zaman?*" diyerek telaşla sözünü kestim. Mektuba bir kez daha baktı. "Geçen perşembe. Akşam saat dokuzda."

O şaşkınlığı üstümüzden atamadan, Ermeni'yi aramızda bulduk. "Burada sizin kim olduğunuzu öğrendiler, saygıdeğer bayım," dedi Prens'e. "Derhal Mori'ye dönün. Karşınızda senato temsilcilerini bulacaksınız. Size sunulacak olan onuru kabul etmekte tereddüt etmeyin. Baron von F** senetlerinizin geldiğini size söylemeyi unuttu," diyerek kalabalığın arasına karıştı.

Hızla otelimize döndük. Her şey Ermeni'nin haber verdiği gibi oldu. Cumhuriyet'in üç asilzadesi, Prens'i selamlamak ve onu büyük bir törenle Meclis'e götürmek üzere hazır bekliyordu, orada kentin yüksek soyluları tarafından karşılanacaktı. Prens bana uyanık kalıp onu beklememi kısa bir işaretle belli edecek vakti ancak buldu.

Prens gece saat on bire doğru döndü. Ciddi ve düşünceli bir halde odaya girdi, hizmetkârları gönderdikten sonra elimi tuttu. Bana dönerek Hamlet'in sözleriyle: "Kontum," dedi, "öyle şeyler vardır ki, yerde ve gökte, göremez felsefelerimiz onları rüyasında bile."[2]

"Saygıdeğer bayım," diye cevap verdim, "büyük bir umut kazanmış olarak yatağa gireceğinizi unutmuş gibi görünüyorsunuz." (Ölen kişi, ülkenin başındaki ***'nin biricik oğlu, veliaht prensti. Yaşlı ve hasta hükümdarın, yerine geçecek bir oğul sahibi olma ümidi de yoktu. Bizim Prens'in amcası –keza onun da vârisi ve oğlu olma ihtimali yoktu– şimdi onunla taht arasındaki tek kişiydi. Bu durum ileride söz konusu olacağı için şimdiden bahsediyorum.)

"Bunu bana hatırlatmayın," dedi Prens. "Eğer bir taç kazanmış olsaydım, şimdi bu ufak ayrıntıyı düşünmek yerine, yapacak çok daha fazla işim olurdu. Eğer Ermeni'nin bu olanları bilmesi bir rastlantı değilse..."

"Bu nasıl olabilir ki, Prens?" diyerek sözünü kestim.

"Bütün hükümdarlık umutlarımı bir rahip cüppesine değişirim."

Ertesi akşam her zamankinden daha erken San Marco Meydanı'ndaydık. Birdenbire bastıran yağmur yüzünden, kâğıt oynanan bir kafeye girdik. Prens bir İspanyol' un sandalyesinin arkasında durup oyunu izlemeye başladı. Bense yan odaya geçmiş, gazete okumaya koyulmuştum. Bir süre sonra gürültüler duydum. Prens gelmeden önce sürekli kaybeden İspanyol, şimdi her elde kazanıyordu. Oyunun gidişatı göze batacak kadar değişmişti, talihinin dönmesiyle cesareti artan oyuncunun kasayı boşaltma tehlikesi vardı. Kasayı tutan Venedikli, Prens'e küstah bir tonda şansı döndürdüğünü ve masadan uzaklaşmasını söyledi. Prens onu soğuk bir bakışla süzerek olduğu yerde kaldı; Venedikli hakaretini Fransızca olarak tekrarlamasına rağmen Prens istifini bozmadı. Venedikli, Prens'in her iki dili de bilmediğini düşündü ve aşağılamayla dolu bir gülüşle diğerlerine dönüp, "Beyler, söyler misiniz, bu Balordo'ya[3] meramımı nasıl anlatmalıyım?" Bunları söyleyerek ayağa kalktı ve Prens'i

kolundan tutmaya yeltendi; o anda Prens'in sabrı taştı ve Venedikli'yi güçlü elleriyle kavradığı gibi sert bir hareketle yere fırlattı. Bütün mekân hareketlendi. Gürültü üzerine ben de içeriye daldım, gayri ihtiyari Prens'e adıyla seslendim. "Kendinizi kollayın, Prens," diye düşüncesizce sözlerime devam ettim, "şu anda Venedik'teyiz." Prens'in adı duyulunca herkesin sesi soluğu kesildi, derken mırıldanmalar başladı ve durum bana biraz tehlikeli göründü. Orada bulunan tüm İtalyanlar kalabalık bir grup oluşturarak yan tarafa dizildiler. Herkes bir bir salonu terk etti, sonunda İspanyol ve birkaç Fransız'la baş başa kaldık. "Saygıdeğer bayım, kenti hemen terk etmezseniz, işiniz bitik," dedi İspanyol. "Bu kadar sert davrandığınız Venedikli zengin ve nüfuzlu biridir, sizi öbür dünyaya göndermesi ona sadece elli duka altınına mal olur." İspanyol, Prens'in güvenliği için nöbetçi çağırmayı ve eve kadar bizzat bize eşlik etmeyi teklif etti. Aynı teklifi Fransızlar da yaptılar. Biz hâlâ durmuş ne yapacağımızı düşünürken, kapı açıldı ve Devlet Engizisyonu'ndan birkaç görevli içeriye girdi. Bize gösterdikleri hükümet emrine göre kendilerini derhal takip etmemiz gerekiyordu. Çok sayıda muhafız eşliğinde bizi kanala kadar götürdüler. Burada bizi bekleyen gondola binmek zorundaydık. İnmeden önce gözlerimizi bağladılar. Bizi büyük bir taş merdivenden yukarıya çıkarttıktan sonra, uzun ve dolambaçlı bir dehlizden geçirdiler, ayaklarımızın altında yankılanan seslerden çıkarttığım kadarıyla aşağısı mahzendi. Sonunda bir başka merdivene ulaştık, yirmi altı basamakla aşağıya indik. Merdivenler bir salona açıldı, burada gözlerimizdeki bağları çözdüler. Kendimizi bir grup vakur, yaşlı adamın ortasında bulduk, hepsi siyahlar giymişti, salonun her tarafı siyah örtülerle kaplanmış ve çok az aydınlatılmıştı. Toplananların hepsi de ölüm sessizliği içindeydi, bu da dehşet verici bir etki yaratıyordu. Engizisyon'un başı olduğunu tahmin ettiğim bu ihtiyarlardan biri, Prens'e doğru yaklaştı ve Venedikli oraya getirilirken, yüzünde ciddi bir ifadeyle sordu:

"Bu adamı size kafede hakaret eden kişi olarak teşhis ediyor musunuz?"

"Evet," diye cevapladı Prens.

Bunun üzerine tutukluya döndü: "Bu şahıs sizin bu akşam öldürtmek istediğiniz kişi mi?"

Tutuklu, "Evet," cevabı verdi.

Ansızın halka aralandı ve dehşet içinde Venedikli'nin başının gövdesinden ayrıldığını gördük. "Bu tarziye sizi tatmin etti mi?" diye sordu Engizisyoncu. Prens muhafızlarının kollarında baygın yatıyordu. "Şimdi gidin," diye korkunç bir sesle, bana doğru dönerek, sözlerine devam etti. "Ve bundan böyle Venedik'teki adalet konusunda bu kadar acele hüküm vermeyin."

Adaletin elini hızla harekete geçirip bizi kesin bir ölümden çekip kurtaran gizli dostun kim olduğunu öğrenemedik. Dehşetten kasılmış bir halde otelimize döndük. Vakit gece yarısını geçmişti. Oda hizmetkârı von Z** bizi sabırsızca merdivende bekliyordu.

"Birini yolladığınız ne iyi oldu!" dedi Prens'e, bir yandan da bize ışık tutuyordu. "Baron von F**'nin San Marco Meydanı'ndan getirdiği haber dolayısıyla hayatınızdan endişe etmiştik."

"Ben mi yollamışım? Ne zaman? Bundan hiç haberim yok."

"Bu akşam saat sekizden sonra. Bugün eve daha geç gelebileceğinizi ve merak etmememizi söylemişsiniz."

O anda Prens bana baktı. "Acaba benden habersiz siz mi böyle tedbirli davrandınız?"

Benim hiçbir şeyden haberim yoktu.

"Mutlaka böyle olmuştur, Prens cenapları," dedi oda hizmetkârı, "inandırıcı olması için gönderdiğiniz saatiniz işte burada." Prens saatinin bulunduğu cebine elini attı. Saat gerçekten de yerinde yoktu. Prens saatini tanıdı ve, "Bunu kim getirdi?" diye sordu dehşetle.

"Maskeli, tanımadığımız bir adam, Ermeni kıyafetine bürünmüş, zaten hemen uzaklaştı."

Durup birbirimize baktık. "Buna ne diyorsunuz?" dedi sonunda Prens, uzun bir suskunluktan sonra. "Demek ki Venedik'te bana gizlice gözcülük eden biri var."

O gecenin dehşet verici olayları yüzünden Prens'in ateşi yükselmişti, sekiz gün boyunca odasından çıkmadı. Bu zaman süresince otelimiz, Prens'in ortaya çıkan konumunun yarattığı çekimle yerli ve yabancı birçok ziyaretçinin akınına uğradı. Herkes ona hizmet etmek için birbiriyle yarışıyor, kendince onun gözüne girmeye çalışıyordu. Engizisyon'da geçen olaydan artık söz edilmiyordu. ** Sarayı Prens'in yola çıkışını daha da ertelemek istediğinden, Venedik'teki bazı sarraflar ona bol miktarda ödeme yapmak üzere talimat aldılar. Böylece Prens, istemeyerek de olsa, İtalya'da kalış süresini uzatmak zorunda kalmıştı ve ben de onun ricası üzerine yola çıkışımı ertelemeye karar verdim.

Prens odasından dışarı çıkacak kadar iyileşir iyileşmez, doktor kendisine hava değişikliği için Brenta Nehri'nde dolaşmasını önerdi. Hava açıktı ve öneri kabul edildi. Tam biz gondola binmek üzereyken Prens, içinde önemli evrakların bulunduğu küçük kasanın anahtarının yanında olmadığını fark etti. Derhal aramak için geriye döndük. Prens kasayı evvelki gün kilitlediğinden kesinlikle emindi ve o zamandan beri odasından çıkmamıştı. Fakat tüm aramalar boşunaydı, daha fazla zaman kaybetmemek için aramayı bıraktık. Kimseden kuşku duymayacak kadar yüksek ruhlu olan Prens, anahtarın kaybolduğu sonucuna vararak artık bu konudan söz etmememizi rica etti.

Gezi çok keyifli geçiyordu. Nehrin her kıvrılışında ihtişamın ve güzelliğin daha da arttığı pitoresk bir manzara –şubatın ortasında adeta bir mayıs günü gibi açık bir gökyüzü– Brenta'nın her iki kıyısını da bezeyen sayısız göz alıcı bahçe ve zarif köy evi, arkamızda ise suyun içinden yükselen yüzlerce kulesi ve gemi direkleriyle muhteşem Venedik, işte bütün bunlar bize dünyanın en şahane seyirliğini sunmaktaydı. Kendimizi tamamen bu güzel doğanın büyüsüne kaptırdık, keyfimiz son derece yerindeydi, Prens bile ciddiyetini üzerinden atmış, neşeli şakalar yapmakta bizimle yarışıyordu. Şehirden birkaç İtalyan mili uzakta karaya çıktığımızda, karşıdan neşeli bir müzik sesi duyuluyordu. Müzik sesi, o sırada yıllık panayırın düzenlendiği küçük bir köyden geliyordu; burası her kesimden insan

kalabalığıyla doluydu. Genç kız ve erkeklerden oluşan bir kumpanya, tiyatro kostümleri içinde pantomim yaparak bizi karşıladı. Yaratıcı bir gösteriydi, hafiflik ve zarafet hareketlere ruh veriyordu. Dansın finali yapılırken, kraliçeyi canlandıran başdansçı birdenbire sanki görünmez bir kol tarafından yakalanmış gibi durdu. Onunla birlikte hepsi hareketsiz kaldı. Müzik sustu. Topluluktaki herkesin soluğu kesilmiş gibiydi, dansçı kız gözünü yere dikmiş, sanki donmuş gibi orada öylece duruyordu. Birden büyük bir coşku içinde havaya sıçradı, gözlerinde çılgın bir ifadeyle etrafına bakındı. "Aramızda bir kral var," diye haykırdı, başından tacı çıkartıp Prens'in ayaklarının dibine koydu. Orada bulunan herkes bakışlarını Prens'e yöneltti; oyuncu kızın coşku dolu ciddiyeti öylesine aldatıcıydı ki, uzun süre kimse bu farsın bir anlamı olup olmadığı hakkında karar veremedi. Herkesin topluca el çırparak alkış tutması bu sessizliğe bir son verdi. Gözlerimi Prens'e çevirdim. Hayli şaşırdığını ve izleyicilerin meraklı bakışlarından kurtulmaya çalıştığını fark ettim. Bu çocuklara para atıp aceleyle kalabalığın arasından sıyrılmaya çalıştı.

Birkaç adım atmıştık ki, yaşı ilerlemiş çıplak ayaklı bir keşiş halkın arasından kendine yer açarak Prens'in yolunu kesti. "Bayım," dedi keşiş, "Meryem Ana'yı zenginliğinden nasiplendir, onun dualarına ihtiyacın olacak." Bunları öyle bir ses tonuyla söyledi ki, ne yapacağımızı bilemez bir halde kalakaldık. O ise kalabalıkla sürüklenerek bizden uzaklaştı.

Bu arada grubumuz kalabalıklaşmıştı. Prens'in daha önce Nice'te tanıştığı bir İngiliz lordu, Livornolu birkaç tüccar, bir Alman piskoposluk müşaviri, birkaç kadınla birlikte bir Fransız *abbé*[4] ve bir Rus subay bize eşlik ediyorlardı. Rus subayın fizyonomisinde bizim dikkatimizi üzerine çeken müthiş yadırgatıcı bir şey vardı. Hayatım boyunca *bir* insan yüzünde bu kadar çok *çizgi* ile bu denli *karakter* yoksunluğunu, böylesine çekici bir iyiniyet ile bu kadar itici bir donukluğu bir arada hiç görmemiştim. Sanki tüm tutkular bu yüze kazınmış ve sonra çekip gitmişti. Geriye bir tek, tam bir insan sarrafının sessiz ve delip geçen bakışları kalmıştı, o kadar ki göz göze

geldiği herkesi ürkütüyordu. Bu tuhaf adam bizi uzaktan izliyordu, görünüşe bakılırsa o sırada olan her şeye katılmasa da ilgi gösteriyordu.

Piyango çekilen bir satış kulübesinin önünde durduk. Kadınlar para koydular, biz de onlar gibi yaptık; Prens de çekilişe katıldı ve bir enfiye kutusu kazandı. Kapağını açtığında, beti benzi atmış bir halde irkildiğini fark ettim. Anahtar içindeydi.

"Bu ne demek oluyor?" dedi Prens bana, bir an baş başa kaldığımızda. "Üstün bir kuvvet beni izliyor. Her şeyi bilen bir güç çevremde dolaşıyor. Kendisinden kaçamadığım görünmez bir varlık attığım her adımı gözetliyor. Ermeni'yi mutlaka arayıp bulmalı ve ondan aydınlatıcı bilgi edinmeliyim."

Güneş batmak üzereyken, akşam yemeğinin sunulduğu sefa köşküne vardık. Prens'in adının duyulmasıyla, bize eşlik edenlerin sayısı on altı kişiye çıkmıştı. Daha önce bahsedilenlerin dışında, Roma'dan bir virtüöz, birkaç İsviçreli ve üzerinde üniforma taşıyan, kendini yüzbaşı olarak tanıtan Palermolu bir serüvenci[5] de bize katılmışlardı. Bütün akşamı burada geçirip eve dönüş yolunda meşalelerin yakılmasına karar verildi. Masadaki sohbet hararetliydi; Prens anahtarla ilgili olayı anlatmaktan kendini alamadı, bu herkeste büyük bir hayret uyandırdı. Bu konu üzerinde kıyasıya tartışıldı. Gruptakilerin çoğu, fazla üzerinde durmadan, bu sihir sanatlarının aslında bir gözbağcılıktan ibaret olduğunu ileri sürüyorlardı; çok şarap içmiş olan *abbé* bütün ruhlar âlemine meydan okuyor; İngiliz, Tanrı'yla alay ediyor; müzisyen şeytana haç çıkartıyordu. Prens'in de aralarında olduğu çok az kişi ise, insanın bu konularda yargıda bulunmaktan sakınması gerektiği fikrindeydi; o sırada kadınlarla sohbet etmekte olan Rus subay ise, bütün bu konuşmaları umursamıyor gibiydi. Tartışmanın hararetinde Sicilyalı'nın dışarıya çıktığı fark edilmemişti. Yarım saat kadar geçtikten sonra, bir paltoya bürünmüş halde tekrar geriye geldi, Fransız'ın sandalyesinin arkasında durdu. "Biraz önce büyük bir cesaret göstererek bütün ruhlarla boy ölçüşebileceğinizi söylediniz, bunu *biri* ile denemeye ne dersiniz?"

“Kabul!” dedi *abbé*, “Eğer siz onlardan birini karşıma çıkarma işini üstlenmeye hazırsanız.”

“Bunu yapacağım,” diye cevapladı Sicilyalı (bize doğru dönerek), “bu baylar ve bayanlar bizi yalnız bırakır bırakmaz.”

“Nedenmiş o?” diye bağırdı İngiliz. “Yürekli bir hayalet neşeli bir topluluktan korkmaz.”

“Bunun nasıl sonuçlanacağına dair bir güvence veremem,” dedi Sicilyalı.

“Aman Tanrım! Olamaz!” diye kadınlar masada bağrışarak korkuyla sandalyelerinden fırladılar.

“Hayaletiniz gelsin bakalım,” dedi *abbé* diklenerek, “ama burada keskin kılıçların olduğu konusunda onu önceden uyarın.” (Bu arada konukların birinden kılıcını vermesini rica etti.)

“Siz nasıl isterseniz öyle davranın,” diye soğuk bir cevap verdi Sicilyalı, “tabii daha sonra hâlâ buna hevesiniz kalırsa.” Burada Prens’e doğru döndü. “Saygıdeğer bayım,” dedi, “Anahtarınızın bir yabancının eline geçtiğini iddia ediyorsunuz. Acaba kim olduğunu tahmin edebiliyor musunuz?”

“Hayır.”

“Kuşkulandığınız hiç kimse yok mu?”

“Doğrusu düşündüğüm biri vardı...”

“Eğer karşınızda görseydiniz, o kişiyi tanır mıydınız?”

“Hiç kuşkusuz.”

O anda Sicilyalı paltosunu açtı ve altından bir ayna çıkartıp Prens’in gözünün önüne tuttu.

“Bu mu?”

Prens dehşetle geriledi.

“Ne gördünüz?” diye sordum.

“Ermeni’yi.”

Sicilyalı aynayı tekrar paltosunun altına gizledi. “Gördüğünüz, düşündüğünüz kişi miydi?” diye topluluktakiler Prens’e sordular.

“Ta kendisi.”

O anda herkesin suratı değişti, gülmeyi kestiler. Tüm gözler merak içinde Sicilyalı'ya takılı kaldı.

"Mösyö l'Abbé, iş ciddileşiyor," dedi İngiliz, "yerinizde olsam, geri çekilmeyi hesaba katardım."

"Herifin içine şeytan kaçmış," diye bağırdı Fransız ve evden fırladı gitti, kadınlar çığlıklar atarak salonu terk ettiler, virtüöz de onların peşinden; Alman piskoposluk müşaviri bir koltukta horluyor, Rus ise her zamanki gibi aldırışsızca oturmaya devam ediyordu.

"Belki de büyük konuşanlarla alay etmek istediniz," diyerek tekrar söze başladı Prens, herkes dışarı çıktıktan sonra, "Yoksa bize verdiğiniz sözü yerine getirmeye niyetli misiniz?" dedi.

"Haklısınız," dedi Sicilyalı. "*Abbé* ile konuşurken ciddi değildim, o ödleğin sözüme güvenmeyeceğini gayet iyi bildiğimden ona böyle bir teklifte bulundum. Ama aslında mesele şakaya gelmeyecek kadar ciddi."

"O halde meseleye hâkim olduğunuzu kabul ediyorsunuz?"

Büyücü uzun bir süre sustu, Prens'i dikkatle süzüyor gibiydi.

"Evet," diye cevap verdi sonunda.

Prens'in merakı çoktan son haddine varmıştı. Ruhlar âlemiyle ilişkiye girmek, en büyük hayaliydi; Ermeni'nin o ilk göründüğü andan itibaren, az çok olgunlaşmış aklının uzun zamandır kendinden uzakta tuttuğu tüm fikirler yeniden hortladı. Sicilyalı ile bir kenara çekildi, onunla hararetli hararetli konuştuğunu duyuyordum.

"Şu anda karşınızdaki adam," diye devam etti Prens, "bu önemli konunun açıklığa kavuşturulması için sabırsızlıktan yanıp tutuşmakta. Burada, benim kuşkumu giderecek ve gözlerimin önündeki perdeyi kaldıracak olan kişileri benim velinimetim, benim en yakın dostum olarak kucaklayacağım. Benim için böyle büyük bir hizmette bulunmayı ister misiniz?

"Benden ne talep ediyorsunuz?" dedi büyücü düşünceli bir tavırla.

"Şimdilik sanatınızla ilgili bir örnek yeter. Bana bir hayalet gösterin."

"Bu ne işe yarayacak?"

“Böylece beni daha yakından tanıyıp daha ileri seviyedeki bir derse layık olup olmadığıma hüküm verebilirsiniz.”

“Size herkesten çok değer veriyorum, saygıdeğer Prens. Sizin henüz farkında olmadığınız, yüzünüzdeki gizli bir güç ilk görüşte beni size bağladı. Siz zannettiğinizden daha kudretlisiniz. Benim bütün gücüm sınırsızca sizin emrinizdedir, ancak...”

“O halde, bana bir hayalet gösterin.”

“Fakat ilk önce bu talebinizin sırf basit bir meraktan kaynaklanmadığından emin olmam gerekir. Görünmez kuvvetler bir ölçüye kadar benim irademe bağlıysa da, kutsal sırların kutsiyetini bozmamak, yani gücümü kötüye kullanmamak koşuluyla.”

“Niyetim tamamen saftır. Ben hakikati istiyorum.”

O anda bulundukları yerden uzaklaşarak ilerideki bir pencereye yaklaştılar, artık ne konuştuklarını duyamıyordum. Bu konuşmayı benimle aynı şekilde dinlemiş olan İngiliz beni kenara çekti.

“Prensiniz asil ruhlu bir adam. Bir sahtekârla ilişkiye girmesine üzülüyorum.”

“Belli olmaz,” dedim, “onun bu işten nasıl sıyrılacağına bağlı.”

“Biliyor musunuz?” dedi İngiliz, “Şu anda o sefil herif önemsenmek istiyor. Paranın sesini duyuncaya kadar sanatını ortaya sermeyecek. Burada dokuz kişiyiz. Aramızda para toplayalım ve yüksek bir miktar ile onu heveslendirelim. O bozguna uğrar, Prens’inizin de gözleri açılır.

“Bence tamam.”

İngiliz tabağa altı guinea attı ve sırayla toplamaya başladı. Herkes birkaç louis verdi; önerimiz özellikle Rus’u olağanüstü ilgilendirmiş gibi görünüyordu, tabağa yüz duka değerinde bir banknot bıraktı; İngiliz bu savurganlığa çok şaşırdı. Toplanan parayı Prens’e götürdük. “Lütfen,” dedi İngiliz, “bu beye bizim adımıza ricada bulunarak sanatının bir örneğini izlememize izin vermesini ve minnettarlığımızın bu ufak kanıtını da kabul etmesini sağlayınız. “Prens içine değerli bir yüzük koyarak tabağı Sicilyalı’ya uzattı. O ise birkaç saniye durup düşündü. “Sayın baylar ve velinimetlerim,” diyerek söze başladı, “bu

yüce ruhluluk beni utandırdı. Beni tam olarak tanımadığınız belli oluyor ama ben gene de talebinize karşılık vereceğim. Dileğiniz yerine getirilecektir" (bir yandan da çanı çalıyordu.) "Şahsım adına hakkım olmayan bu altınları izninizle yolumuzun üzerindeki Benedikten manastırına hayır işleri için bırakacağım. Yüzüğü ise prenslerin en saygıdeğerini bana hatırlatacak paha biçilmez bir yadigâr olarak saklayacağım."

O anda otelin sahibi geldi ve Sicilyalı parayı derhal ona iletti.

"Yine de alçağın biri o," dedi İngiliz kulağıma. "Parayı reddetti, çünkü şimdi onun için önemli olan bizzat Prens'tir."

"Ya da otelin sahibi görevini biliyor," dedi bir başkası.

"Kimi istiyorsunuz?" diye sordu büyücü, Prens'e.

Prens bir an düşündü. "Bence büyük adamlardan birini getirtin," diye seslendi Lord. "Papa Ganganelli'yi[6] çağırın. Beyefendiye nasıl olsa ucuza mal olacak."

Sicilyalı dudaklarını ısırdı. "Kutsanmış birini çağırmam yasak."

"Tüh, bu çok fena," dedi İngiliz. "Hangi hastalıktan öldüğünü belki kendisinden öğrenebilirdik."

"Marki de Lanoy," diyerek Prens söze girdi, "son savaşta Fransız tuğgeneraliydi ve benim en yakın arkadaşımdı. Hastinbeck çarpışmasında ölümcül bir yara aldı, onu benim çadırıma taşıdılar, orada çok geçmeden kollarımda öldü. Can çekişirken, kendisine yaklaşmam için bana işaret etti. 'Prens,' diye konuşmasına başladı, 'anayurdumu bir daha asla göremeyeceğim, benden başka kimsenin bilmediği bir sırrımı size söylüyorum. Felemenk sınırındaki bir manastırda yaşayan bir...' O anda can verdi. Ölümün eli son sözlerini yarıda kesti; onu burada görmek ve devamını dinlemek isterdim."

"Tanrı biliyor ya, çok şey istiyorsunuz," diye haykırdı İngiliz. "Bu işin altından kalkarsanız, sizi ikinci bir Süleyman[7] ilan edeceğim."

Prens'in bu anlamlı seçimine hayran kaldık ve hep birden onu destekledik. O sırada büyücü sert adımlarla bir aşağı bir yukarı yürüyordu, kararsızlık içinde kendisiyle mücadele ediyor gibiydi.

"Ölenin geride size bıraktıklarının hepsi bu kadardı, öyle mi?"

"Hepsi bu."

"Onun yurdunda bu konuda daha başka soruşturmalar yapmadınız mı?"

"Hepsi boşunaydı."

"Marki de Lanoy kusursuz bir yaşam sürmüştü, değil mi? Her ölüyü çağırmam yasak da."

"Ölürken gençliğinde yaşadığı aşırılıklardan pişmanlık duyuyordu."

"Yanınızda ondan bir anı taşıyor musunuz?"

"Evet." (Prens gerçekten yanında bir enfiye kutusu taşıyordu, üzerinde mineyle işlenmiş Marki'nin minyatür portresi olan bu kutuyu sofrada yanına koymuştu.)

"Bunun ne olduğunu bilmem gerekmiyor! Beni yalnız bırakın. Ölen kişiyi göreceksiniz."

O bizi çağırana kadar, diğer köşke geçmemizi rica etti. Derhal salondaki bütün mobilyaları dışarı çıkarttı, pencereleri söktürdü ve kepenkleri sonuna kadar indirtti. Dostu olduğu belli olan otel sahibine, içinde kor halinde kömür bulunan bir çanak getirmesini ve evde yanan bütün ateşleri suyla dikkatlice söndürmesini emretti. Dışarı çıkmadan önce, her birimizden burada görüp duyduklarımız hakkında sonsuza dek konuşmayacağımıza dair namus sözü vermemizi istedi. Arkamızdan bu köşkteki tüm odaların kapıları sürgülendi.

Saat on biri geçiyordu, evin her yanına derin bir sessizlik hâkimdi. Dışarı çıkarken, Rus bana yanımızda dolu silah bulundurup bulundurmadığımızı sordu. "Niçin?" dedim. "Ne olur, ne olmaz," diye cevapladı. "Bir dakika bekleyin, ben bir bakayım." Yanımızdan uzaklaştı. Baron von F** ve ben o köşke bakan bir pencereyi açtık, bize sanki iki kişinin aralarında fısıldaştıklarını ve bir yere merdiven dayadıklarını duymuşuz gibi geldi. Tabii ki bu sadece bir tahmindi, bunun doğru olduğunu ileri sürmeye cesaret edemem. Rus yarım saat sonra bir çift tabancayla geri döndü. İçine kurşun yerleştirdiğini gördük. Saat ikiye yaklaşırken büyücü tekrar göründü ve bize vaktin geldiğini haber verdi. İçeri girmeden önce ayakkabılarımızı

çıkartmamız, üzerimizde sadece gömlek, çorap ve iç çamaşırımızın kalması emredildi. Arkamızdan, ilk seferinde de olduğu gibi, kapı sürgülendi.

Salona geri döndüğümüzde, yere kömürle geniş bir daire çizilmiş olduğunu gördük, içine on kişiyi, hepimizi rahatça alacak büyüklükteydi. Odanın dört duvarı boyunca bütün döşeme tahtaları kaldırılmıştı, öyle ki bir adanın üzerinde gibiydik. Dairenin tam ortasına üstü siyah örtüyle kaplı bir altar yerleştirilmiş, altına da kırmızı atlas bir halı serilmişti. Altarın üzerinde bir kurukafanın yanında açık halde bir Keldani İncili durmaktaydı, ayrıca üzerine gümüş bir haç tutturulmuştu. Mum yerine gümüş bir kabın içinde ispirto yanıyordu. Günlükten yayılan yoğun duman salonu kararttığından, ışık adeta boğulmuştu. Büyücü, tıpkı bizler gibi soyunuktu, ama onun ayakları çıplaktı; boynundaki insan saçından yapılma kolyenin ucunda bir muska taşıyordu, kalçasına üzeri gizli şifreler ve sembolik figürlerle bezeli beyaz bir önlük dolamıştı. El ele tutuşmamızı ve derin bir sessizlik içinde kalmamızı emretti; özellikle hayalete hiç soru sormamamızı tembih etti. İngiliz'den ve benden (en çok bizim ikimize karşı güvensizlik besliyor gibiydi) iki çıplak kılıcı hiç kıpırdamadan çapraz olarak onun bir parmak kadar başının üstünde işlem bitinceye kadar tutmamızı rica etti. Çevresinde bir yarımay oluşturduk, Rus subay İngiliz'in hemen yanında altarın bitişiğinde duruyordu. Yüzü doğuya çevrili halde, büyücü şimdi halının üzerindeydi, dört bir yöne kutsanmış su serpiyordu, üç defa İncil'e doğru eğildi. Ruh çağırma seremonisi yedi-sekiz dakika kadar sürdü, biz olanlardan hiçbir şey anlamadık; bittiğinde hemen arkasında duranlara bir işaret vererek şimdi onu saçlarından sıkıca tutmalarını istedi. Şiddetli kasılmalar içinde üç defa ölenin adını haykırdı ve üçüncüsünde elini haça doğru uzattı.

Birdenbire hepimiz sanki bir şimşek çaktığını hissettik ve ellerimiz birbirinden ayrıldı; ani bir gök gürültüsü evi sarstı, bütün kapı kilitleri çınlamaya, bütün kapılar çarpmaya başladı, ispirto kabının kapağı kapandı, ışık söndü ve karşı duvardaki şöminenin üzerinde bir insan

sureti belirdi, gömleği kanlıydı, yüzü ölmekte olan birinin benzi gibi bembeyazdı.

"Kim çağırıyor beni?" diye boğuk, zar zor duyulan bir ses geldi kulağımıza.

"Arkadaşın," diye cevap verdi büyücü, "senin hatırana saygı duyan ve ruhun için dua eden," diyerek Prens'in adını söyledi.

Cevaplar hep uzun bir aradan sonra geliyordu.

"Ne istiyormuş?" diye ses devam etti.

"Bu dünyada başladığın ama bitiremediğin itirafını sonuna kadar dinlemek istiyor."

"Felemenk sınırındaki bir manastırda yaşayan..."

O anda ev yeniden sarsıldı. Kapılar şiddetli bir gök gürültüsüyle kendi kendine açıldı, bir yıldırım odayı aydınlattı ve ilki gibi kanlar içinde ve bembeyaz suratlı ama ondan daha korkunç başka bir *cismani* görüntü eşikte belirdi. İspirto kendiliğinden alev aldı ve salon önceden olduğu gibi aydınlandı.

"Kim var aramızda?" diye bağırdı büyücü korku içinde ve dehşet dolu gözlerle topluluğa bir bakış attı: "*Seni* ben çağırmadım."

Hayalet, vakur ve sessiz adımlarla altara doğru yürüyüp halının üzerinde, tam karşımızda durdu ve haçı eline aldı. İlk sureti artık göremez olmuştuk.

"*Kim çağırıyor beni?*" dedi bu ikinci hayalet. Büyücü şiddetle titremeye başladı. Korku ve hayretten donup kalmıştık. Ben bir tabanca kaptım, büyücü onu elimden çekip aldı ve karşımızdaki hayalete doğru ateş etti. Kurşun altarın üzerinde ağır ağır yuvarlandı ve hayalet dumanın içinden hiçbir şey olmamışçasına ortaya çıktı. O anda büyücü baygın bir halde yere yığıldı.

"Ne oluyor?" diye bağırdı İngiliz dehşet dolu bir sesle ve ona bir kılıç darbesi indirmek istedi. Hayalet onun koluna dokundu ve kılıç yere düştü. O anda korkudan alnım ter içinde kaldı. Baron von F** de aynı anda dua okuduğunu sonradan itiraf etti. Bütün bu zaman boyunca Prens, korkusuz ve sakin bir tavırla gözlerini hayalete dikmiş, duruyordu.

“Evet! Seni tanıdım,” diye sonunda haykırdı duygulanarak, “Sen Lanoy’sun, sen benim arkadaşımsın... Nereden geliyorsun?”

“Ebediyet dilsizdir. Bana geçmiş yaşantıma ait sorular sor.”

“Bana tarif ettiğin manastırda kim yaşıyor?”

“Benim kızım.”

“Nasıl? Sen baba mı oldun?”

“Ah, ne yazık ki, çok az babalık yaptım!”

“Mutlu değil misin, Lanoy?”

“Tanrı beni yargıladı.”

“Bu dünyada sana ne gibi bir hizmette bulunabilirim?”

“Hiç, sen kendini düşün yeter.”

“Bunu nasıl yapmalıyım?”

“Roma’da bunu öğreneceksin.”

O anda bir şimşek daha çaktı ve gök gürledi. Odayı kara bir duman bulutu kapladı; dağıldığında, hayalet yok olmuştu. Bir pencerenin kepengini açtım. Sabah olmuştu.

Şimdi büyücü de ayılıyordu. “Neredeyiz?” diye haykırdı, gün ışığını görür görmez. Rus subay onun hemen arkasında duruyor ve omzunun üstünden ona bakıyordu. “*Düzenbaz*,” dedi ona doğru dehşet saçan bir bakışla, “*bir daha asla ruh çağırmayacaksın*.”

Sicilyalı arkasına döndü, dikkatle onun yüzüne baktı, tiz bir çığlık attı ve ayaklarına kapandı.

Bir anda hepimiz sözümona Rus olan adama baktık. Prens, onda Ermeni’nin yüz hatlarını tanımakta zorlanmadı ve biraz önce kekelemekte olduğu söz ağzına tıkıldı kaldı. Dehşet ve hayretten hepimiz adeta taş kesilmiştik. Hiç ses çıkarmadan ve kıpırdamadan bu esrarengiz varlığa gözlerimizi dikmiş, bakıyorduk; o ise sessiz gücün ve azametin ifadesi olan bir bakışla içimizi okuyordu. Bu suskunluk bir dakika sürdü, sonra bir dakika daha. Herkes soluğunu tutmuştu.

Birden kapıya birkaç kez kuvvetle vuruldu ve hepimiz kendimize geldik. Kapı parçalanarak salona devrildi, içeriye nöbetçilerle birlikte mübaşirler[8] daldı. “İşte nihayet sizi bir arada bulduk!” diye bağırdı şefleri ve yanındakilere döndü. “Hükümet adına!” diye haykırdı bize

doğru. “Sizleri tutukluyorum.” Daha aklımız başımıza gelmeden, göz açıp kapayıncaya kadar etrafımız sarılmıştı. Şimdi kendisini tekrar Ermeni diye adlandıracağım Rus subay, mübaşirlerin şefini kenara çekti ve o anki karışıklıkta fark edebildiğim kadarıyla, kulağına gizlice birtakım sözler fısıldadı ve ona yazılı bir belge gösterdi. Bunun üzerine, mübaşir hiç konuşmadan, önünde saygı dolu bir reverans yaparak onun yanından uzaklaştı ve bize doğru dönüp şapkasını çıkardı. “Beni bağışlayın, baylar,” dedi, “sizi bu sahtekârla karıştırdım. Size kim olduğunuzu sormayacağım; çünkü bu bey karşımdakilerin onurlu kişiler olduğuna dair bana güvence veriyor.” Bunları söylerken adamlarına bizi serbest bırakmalarını işaret etti. Sicilyalı’yı ise gözaltına alıp bağlamalarını emretti. “O serserinin artık vakti doldu,” diye ekledi. “Yedi aydır onu yakalamak için pusuda bekliyorduk.”

Bu sefil adam gerçekten acınacak durumdaydı. İkinci hayaletin görünmesi ve bu beklenmedik baskının yarattığı çifte korku, aklını başından almıştı. Bir çocuk gibi onu bağlamalarına izin verdi; bir ölününkini andıran yüzünde gözleri kocaman açılmış, sabit bakıyordu; dudakları usul usul seğirir gibi titriyor, ama ağzından hiçbir ses çıkmıyordu. Her an bir kasılma nöbeti geçirecek gibiydi. Prens onun durumuna acıdı ve kendini tanıtarak salıverilmesi için mübaşiri ikna etmeye yeltendi.

“Saygıdeğer bayım,” dedi mübaşir, “böylesine bir yüce ruhlulukla kendisine aracılık ettiğiniz bu adamın kim olduğunu biliyor musunuz? Sizi aldatmak için kurduğu düzen onun en hafif suçlarından biri. İşbirlikçileri elimizde. Onun hakkında iğrenç şeyler söyleniyor. Bundan sadece kürek cezasıyla kurtulursa, kendini şanslı saymalı.”

O arada otel sahibinin de çalışanlarıyla birlikte iplerle bağlanmış olarak avludan geçirildiklerini gördük. “O da mı?” diye bağırdı Prens. “O ne suç işledi?” Mübaşirlerin şefi, “O, onun suç ortağı ve yardakçısı,” diye cevapladı. “Elçabukluğu numaralarında ve hırsızlıklarında ona yardımcı olan ve ganimeti paylaştığı kişi. Biraz sonra buna ikna olacaksınız, saygıdeğer bayım.” (O sırada adamlarına doğru döndü.) “Bütün evi baştan başa arayın ve ne bulursanız derhal bana bildirin.”

Şimdi Prens etrafına bakınarak gözleriyle Ermeni'yi arıyordu ama ondan eser yoktu; baskının yarattığı genel karışıklık sırasında fark edilmeden uzaklaşmaya fırsat bulmuştu. Prens çaresizdi; hemen adamlarını peşinden yollamaya kalktı; hatta bizzat kendisi gidip onu aramak istedi, beni de beraberinde sürüklemek niyetindeydi. Pencereye doğru koştum; bütün evin etrafını bu olayın söylentilerini duyan meraklılar sarmıştı. Kalabalığı aşmak imkânsızdı. Prens'e şöyle telkinde bulundum: "Bu Ermeni bizden gizlenmeyi gerçekten istiyorsa, saklanmanın yolunu mutlaka bizden iyi biliyordur ve tüm aramalarımız da boşa çıkacaktır. Bence dilerseniz biraz daha burada kalalım, saygıdeğer Prens. Belki bu mübaşir onun hakkında bize daha fazla bilgi verebilir; eğer doğru gördüysem, ona kendini tanıttı."

Hâlâ yarı çıplak olduğumuzu fark etmiştik. Hemen odamıza gittik ve hızla kıyafetlerimizi üzerimize geçirdik. Geri döndüğümüzde, evde yapılan arama bitmişti.

Altarı dışarı çıkarıp salonun döşeme tahtalarını kaldırınca, içinde bir insanın dik olarak rahatça oturabileceği, genişçe bir mahzen ortaya çıktı, kapısından dar bir merdivenle bodruma iniliyordu. Bu mahzende bir elektrikleme makinesi, bir saat ve küçük bir gümüş çan bulundu; çan ve elektrikleme makinesinin, altar ve onun üstüne tutturulmuş olan haçla arasında bir bağlantı yapılmıştı. Şöminenin tam karşısındaki pencerenin kepengi delinmiş ve bir sürgü takılmıştı, böylece daha sonra öğrendiğimiz gibi, bu deliğe bir *laterna magica*[9] yerleştirilerek istenen görüntü şöminenin üzerindeki duvara düşürülmüştü. Tavan arasından ve bodrumdan çeşitli davullar çıkardılar, üzerlerinde iplere bağlanmış iri kurşun küreler asılıydı, herhalde duyduğumuz gök gürültüsü seslerini bu yolla meydana getirmişlerdi. Sicilyalı'nın kıyafetleri incelendiğinde, bir kutunun içinde çeşitli tozlar, aynı şekilde cam tüpler ve kaplarda cıva, bir cam şişede fosfor, demir düğmelerin üzerine yapışmasından mıknatıs özelliği olduğunu hemen anladığımız bir yüzük, ceketinin cebinde bir "Göklerdeki Babamız" duası, uzun bir sakal, küçük cep tabancaları ve bir hançer bulundu. "Bakalım, dolu muymuş!" dedi mübaşirlerden biri ve eline aldığı tabancalardan birini

şömineye doğrultarak ateş etti. “İsa Meryem aşkına!” diye boğuk bir insan sesi haykırdı, bu sesi ilk hayaletten de duymuştuk; aynı anda da vücudu kanlar içinde birinin bacadan aşağıya düştüğünü gördük. “Hâlâ huzura kavuşamadın mı, zavallı ruh?” diye bağırdı İngiliz, bizler dehşetle geriye çekilirken. “Haydi, mezarına dön. Olmadığın gibi görünmüştün; şimdi ise göründüğün gibi olacaksın.”

“İsa Meryem aşkına! Yaralandım,” diye tekrarladı şöminedeki adam. Kurşun sağ bacağını parçalamıştı. Derhal yarasını sardılar.

“Peki sen kimsin, hangi iblis seni buraya getirdi?

“Ben zavallı bir çıplak ayaklı keşişim,” diye cevapladı yaralı adam.

“Buradaki yabancı bir adam bana bir duka altını verdi ve karşılığında...”

“Ezberlettiği bir efsun duasını söylemeni mi istedi? Peki neden işin bitince çıkıp gitmedin?”

“Bana bir işaret verecekti, o zaman gidebilecektim; ama işaret gelmedi, dışarı çıkmak için yukarı tırmanmak istediğimdeyse, merdiven yerinde yoktu.”

“Sana ezberlettirdiği efsun duası neydi?”

Adam o anda bayıldı, ondan artık bir şey öğrenmek mümkün değildi. Daha yakından baktığımızda, onun önceki akşam Prens’in yoluna çıkıp büyük bir ciddiyetle konuşan keşiş olduğunu fark ettik.

O sırada Prens, mübaşirlerin şefine doğru dönmüştü.

“Siz bizi,” dedi, aynı zamanda avucuna birkaç altın sıkıştırarak, “siz bizi bir sahtekârın elinden kurtardınız ve bizi tanımadığınız halde hakkımızı verdiniz. Şimdi eğer birkaç sözüyle bizim serbest bırakılmamızı sağlayan o meçhul kişinin kim olduğu hakkında bizi aydınlatırsanız, size karşı minnettarlığımız son haddine varacaktır.”

“Kimi kastediyorsunuz?” diye sordu mübaşirlerin şefi, bu sorunun ne kadar gereksiz olduğunu açıkça belli eden bir yüz ifadesiyle.

“Rus üniformalı bayı kastediyorum, sizi bir kenara çekip yazılı bir belge göstererek kulağınıza birtakım sözler fısıldamış, siz de onun üzerine bizi serbest bırakmıştınız.”

“Demek o adamı tanımıyorsunuz?” diye tekrar sordu mübaşir. “O sizin grubunuzdan değil miydi?”

“Hayır,” dedi Prens, “üstelik çok önemli sebeplerden dolayı kendisiyle yakından tanışmak istiyordum.”

“Yakından,” diye cevap verdi mübaşir, “onu ben de tanımıyorum. Şahsen adını bile bilmiyorum, bugün onu hayatımda ilk kez gördüm.”

“Nasıl olur, bu kadar kısa zamanda ve birkaç sözle hem kendisinin hem de bizlerin suçsuz olduğuna sizi nasıl ikna edebildi?”

“Aslında bir tek sözcükle.”

“Peki neydi bu? İtiraf edeyim, bunu bilmek istiyorum.”

“Bu meçhul adam, saygıdeğer bayım,” –aynı anda da avucundaki duka altınlarını eliyle tartıyordu– “Bana karşı o kadar cömert davrandınız ki, sizden bu sırrı daha fazla saklamayacağım –bu meçhul adam– Devlet Engizisyonu’ndan bir subaydı.”

“Engizisyon mu! Bu adam!..”

“Aynen öyle, saygıdeğer bayım, gösterdiği evrak beni öyle olduğuna ikna etti.”

“Aynı adamdan mı bahsediyorsunuz? Bu imkânsız.”

“O halde size dahasını da söyleyeyim, saygıdeğer bayım. Aynı adam, ruh çağıran kişiyi tutuklamak üzere benim buraya gönderilmemi sağlayan ihbarı yapanın da ta kendisiydi.”

Şaşkınlığımız artmış halde birbirimize baktık.

“Şimdi anlaşıldı,” diye bağırdı İngiliz sonunda, “ruh çağıran o sefil herifin onun yüzünü yakından görünce neden korkudan titrediği belli oldu. Onun kendisini ihbar eden kişi olduğunu anladı ve o yüzden öyle çığlık atıp ayaklarına kapandı.”

“Hiç de değil,” diye bağırdı Prens. “Bu adam, her ne olmak istiyorsa odur ve o anda her ne olması gerekirse o olur. Bu adam gerçekte nedir, bunu henüz hiçbir ölümlü öğrenemedi. Sicilyalı’ya ‘*Bir daha asla ruh çağırmayacaksın!*’ sözlerini haykırdığı anda onun yıkıldığını görmediniz mi? Bunun arkasında çok şey var. İnsandan gelen böyle bir tehdidin bu kadar korkutacağına beni kimse inandıramaz.”

“Bu konuda bizzat büyücü bize en iyi şekilde yol gösterebilir,” dedi Lord, “eğer bu bay,” (mübaşirlerin şefine doğru dönerek) “tutukladığı adamla konuşmamıza imkân sağlayabilirse.”

Mübaşirlerin şefi buna söz verdi ve biz de hemen ertesi sabah onu ziyaret edeceğimize dair İngiliz’le sözleştik. Derken Venedik’e geri dönmek üzere yola koyulduk.

Sabahın erken saatlerinde Lord Seymour (İngiliz’in adı buydu) oradaydı ve kısa bir süre sonra mübaşirin bizi hapishaneye götürmesi için gönderdiği, daha önceden de gördüğümüz bir şahıs geldi. Bu arada Prens’in birkaç günden beri avcı erlerinden birinin kayıp olduğunu söylemeyi unuttum. Bremen doğumlu bu avcı eri uzun yıllar Prens’e dürüstçe hizmet etmiş ve onun güvenini kazanmıştı. Başına bir şey mi geldi, kaçırıldı mı, yoksa kaçtı mı, kimse bilmiyordu. Kaçması için ortada mantıklı hiçbir sebep yoktu, her zaman sessiz ve düzgün çalışan bir insan olduğu için, kendisine asla bir ihtarda bulunulmamıştı. Arkadaşlarının bütün hatırlayabildikleri, son zamanlarda içine kapandığı ve vakit bulduğu her an, Giudecca Adası’ndaki bir Minorit[10] manastırını ziyaret ettiği ve orada birkaç biraderle sık sık görüştüğüydü. Bu durumdan yola çıkarak onun belki de keşişlerin etkisine kapılıp Katolikliği kabul etmiş olabileceği kanısına vardık. Prens o zamanlar bu konuları pek umursamadığından, sonuçsuz kalan birkaç araştırma yaptırmakla yetinmişti. Yine de, sefere çıktığında her zaman yanında olan, ona hep sadık kalan ve yabancı bir memlekette kolayca yeri doldurulamayacak bu insanın kaybı onu üzüyordu. Ancak o gün, tam dışarı çıkmak üzere olduğumuz sırada, Prens’in kendisine yeni bir hizmetkâr temin etmesi için görevlendirdiği banker aradı ve Prens’e iyi eğitimli, düzgün kıyafetli, orta yaşlı, uzun yıllar bir *procurator*’un[11] hizmetinde yazman olarak çalışmış, Fransızca ve biraz da Almanca bilen, ayrıca çok iyi referansları bulunan birini takdim etti. Adamın fizyonomisi beğenildi, ayrıca maaşının Prens’in onun hizmetinden memnuniyetine bağlı

olarak belirlenmesini istediğini açıklaması üzerine, hiç tereddütsüz işe alındı.

Sicilyalı'yı özel bir hapishanede bulduk; mübaşirin dediğine göre, Prens'in ricasıyla şimdilik buraya getirilmişti ama daha ileride, tüm girişleri kapatılmış, kurşunla kaplı damların altına atılacaktı. Bu kurşun damlar, Venedik'in en korkunç hapishanesidir; San Marco Sarayı'nın çatısı altında bulunan bu hapishaneye atılan bahtsız suçlular, kızgın güneş ışınlarını toplayan kurşun yüzeyin altında çoğunlukla cinnet geçirirler. Sicilyalı dünkü olaydan sonra tekrar kendine gelmişti, Prens'i görünce saygıyla ayağa kalktı. Bir bacağı ve bir eli zincire vurulmuştu, onun dışında odanın içinde serbestçe dolaşabiliyordu. Biz içeri girince, nöbetçi yanımızdan uzaklaşarak kapının önüne çıktı.

"Gelişimin sebebi," dedi Prens, yerlerimize oturduktan sonra, "sizden iki konuda açıklama istememdir. İlkini bana zaten borçlusunuz, diğeriyle ilgili olarak da beni tatmin etmeniz zararınıza olmaz."

"Bu oyunda artık benim rolüm kalmadı," diye karşılık verdi Sicilyalı. "Kaderim sizin ellerinizde."

"Bir tek dürüstlüğünüz," diye karşılık verdi Prens, "bunu hafifletebilir."

"Sorun, saygıdeğer bayım. Cevaplamaya hazırım, çünkü artık kaybedecek hiçbir şeyim yok."

"Ermeni'nin yüzünü elinizdeki aynada görmemi sağladınız. Bunu nasıl yaptınız?"

"Baktığınız şey, ayna değildi. Ermeni kıyafetli bir adamın tasvir edildiği, üzeri camlanmış basit bir pastel resim sizi yanılttı. Benim elçabukluğum, akşam karanlığı, sizin hayretiniz bu aldatmacayı destekledi. Otelde el konulan diğer eşyaların arasında bu resim de bulunacaktır."

"Peki benim düşüncelerimi nasıl bu kadar iyi bilebildiniz ve doğrudan Ermeni'yi tahmin ettiniz?"

"Bu hiç de zor olmadı, saygıdeğer bayım. Yemek masalarında hizmetkârlarınızın önünde kimseden kuşkulanmaksızın Ermeni'yle

aranızda geçen olayı anlatır dururdunuz. Adamlarımdan biri, hizmetinizdeki bir avcı eriyle tesadüfen Giudecca'da tanışmış ve benim için gereken bilgiyi yavaş yavaş kendisinden almayı bilmiş."

"Bu avcı eri nerede?" diye sordu Prens. "Onu bulamıyorum, kaçtığından mutlaka haberiniz vardır."

"Size yemin ederim, bu konuda en ufak bir bilgim yok, saygıdeğer bayım. Ben şahsen kendisini hiç görmedim, biraz önce bahsettiğim konunun dışında onunla asla başka bir ilişkim olmadı."

"Devam edin," dedi Prens.

"Bu yolla sizin Venedik'te kalışınız ve başınıza gelenlerden aslında ilk kez haberim oluyordu ve derhal bunu kullanmaya karar verdim. Görüyorsunuz, saygıdeğer bayım, dürüst konuşuyorum. Brenta Nehri üzerinde geziye çıkmayı planladığınızı öğrendim; buna yönelik hazırlıklarımı yapmıştım ve tesadüfen elinizden düşürdüğünüz bir anahtar, sanatımı üzerinizde denemem için bana ilk fırsatı verdi."

"Nasıl? Yani ben yanıldım mı? Demek anahtar meselesi Ermeni'nin değil, sizin eserinizdi. Anahtarımı düşürdüm mü demek istiyorsunuz?"

"Para kesenizi çıkartırken – işte ben de o ânı fırsat bildim, kimseye fark ettirmeden çabucak ayağımla üzerini kapattım. Piyango çekilişi yaptığınız yerdeki kişiyle aramızda anlaşmıştık. Size boş numaranın olmadığı bir kaptan çekiliş yaptırdı, anahtar siz kazanmadan çok daha önce kutunun içine yerleştirilmişti."

"Şimdi anlıyorum. Peki ya, yolumu kesip bana o ciddi lafları eden çıplak ayaklı keşiş?"

"O da, duyduğuma göre, yaralı olarak şömineden çekip çıkarılan adamın ta kendisi. Bu gizli saklı işte bana hizmet eden arkadaşlarımdan biri."

"Peki bunu ne amaçla yaptınız?"

"Sizi düşündürmek için; sizi belli bir ruh durumuna önceden hazırlamak, aklınıza sokmuş olduğum doğaüstü hallere duyarlı kılmak için."

"Peki ya, o umulmadık, tuhaf bir yöne dönen pantomim gösterisi – en azından onda sizin parmağınız yoktu, öyle değil mi?"

“Kraliçeyi canlandıran kızı ben çalıştırmıştım, onun rolü baştan sona benim eserimdir. Prens cenaplarının böyle bir yerde tanınmış olmayı hayli yadırgayacağını tahmin ettim ve affınıza sığınıyorum, saygıdeğer bayım, Ermeni’yle ilgili maceranız sizin olağanüstü bir olay karşısında doğal yorumlara tenezzül etmeyip bunun kaynağını daha yükseklerde aramaya çoktan eğilimli olabileceğiniz konusunda beni ümitlendirmişti.”

“Gerçekten,” diye bağırdı Prens, sıkkın ve şaşkın bir yüz ifadesiyle, o arada özellikle bana doğru anlamlı bir bakışla, “gerçekten,” diye haykırdı, “bunu beklemiyordum!”

“Peki,” diyerek uzun bir suskunluğun ardından konuşmasına devam etti, “şöminenin üzerindeki duvarda beliren görüntüyü nasıl meydana getirdiniz?”

“Tam karşıdaki kepenge yerleştirilmiş olan *laterna magica* ile. Sonradan oradaki deliği siz de fark etmişsinizdir.”

“Fakat nasıl oldu da, aramızdan bir kişi bile bunun farkına varmadı?” diye sordu Lord Seymour.

“Hatırlarsanız, saygıdeğer bayım, salona döndüğünüzde yoğun bir duman her tarafı karartmıştı. Ayrıca önlem olarak, kaldırılan tahta döşemeleri *laterna magica*’nın yerleştirildiği o pencerenin yanına dayamıştım; böylece bu kepengin hemen gözünüze çarpmasını engellemiş oldum. Üstelik herkesin yerini aldığından ve kimsenin odayı incelemeyeceğinden emin oluncaya kadar fener bir sürgünün arkasına gizlenmişti.”

“Diğer köşkteyken dışarı baktığımda,” diye atıldım, “bana öyle geldi ki, sanki salonun yakınlarına bir merdivenin dayandırıldığını duydum. Böyle bir şey oldu mu?”

“Aynen öyle. Yardımcım fenerin ayarını yapmak için bu merdivenle o dediğim pencereye tırmandı.”

“Görüntü,” diye devam etti Prens, “gerçekten de ölmüş olan arkadaşıma kaba hatlarıyla benziyordu; özellikle sarışınlığı doğru çıkmıştı. Bu tamamen tesadüf müydü, yoksa nasıl oldu da bunu bildiniz?”

“Prens cenapları hatırlayacaktır, sofrada hemen yanınızda bir kutu bulunuyordu, kapağında da ** üniformalı bir subayın mineyle işlenmiş bir portresi vardı. Size, arkadaşınızdan herhangi bir hatırayı yanınızda taşıyıp taşımadığınızı sordum, cevabınız evet olunca, belki de o kutu olabileceği sonucuna vardım. Yemek sırasında resmi gözümle iyice inceledim, resim yapmakta çok yetenekli, benzetmekte de çok şanslı olduğumdan, algıladığınız bu üstünkörü benzerliği resme yansıtmak benim için kolay oldu; dahası Marki'nin yüz hatları çok dikkat çekiciydi.”

“Fakat görüntü sanki hareket ediyor gibiydi.”

“Öyle görünüyordu; ancak hareket eden görüntü değil, fenerin aydınlattığı dumandı.”

“Ve bacadan aşağıya düşen adam da hayaletin yerine cevap veriyordu, değil mi?”

“Aynen öyle.”

“Fakat soruları iyi duyamayabilirdi.”

“Buna gerek de yoktu. Hatırlarsanız, saygıdeğer Prens, hayalete bizzat soru yöneltmenizi size kesinlikle yasaklamıştım. Benim ona ne soracağım ve onun da bana ne cevap vermesi gerektiği konusunda sözleşmiştik; yine de bir hata olmasın diye, sözleri arasına büyük zaman aralıkları bırakmasını, bunu da bir saatin vuruşlarını sayarak belirlemesini tembih ettim.”

“Otel sahibine emir vererek evde yanan bütün ateşleri suyla dikkatlice söndürttünüz; bu hiç kuşkusuz...”

“Şöminedeki adamımı boğulma tehlikesinden korumak içindi; çünkü evdeki bacalar birbiriyle bağlantılıdır ve sizin bulunduğunuz bölmenin durumundan hiç emin değildim.”

“Peki nasıl oldu da,” diye sordu Lord Seymour, “sizin hayalet ona ihtiyaç duyduğunuz andan ne daha erken ne daha geç ortaya çıktı?”

“Benim hayalet, onu çağırmamdan çok daha uzun süredir odadaydı; ancak ispirto lambası yandığı sürece, bu mat ışığı kimse göremiyordu. Benim efsun duası sona erdiğinde, ispirtonun yandığı kabın kapağını indirdim, salon birden karanlığa gömüldü ve ilk kez o

anda duvardaki figür fark edildi, oysa uzun zamandır oraya yansıtılmaktaydı."

"Fakat tam hayalet göründüğü sırada, hepimize elektrik çarptığını hissettik. Bunu nasıl yaptınız?"

"Altarın altındaki makineyi keşfettiniz. İpek bir halının üzerinde durduğumu da gördünüz. Sizden yarım ay şeklinde karşıma dizilmenizi ve el ele tutuşmanızı istedim; zaman yaklaştığında içinizden birine beni saçlarımdan tutmasını işaret ettim. Haç, iletkendi ve ben ona dokunduğum anda size elektrik çarptığını hissettiniz."

"Kont von O** ile bana, iki çıplak kılıcı çapraz olarak başınızın üstünde işlem bitene kadar tutmamızı emrettiniz," dedi, Lord Seymour. "Bu ne içindi?"

"En az güvendiğim kişiler olarak siz ikinizi gösteri sona erene kadar meşgul etmekten başka bir şey için değildi. Hatırlarsanız, kılıçları sizden tam bir parmak yükseklikte tutmanızı istemiştim; böylece bu mesafeyi korumak için sürekli dikkat etmek zorunda kalacaktınız, bense bu yolla görmenizi istemediğim şeylere bakmanızı engellemiş olacaktım. O sırada en büyük düşmanımın henüz farkına varmamıştım."

"İtiraf edeyim," diye bağırdı Lord Seymour, "çok tedbirlisiniz ama neden kıyafetlerimizi çıkartmamız gerekti?"

"Sadece olaya daha fazla törensellik katmak ve alışılmadık bir durumla hayal gücünüzde gerilim yaratmak içindi."

"İkinci hayalet sizin hayaletin konuşmasına izin vermedi," dedi Prens. "O bize ne bildirecekti acaba?"

"Daha sonra duyduklarınızın neredeyse aynısını. Prens cenaplarına, ölenin sizden yerine getirmenizi istediği her şeyi bana söylediniz mi ya da onun yurdunda daha detaylı soruşturmalar yapmadınız mı diye boşuna sormadım; benim hayaletin ifadesiyle çelişebilecek gerçeklerle karşılaşmamak için bunu gerekli gördüm. Gençlik günahları olabileceğini hesaba katarak kusursuz bir yaşam sürüp sürmediğini sordum ve cevabınıza dayanarak sonrasını uydurdum."

Biraz sustuktan sonra, “Bu konu hakkında,” diye konuşmaya başladı Prens, “bana tatmin edici bir açıklama yaptınız. Ancak sizden beni aydınlatmanızı istediğim asıl mesele hâlâ duruyor.”

“Eğer elimden gelirse ve... ”

“Şart koşmak yok! Pençesinde olduğunuz adalet, herhalde sorularını bu kadar nazik yöneltmeyecektir. Önünde yere kapandığınızı gördüğümüz o meçhul adam kimdi? Onun hakkında ne biliyorsunuz? Onu nereden tanıyorsunuz? Bu ikinci hayaletin mahiyeti nedir?”

“Saygıdeğer Prens... ”

“Yakından yüzünü gördüğünüzde, büyük bir çığlık attınız ve yere kapandınız. Neden? Bu ne anlama geliyordu?

“Bu meçhul adam, saygıdeğer Prens...” Durdu, gözle görülür şekilde huzursuzlaştı ve ne yapacağını bilmez bir ifadeyle hepimize sırayla baktı. “Evet, Tanrı biliyor ya, saygıdeğer Prens, bu meçhul adam korkunç bir yaratık.”

“Onun hakkında ne biliyorsunuz? Sizinle nasıl bir bağlantısı var? Hakikati sakın bizden gizlemeyin.”

“Bunu yapmaktan çekinirim; çünkü onun şu anda aramızda bulunmadığına kim garanti verir?”

“Nerede? Kim?” diye bağırdık hep bir ağızdan ve biraz gülerek, biraz şaşkın odada etrafımıza baktık. “Bu mümkün değil.”

“Ah! Bu insan –ya da her neyse– kavrayışımızın çok daha ötesindeki şeyleri bile yapabilir.”

“Peki ama kim o? Nereden gelir? Ermeni mi, yoksa Rus mu? Kimliklerinden hakiki olanı hangisidir?”

“Hiçbir kimliği göründüğü gibi değildir. Kılığına bürünmediği çok az karakter, konum ve millet vardır. Kimdir? Nereden gelmiştir? Nereye gidiyordur? Kimse bilmez. Birçokları onun uzun yıllar Mısır’da yaşadığını ve orada bir piramitten gizli bilgiler edindiğini ileri sürüyorlarsa da, ben buna doğru ya da yanlış diyemem. Bizim aramızda sadece *Sırrına Erilmez* adıyla bilinir. Örneğin, siz onun kaç yaşında olduğunu tahmin edersiniz?”

“Dış görünüşe bakılırsa, kırkını henüz geçmiş olmalı.”
“Peki, sizce *ben* kaç yaşındayım?”
“Elliye yakın.”
“Kesinlikle doğru! Şimdi size, ben on yedi yaşında bir delikanlıyken, büyükbabamın bana bu esrarengiz adamdan bahsettiğini ve ona aşağı yukarı şimdi göründüğü yaştayken Magosa’da[12] rastladığını söylesem...”
“Bu çok gülünç, inanılmaz ve abartılı olurdu.”
“Hiç de değil. Bu zincirler beni engellemese, size kefil göstermek isterdim, onların değerli görüşleri sizde hiçbir kuşku bırakmazdı. Onu dünyanın farklı yerlerinde aynı anda gördüğünü hatırlayan güvenilir insanlar var. Hiçbir kılıcın ucu onu delip geçemez, hiçbir zehir ona tesir edemez, hiçbir ateş onu yakmaz, onun bulunduğu hiçbir gemi batmaz. Zaman bile onun gücü karşısında yenilmiş gibidir; yıllar onun özsuyunu kurutmuyor, yaşlılık saçlarını ağartmıyor. Hiç kimse onu yemek yerken görmemiş, asla bir kadına dokunmamıştır, gözüne hiçbir zaman uyku girmez. O, sadece günün bir tek saatine hükmedemez, o saat boyunca kimse tarafından görülmemiş ve hiçbir dünyevi işle meşgul olmamıştır.”
“Demek öyle?” dedi Prens. “Peki hangi saat bu?”
“Gece yarısı on iki. Çanın on ikinci vuruşuyla birlikte, o artık biz yaşayanların arasında değildir. Nerede olursa olsun, oradan gitmelidir; ne işle meşgul olursa olsun, o işi bırakmalıdır. Bu korkunç çan sesi onu dostlarının arasından söker alır, hatta kilisedeki altardan ayırır, ölüm kalım savaşında olsa bile çağırır. Kimse onun nereye gittiğini ve orada ne yaptığını bilmez. Kimse bunu ona sormaya cesaret edemez, hele onu takip etmeye hiç; çünkü bu korkulu saat gelip çattığında, yüz hatları bir anda öyle karanlık ve dehşet veren bir ciddiyetle kasılır ki, onun yüzüne bakmak ya da onunla konuşmak isteyen herkesin cesareti kırılır. Derken birdenbire bir ölüm sessizliği en hararetli sohbeti bile sona erdirir ve etrafındaki herkes saygılı bir ürpertiyle onun dönüşünü bekler, yerinden kalkmaya ya da onun çıkıp gittiği kapıyı açmaya cesaret edemez.”

“Peki,” diye içimizden biri sordu, “döndüğünde hiç kimse onda olağandışı bir şey sezmiyor mu?”

“Hiçbir şey, sadece beti benzi uçmuş ve yorgun görünürmüş, adeta ağır bir ameliyattan kalkmış ya da korkunç bir haber almış biri gibi. Bazıları gömleğinde kan damlaları gördüklerini söylüyorlar; ama ben bundan pek emin değilim.”

“Peki en azından bu saatin geldiğini ondan gizlemeyi ya da onu eğlenceyle oyalayarak saatin farkına varmamasını sağlamayı hiç kimse denememiş mi?”

“Dediklerine göre, bir keresinde vakti geçirmiş. Kalabalık bir grupmuş, gece yarısına kadar gecikilmiş, bütün saatler kasten yanlış zamanı gösteriyormuş ve ateşli sohbet onu sürüklemiş. O malum saat gelip çattığında, birdenbire dili tutulmuş ve kaskatı kesilmiş, bütün uzuvları bu aksi tesadüfün onu gafil avladığı andaki hallerinde donup kalmış, gözleri sabitlenmiş, nabzı atmıyormuş, onu tekrar diriltmek için başvurulan bütün çareler sonuçsuz kalmış ve bu durum saat doluncaya kadar devam etmiş. Derken birdenbire kendiliğinden canlanmış, gözlerini açmış ve kesilen konuşmasına kaldığı yerden devam etmiş. Herkesin şaşkın halinden neler olduğunu anlamış ve o anda ürkütücü bir ciddiyetle oradakilere sadece korkmakla kaldıkları için şükretmeleri gerektiğini açıklamış. Fakat başına bu olayın geldiği kentten hemen o akşam bir daha dönmemek üzere ayrılmış. Genel inanış, bu sır dolu saatte koruyucu meleğiyle konuşma yaptığı yönündedir. Kimileri ise onun bir ölü olduğunu, ancak günün yirmi üç saati boyunca canlılar arasında dolaşmasına izin verildiğini, ama günün son saatinde ruhunun öteki dünyaya dönüp orada cezasını çekmek zorunda olduğunu düşünüyor. Birçokları onun ünlü Tyanalı Apollonius[13] olduğu fikrinde, başkalarıysa onun Havarilerin en genci Yuhanna olduğuna ve kıyamet gününe kadar bu dünyada kalacağına inanmakta.”

“Böylesine sıradışı bir adam hakkında,” dedi Prens, “elbette birtakım acayip varsayımlar eksik olmayacaktır. Şimdiye kadar anlattıklarınızın hepsi kulaktan dolma malumattan ibaret ama bana

kalırsa, birbirinize karşı olan davranışınız daha yakın bir tanışıklığın göstergesi gibiydi. Bunun temelinde özel bir hikâye yatmıyor mu, bizzat sizin de karıştığınız? Bizden hiçbir şey saklamayın."

Sicilyalı kuşkulu gözlerle bize baktı ve sustu.

"Eğer duyulmasını istemediğiniz bir mesele söz konusu ise," diye Prens devam etti, "bu iki beyefendi adına size mutlak suskunluk yemini ediyorum. Ancak siz de açıksözlülükle ve hiçbir şeyi gizlemeden anlatın."

"Eğer sözlerimi," diye konuşmaya başladı adam uzun bir suskunluktan sonra, "aleyhime delil olarak kullanmayacağınızı ümit edebilirsem, ben de size bu Ermeni'yle ilgili gözlerimle şahit olduğum ve bu adamın gizli gücüne dair sizde kuşku bırakmayacak tuhaf bir olay anlatacağım. Fakat izninizle," diye ekledi, "bazı isimleri saklı tutacağım."

"Böyle bir koşul olmasa olmaz mı?"

"Hayır, saygıdeğer bayım. Bu olaya karışan bir aileyi sakınmak için bazı nedenlerim var."

"Sizi dinliyoruz," dedi Prens.

"Beş yıl kadar önceydi," diye başladı Sicilyalı, "Napoli'de, az çok başarılı bir şekilde sanatımla uğraşırken, Aziz Stephanos Tarikatı Şövalyesi Lorenzo del M**nte diye biriyle tanıştım, krallığın önde gelen hanedanlarından birine mensup, genç ve zengin bir asilzade olan Lorenzo del M**nte beni iltifatlara boğuyor ve sanatımın sırlarına büyük değer veriyormuş gibi görünüyordu. Bana, babası Marki del M**nte'nin kendini Kabala'ya tutkuyla adamış biri olduğunu ve bir filozofu (beni böyle adlandırmaktan hoşlanıyordu) evinin çatısı altında görmekten mutluluk duyacağını açıkladı. İhtiyar, deniz kenarındaki malikânelerinden birinde, Napoli'den yedi mil kadar uzakta inzivaya çekilmiş, korkunç bir kaderin ondan ayırdığı kıymetli bir oğlun yasını tutuyordu. Şövalye kendisinin ve ailesinin bir gün çok ciddi bir meselede yardımıma ihtiyaç duyabileceklerini, doğal çarelerin sonuçsuz kalıp tükendiği bir konuya benim gizli ilmimden yararlanarak belki bir açıklık getirilebileceğini anlattı. Özellikle de

kendisinin, beni ileride huzurunun ve tüm dünyevi mutluluğunun yaratıcısı olarak görmeyi beklediğini sözlerine ekledi. Ona daha fazlasını sormaya cesaret edemedim ve o zaman için konu bu açıklamayla kapandı. Meselenin kendisi ise şu şekilde gelişti:

Bu Lorenzo, Marki'nin küçük oğluydu, ailenin malı mülkü ağabeyine kalacağından, onun mesleğinin rahiplik olmasına karar verilmişti. *Jeronymo*, ağabeyin adı buydu, uzun yıllarını seyahatlerde geçirmiş ve şimdi anlatacağım olaydan yaklaşık yedi sene önce, komşuları olan C***tti Kontluğu'nun biricik kızıyla bir evlilik yapmak üzere yurduna dönmüştü. Her iki aile de daha bu çocuklar doğar doğmaz, yüklü servetlerinin birleşmesini sağlamak için bu konuda anlaşmıştı. Bu ilişkinin sadece ebeveynlerce uygun görülmüş bir durumun sonucu olmasına ve seçimin iki nişanlının da kalplerine danışılmadan yapılmasına karşın, ikisi de suskunluklarıyla bu birleşmeyi onaylamışlardı. Jeronymo del M**nte ile Antonie C***tti birlikte büyümüşlerdi; o zamanlar gelenek olduğu üzere artık bir çift sayılan bu iki çocuğun ilişkisine pek bir zorlama getirilmeyişi, erken yaşta aralarında sevgi ve anlayış dolu bir bağ oluşmasını sağlamış, karakterlerinin uyumuyla giderek daha da yoğunlaşan bu bağ, olgunlaştıkları yıllarda kolayca aşka dönüşmüştü. Dört yıllık bir uzaklaşma aşklarını söndürmektense daha da alevlendirmişti, Jeronymo eskisi gibi sadık ve ateşli duygularla sanki hiç ayrılmamışçasına nişanlısının kollarına dönmüştü.

Kavuşmanın sevinci henüz dinmemişken ve düğün hazırlıkları büyük hızla sürdürülürken, damat birdenbire ortadan yok oldu. Jeronymo, çoğunlukla bütün akşamlarını denize bakan bir villada geçirmeyi alışkanlık edinmişti, denizde kayıkla gezinti yaparak oranın keyfini çıkarıyordu. Bu akşamların birinde, Jeronymo her zamankinden daha çok gecikmişti. Etrafa haberciler gönderildi, teknelerle denizde arama yapıldı; kimse onu görmemişti. Hizmetkârlarından hiçbiri kayıp değildi, kimse ona eşlik etmiş olamazdı. Gece olmuştu ve o hâlâ görünürlerde yoktu. Sabah olmuş, öğlen olmuş, derken akşam olmuş, Jeronymo hâlâ yoktu. En kötü

ihtimaller hesaba katılmaya başlanmıştı ki, Cezayirli bir korsanın önceki gün bu kıyıya yanaştığı ve halktan çeşitli kişileri yakalayıp götürdüğü haberi geldi. Bunun üzerine mürettebatıyla birlikte denize açılmak üzere derhal iki kadırga hazırlanır; yaşlı Marki bizzat en öndekine biner, oğlunun serbest bırakılması için kendi canını tehlikeye atmaktan kaçınmayacak kadar kararlıdır. Üçüncü gün korsanları görürler, rüzgârın desteğini arkalarına aldıklarından kısa sürede onlara yetişirler, hatta o kadar yaklaşırlar ki, en öndeki kadırgada bulunan Lorenzo düşman gemisinin güvertesinde ağabeyinin işaretini fark ettiğini sanır, ancak birdenbire çıkan bir fırtına onları tekrar birbirinden ayırır. Hasar alan gemiler fırtınayı güçlükle atlatırlar; ama el koyacakları gemi ortadan kaybolmuştur, Malta'da karaya çıkmak zorunda kalırlar. Ailenin acısı sonsuzdur; avutulamayan yaşlı Marki bembeyaz saçlarını yolar, genç Kontes'in ise yaşamından endişe edilmektedir.

Beş yıl sonuçsuz araştırmalarla geçer. Soruşturmalar bütün Berberistan kıyıları boyunca sürdürülür; genç Marki'nin serbest bırakılması karşılığında çok büyük ödüller vaat edilir; ancak bu ödülü almak için kimse başvurmaz. Sonunda, her iki gemiyi birbirinden ayıran o fırtınada büyük olasılıkla korsan gemisinin battığı ve bütün mürettebatın kabaran sulara gömüldüğü sonucuna varıldı.

Bu tahmin her ne kadar makul görünse de, hâlâ hiçbir kesinliği olmadığından, kayıp adamın günün birinde tekrar karşılarında belirebileceğine dair umudun tamamen yitirilmesini haklı çıkaracak hiçbir şey yoktu. Fakat bir daha asla dönmediği takdirde, o zaman da onunla birlikte bütün aile silinip gidecek ya da küçük kardeşi rahiplik mesleğini bırakıp ağabeyinin haklarını üstlenecekti. Bu adım çok cüretkâr olsa da ve belki de henüz yaşamakta olan ağabeyi doğal haklarından yoksun bırakmak aslında haksızlık sayılsa da, bu denli uzak bir ihtimal yüzünden böyle bir düzenlemeye girişilmezse yok olup gidecek olan eski, parlak bir soyun geleceğinin tehlikeye atılmaması gerekirdi. Keder ve yaşlılık Marki'yi gittikçe ölüme yaklaştırmaktaydı; sonuçsuz kalan her yeni araştırmayla birlikte kayıp

oğlunun bulunma ümidi de boşa çıkıyordu; Marki, hanedanının çökeceğini görüyordu, oysa küçük bir haksızlıkla bu önlenebilirdi; küçük kardeşe, ağabeyinin çıkarına aykırı olsa da iltimas sağlamaya karar vermesi yeterdi. C***tti Kontluğu'yla birleşebilmek için sadece bir isim değişikliği yeterliydi; böylece her iki aile de amacına aynı şekilde ulaşırdı, bu arada Kontes Antonie, Lorenzo'nun veya Jeronymo'nun karısı olmuş, fark etmezdi. Jeronymo'nun tekrar ortaya çıkması yönündeki zayıf *ihtimal*, ailenin tamamen çöküşü demek olan *kesin* ve kaçınılmaz kötü durumun karşısında dikkate alınmadı; gün günden ölümün yaklaştığını daha çok hisseden yaşlı Marki, sabırsızlıkla, hiç değilse *bu* huzursuzluktan kurtulmuş olarak ölmeyi diliyordu.

"Bu adımı atmayı sürekli erteleyen ve buna ısrarla karşı çıkan, aslında bu durumdan en fazla kazançlı çıkacak olan kişi Lorenzo'ydu. Sınırsız malın mülkün çekiciliğine kapılmaksızın, hatta kollarına teslim edilecek o en sevilmeye değer insana sahip olmaktan bile etkilenmeksizin, belki hâlâ hayatta olan ve gün gelip malını mülkünü geri almayı isteyebilecek bir ağabeyin tüm varlığını gasp etmeyi yüce ruhlu vicdanı reddediyordu. 'Benim kıymetli Jeronymo'mun kaderi,' diyordu, 'uzun süre hapiste kalmasından dolayı sanki yeterince korkunç değilmiş gibi, bir de ondan en değerli varlıklarını çalıp ona hayatı zehir mi edeyim? Karısı kollarımdayken, hangi yürekle Tanrı'ya onun geri dönmesi için yakarabilirim? Sonunda bir mucize onu bize geri getirirse, hangi yüzle ona koşarım? Bizden sonsuza kadar ayrıldığını varsaysak bile, ölümünün çevremizde yarattığı boşluğu sonsuza kadar doldurmamaktan başka hangi yolla onun hatırasını daha çok onurlandırabiliriz? Oysa bütün umutlarımızı onun mezarına kurban etsek ve ona ait olanı kutsal bir emanet gibi el değmeden saklasak daha yerinde olmaz mı?'

Fakat kardeşlik hassasiyetiyle ileri sürdüğü tüm sebepler, yaşlı Marki'yi yüzyıllardır ününü sürdürmüş olan bir soyun göz göre göre yok olup gitmesi fikriyle uzlaştırmakta yetersiz kalıyordu. Lorenzo'nun ondan koparabildiği tek ödün, ağabeyinin nişanlısı ile

evlenmeden önce ona iki yıl daha süre verilmesi olmuştu. Bu zaman zarfında aramalar en yoğun şekilde yürütülmekteydi. Bizzat Lorenzo çeşitli deniz yolculukları yaptı, kendisini birçok tehlikeye attı; kayıp adamı bulmak için hiçbir güçlükten ve hiçbir masraftan kaçınılmadı. Fakat bu iki yıl da önceki yıllar gibi sonuç alınmadan geçip gitti."

"Peki ya Kontes Antonie?" diye sordu Prens. "Onun durumuyla ilgili bize hiçbir şey söylemiyorsunuz. Her şeyi kabullenip kaderine razı mı gelmiş? Buna inanamam."

"Antonie ödev ile tutku, antipati ile hayranlık arasındaki en korkunç mücadeleyi veriyordu. Kardeşlik sevgisinin menfaat gözetmeyen yücegönüllülüğü onu duygulandırıyordu; asla âşık olamayacağı bir adama karşı saygı duymaya kendini mecbur hissediyordu; çelişkili duyguların parçaladığı kalbi kanıyordu. Fakat Şövalye onun saygısını hak ettiği oranda, Antonie'nin Şövalye'ye karşı duyduğu direnç de artıyordu sanki. Lorenzo derin acılar içinde, onun gençliğini tüketen sessiz kederi fark ediyordu. Şefkatle dolu bir merhamet duygusu, farkına varmaksızın ona karşı şimdiye kadarki kayıtsızlığının yerini almıştı; ancak bu sinsi his onu aldatmış ve Antonie'ye karşı şimdiye kadar her türlü ayartının üstesinden gelmiş olan bir erdemi sürdürmesini güçleştiren şiddetli bir tutku duymaya başlamıştı. Yine de gönlünden geçene ters düşse de asil ruhunun telkinlerine kulak vermekteydi: Zira o bahtsız kurbanı ailesinin keyfî kararlarına karşı koruması altına alan tek kişi oydu. Fakat tüm çabaları boşunaydı; tutkusuna karşı elde ettiği her zafer, Antoine'nin gözünde onu daha da değerli kılıyor, onu reddeden yücegönüllülüğü ise Antonie'nin direncinin her türlü bahanesini elinden almaya yarıyordu sadece.

"Şövalye, çiftliğini ziyaret etmem için benimle görüşme yaparken durumlar böyleydi. Velinimetimin hararetli tavsiyesi, orada tüm beklentilerimin ötesinde bir kabul görmemi sağladı. Bu noktada şunu eklemeyi de unutmamam gerekir: Bazı dikkat çekici operasyonlarımla oradaki Mason locaları arasında adıma ün kazandırmayı başarmıştım; belki bu da yaşlı Marki'nin güvenini artırmış ve benden beklentilerinin

yükselmesine bir katkıda bulunmuştur. Bunu ne kadar ileriye götürdüğümü ve hangi yolları kullandığımı izin verirseniz anlatmayayım; biraz önce size yaptığım itiraflardan, geriye kalan her şey hakkında bir sonuç çıkarabilirsiniz. Orada Marki' nin zengin kütüphanesindeki bütün mistik kitaplardan faydalanarak kısa sürede kendisiyle onun dilinde konuşmayı ve görünmez dünyaya dair kurduğum sistemi onun fikirleriyle örtüştürmeyi başardım. Kısa bir zaman içinde, ben ne istersem ona inanmaya başladı; hatta İncil'den bir alıntının üzerine yemin eder gibi hiç tereddüt etmeden filozofların ateş ve hava perileriyle çiftleştiğine yemin bile edebilirdi. Ayrıca çok dindar olduğundan ve inanca yatkınlığı bu ekolde en yüksek düzeyde geliştiğinden, masallarıma inanıverdi ve sonunda onu mistisizmle öyle bir sarıp sarmaladım ki, artık doğal olan hiçbir şeyin onun gözünde bir değeri kalmamıştı. Kısa sürede evin tapılan havarisi haline gelmiştim. Derslerimin olağan içeriğini, insan doğasının kendini aşması ve insanüstü varlıklarla ilişkiye girmesi oluşturuyordu; kaynağım asla yanılmayan Kont de Gabalis'ti.[14] Sevdiğini kaybettiğinden beri gerçek dünyadan çok ruhlar âleminde yaşayan ve artık sınır tanımayan hayal gücünün etkisi altında, tutkulu bir ilgiyle bu tür konulara çekilen genç Kontes, benim ortaya attığım oltaları içini ürperten bir hazla yakalıyordu; hatta evin hizmetkarlârı bile ben konuşurken, sağda solda sözlerimden birini yakalamak ve bu parçaları daha sonra kendilerince bir araya getirmek için odada yapacak iş arıyorlardı.

Böylece sanırım yaklaşık iki ayı bu şatoda geçirmiştim ki, bir sabah Şövalye odama girdi. Derin bir keder yüzüne kazınmıştı, yüzündeki çizgiler karmakarışıktı, tam bir çaresizlik ifadesiyle kendini bir sandalyeye attı.

'Yüzbaşı,' dedi, 'ben bittim. Buradan gitmeliyim. Artık buna daha fazla dayanamıyorum.'

'Size ne oluyor, Şövalye? Neyiniz var?'

'Ah bu korkunç tutku!' (Bu sözlerle sandalyeden hızla ayağa fırladı ve kendini benim kollarıma attı.) 'Bu tutkuyla mertçe savaştım. Artık yapacağım bir şey kalmadı.'

'Ama, sevgili dostum, her şey size bağlı değil mi? Her şey sizin hükmünüz altında değil mi? Baba, aile...'

'Baba! Aile! Bana ne ifade ediyor? İstediğim zorla uzatılmış bir el mi, yoksa içten gelen bir yakınlık mı? Benim bir rakibim var, değil mi? Ah! Hem de nasıl bir rakip! Belki de ölüler âleminden bir rakip? Ah, Bırakın beni gideyim! Bırakın beni gideyim! Dünyanın öbür ucuna kadar olsa da. Ağabeyimi bulmalıyım.'

'Nasıl? Bunca başarısız denemeden sonra içinizde hâlâ bir umut...'

'Umut mu! *Benim* yüreğimde çoktan tükendi. Peki ya onun? *Benim* umudum olsa, ne fark eder? Bu umudun bir zerresi bile Antonie'nin kalbinde parıldadıkça ben mutlu olur muyum? Bir çift söz, dostum, çektiğim işkenceyi sona erdirebilirdi. Ama boşuna! Ebediyet uzun suskunluğunu sona erdirinceye ve mezarlar bana şahitlik edinceye kadar kaderim ıstırapla dolu kalacak.'

'Demek bir tek bu kesinlik sizi mutlu edebilir?'

'Mutlu mu? Ah, bir daha mutlu olabileceğimden kuşkuluyum! Fakat, belirsizlik en korkunç cehennem azabı!' (Kısa bir sessizlikten sonra kendini topladı ve hüzünle konuşmasına devam etti.) 'Keşke, ağabeyim çektiğim acıları görebilseydi! Kardeşine keder veren bu sadakat onu mutlu edebilir mi? Yaşayan biri, artık hiçbir şeyden zevk alamayacak bir ölü yüzünden sararıp solmalı mı? Benim çektiğim eziyeti bilseydi...' (O anda hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlayıp yüzünü göğsüme bastırdı) 'Belki; evet, belki de onu bizzat kendi elleriyle benim kollarımın arasına bırakırdı.'

'Peki bu hiç yerine getirilemeyecek bir arzu mu?'

'Dostum! Neler diyorsunuz?' Bana korku ve hayret içinde baktı.

'Bundan çok daha önemsiz sebeplerden dolayı bile,' diye devam ettim, 'bu dünyadan göçmüş olanlar, yaşamakta olanların kaderlerine karışmışlardır. Bir insanın –bir kardeşin– bu dünyadaki bütün mutluluğu...'

'Bu dünyadaki bütün mutluluk! Ah, işte hissettiğim tam da bu! Ne kadar doğru söylediniz! Benim bütün mutluluğum söz konusu!

‘Üstelik kederli bir ailenin huzuru, gözle görünmeyen güçleri yardıma çağırmak için haklı bir sebep sayılmaz mı? Elbette! Eğer herhangi bir dünyevi durum, ölmüşlerin rahatını kaçırmaya haklı bir sebep ise; bir gücü kullanmaya...’

‘Tanrı aşkına, dostum!’ diyerek sözümü kesti, ‘daha fazla konuşmayın. Bir zamanlar, itiraf edeyim, böyle bir düşünce besliyordum –bundan size bahsetmiştim sanırım– ama çoktandır alçakça ve iğrenç bulduğumdan bunu aklımdan çıkartmıştım.’

İşte görüyorsunuz,” diye Sicilyalı konuşmasına devam etti, “bu konu bizi nerelere götürdü. Şövalye’nin endişelerini dağıtmaya uğraştım ve sonunda başardım. Ölenin ruhunu çağırmaya karar verdik; layıkıyla hazırlanmak için bana sadece on dört gün süre tanınmasını şart koştum. Bu süreyi doldurup aygıtlarımı da gerektiği gibi kurduktan sonra, aile fertlerinin her zamanki gibi etrafımda toplandığı kasvetli bir akşamdan faydalandım, niyetim onları buna razı etmek ya da daha doğrusu fark ettirmeden benden böyle bir ricada bulunmalarını sağlamaktı. En zoru genç Kontes’i ikna etmekti, üstelik onun orada bulunması şarttı; ancak burada da tutkusunun aşırı hayallere eğilimli olması ve belki de bundan daha çok, öldüğüne inanılan adamın hâlâ yaşıyor olabileceği ve çağrıldığında ruhun görünmeyeceği ümidinin zayıf pırıltısı bize yardım etti. Ruh çağırmaya inanılmaması, yani sanatımdan kuşku duyulması, mücadele etmek zorunda *olmadığım* tek engeldi.

Ailenin onayını izleyen üçüncü gün bu iş için belirlendi. Gece yarılarına kadar süren dualar, oruçlar, gece ibadetleri, inzivaya çekilme ve mistik derslerin yanı sıra bu tür durumlarda kullanılmasını çok etkili bulduğum, henüz tanınmayan belli bir müzik aleti[15] de bu törensel olayın hazırlıklarına dahil edilmişti. Bu hazırlıklar arzuladığımdan da etkili oldu, izleyicilerimin kendilerinden geçercesine heyecan göstermeleri, benim de hayal gücümü ateşledi ve aslında kendimi zorlayarak oluşturmam gereken illüzyonun etkisini hiç de azımsanmayacak ölçüde çoğalttı. Sonunda beklenen saat geldi...”

“Şimdi bize *kimi* takdim edeceğinizi tahmin ediyorum,” diye haykırdı Prens. “Neyse, devam edin; devam edin...”

“Hayır, saygıdeğer bayım. Ruh çağırma töreni tam istediğim gibi geçti.”

“Nasıl olur? Peki ya Ermeni nerede kaldı?”

“Korkmayın,” diye cevap verdi Sicilyalı, “Ermeni umduğunuzdan da çabuk ortaya çıkacak.

Konudan çok fazla uzaklaşmamak için, sergilediğim farsın tasvirine girişmeyeceğim. Bütün beklentilerimin yerine geldiğini söylemem yeterli. Yaşlı Marki, genç Kontes, yanında annesi, Şövalye ve birkaç akraba daha orada hazır bulunuyordu. Kolayca tahmin edebileceğiniz gibi, bu evde geçirdiğim uzun zaman boyunca, her şeyden önce, ölen hakkında en kesin bilgileri toplamaktan yana hiçbir fırsatı kaçırmadım. Orada bulduğum, ölene ait çeşitli resimler sayesinde, hayalete insanları yanıltacak en büyük benzerliği vermeyi başardım; ayrıca ruhu sadece işaretlerle konuşturduğum için, sesi de herhangi bir şüphe uyandıramazdı. Ölünün kendisi, Berberi esir kıyafeti içinde göründü, boynunda da derin bir yara vardı. Fark ettiğiniz gibi, burada,” dedi Sicilyalı, “onun dalgaların arasında boğulduğuna dair genel kanıdan uzaklaştım, çünkü olayların hiç umulmadık bir yola sapmasının bilhassa görüntünün inandırıcılığını bir hayli artıracağını ümit etmek için nedenlerim vardı; doğal olana büyük bir titizlikle bağlı kalmak bana her şeyden daha tehlikeli görünüyordu.”

“Bence bu son derece doğru bir yargı,” dedi Prens, bize doğru dönerek. “Bir dizi olağandışı görüntü arasında, bana öyle geliyor ki, tam da *daha hakiki gibi görünen* göze batabilir. Varılan keşfi kavramanın kolaylığı, ona ulaşmayı sağlayan aracı küçümsemeye neden olabilir; onu keşfetmenin kolaylığı, bu araçtan kolayca kuşkulanılmasını sağlar; eğer sadece basit mantıkla çözülebilecek bir sırdan daha ötesini öğrenmek mümkün olmayacaksa, o halde boşu boşuna bir ruhu neden rahatsız etmeli? Fakat burada keşfin şaşırtıcı yeniliği ve zorluğu, aynı zamanda bu keşfi sağlayan mucizenin de kanıtıdır; çünkü bu mucizenin sağladıklarına doğal güçlerle

varılamadığına göre, bu operasyonun doğaüstü olduğundan şimdi kim kuşku duyabilir? Sözünüzü kestim," diye ekledi Prens. "Anlatmaya devam edin."

"Gelen ruha şu soruyu ilettim," diye Sicilyalı konuşmasına devam etti, "bu dünyada hâlâ *kendisinin* saydığı ve çok değer verdiği halde ardında bıraktığı bir şey var mıydı? Ruh üç defa kafasını salladı ve bir elini göğe doğru uzattı. Gitmeden önce, parmağından bir yüzük çıkarttı, o gözden kaybolduğunda yüzük yerde duruyordu. Kontes iyice yakından baktı, bu onun nişan yüzüğüydü."

"Nişan yüzüğü mü!" diye bağırdı Prens yadırgayarak. "Demek nişan yüzüğü! Fakat bunu nasıl ele geçirdiniz?"

"Ben... Bu sahici değildi, saygıdeğer Prens... Ben onu... Aslında bu sahtesiydi..."

"Demek sahteydi!" diye tekrarladı Prens. "Sahtesini yapmak için sahicisine ihtiyacınız vardı, peki ona nasıl ulaştınız, hem de ölen onu parmağından hiç çıkartmamışken?"

"Doğru söylüyorsunuz," dedi Sicilyalı, biraz bocalayarak, "gerçek nişan yüzüğünün bana yapılan bir tarifine dayanarak."

"Peki size bu tarifi *kim* yapmıştı?"

"Çok uzun zaman önce," dedi Sicilyalı. "Zaten çok sade, altın bir yüzüktü, içinde genç Kontes'in adı yazılıydı, sanırım. Ama siz beni tamamen konunun dışına çıkardınız."

"Peki sonra ne oldu?" dedi Prens ikna olmamış, kuşkulu bir yüz ifadesiyle.

"Şimdi herkes Jeronymo'nun artık kesinlikle hayatta olmadığına ikna olmuştu. Aile o günden sonra Jeronymo'nun öldüğünü herkese ilan etti ve usule uygun olarak yasa büründü. Yüzükle ilgili durum, Antonie' de de herhangi bir kuşku bırakmadı, Şövalye'nin ise kızın daha çok üstüne düşmesine yol açtı. Fakat bu hayalet onun üzerinde öyle şiddetli bir etki yaratmıştı ki, tehlikeli bir hastalığa tutuldu, onu seven adam neredeyse umutlarını sonsuza kadar yitirecekti. Tekrar sağlığına kavuştuğunda ise, rahibe olmaya karar verdi, sadece sonsuz bir güven duyduğu, günah çıkarttığı papazın şiddetli itirazları onu

bundan vazgeçmeye ikna etti. Sonunda, bu papazın ve ailesinin elbirliği ile verdiği çabalar sayesinde, ondan endişeli bir evet cevabı almak mümkün oldu. Yasın son günü, yaşlı Marki'nin niyet ettiği gibi, bütün malını mülkünü yasal vârisine devrederek mutluluğunu doruk noktasına ulaştıracağı gün olacaktı.

O gün geldi ve Lorenzo heyecandan titreyen gelini kilisede nikâhına aldı. Gün sona erdiğinde, muhteşem bir sofra ışıl ışıl aydınlatılmış düğün salonundaki neşeli konukları bekliyordu, gürültülü bir müzik taşkın neşeye eşlik ediyordu. Mutlu ihtiyar, sevincini tüm dünyanın paylaşmasını istemişti; sarayın bütün giriş kapıları açılmıştı ve mutluluk dilekleriyle gelen herkes memnuniyetle karşılanıyordu. İşte bu insan kalabalığının arasında..."

Sicilyalı burada konuşmasına ara verdi ve beklentinin yol açtığı bir ürpermeyle hepimiz nefeslerimizi tuttuk.

"Evet, işte bu insan kalabalığı arasında," diye devam etti, "hemen yanımda oturan konuk, bana bir *Fransisken rahibi*'ni işaret etti, tıpkı bir sütun gibi dimdik duruyordu, ince uzun boylu, solgun yüzlüydü, ciddi ve hüzünlü bakışlarını evlenen çiftten ayırmıyordu. Etrafı saran gülen yüzlerdeki neşe, bir tek bu kişiye uğramadan geçip gidiyordu, yüzündeki ifade hiç değişmeksizin, canlı insan suretlerinin arasında sanki bir heykel gibi hareketsiz duruyordu. Bu görünümün olağandışılığı, böylesine keyifli bir ortamda beni hayrete düşürdüğünden ve o anda çevremdeki her şeyle şiddetli bir tezat oluşturduğundan beni daha da derinden etkiledi ve ruhumda silinmeyen bir iz bıraktı, böylece bu rahibin yüz hatlarını *Rus*'un fizyonomisinde (bu adamın sizin *Ermeni*'yle aynı kişi olduğunu artık çok iyi biliyorsunuz) yeniden görebildim, zaten başka türlü bu asla mümkün olamazdı. Sık sık gözlerimi bu ürkütücü görüntüden kaçırmayı denediysem de, ister istemez tekrar ona bakıyordum ve her seferinde de onun sabit duruşunu değiştirmediğini görüyordum. Yanımda oturanı dürttüm, o da kendi yanındakini; aynı merak, aynı yadırgama sofrayı baştan başa dolaşıyordu, sohbet kesildi, birdenbire genel bir sessizlik ortalığı kapladı; ama bu, rahibi etkilemedi. Rahip,

hep aynı şekilde, hareketsiz duruyor, ciddi ve hüzünlü bakışlarını evlenen çiftten ayırmıyordu. Bu görüntü herkesi dehşete düşürdü; bir tek genç Kontes bu yabancının yüzünde kendi kederinin yansımasını buldu ve sessiz bir tutkuyla bütün topluluğun arasında onun elemini anlar görünen yegâne kişiye bağlandı. Yavaş yavaş kalabalık dağıldı, gece yarısını geçiyordu, müzik daha sessiz ve giderek azalan bir tonda çalmaya başladı, mumlar sönüyor, sonunda aralarında tek tük yananlar kalıyordu, konuşmalar alçak sesle yapılıyor, giderek fısıltıya dönüyordu, loş düğün salonu gittikçe ıssızlaşıyordu; rahip ise, hep aynı şekilde, hareketsiz duruyor, ciddi ve hüzünlü bakışlarını evlenen çiftten ayırmıyordu.

Sofra toplandı, konuklar oraya buraya dağıldı, aile daha küçük bir grup halinde bir araya geldi; rahipse davet edilmeksizin bu küçük grubun içinde kaldı. Nereden kaynaklandığını bilmiyorum ama kimse onunla konuşmak istemiyordu; kimse onunla konuşmadı. Kadın akrabalar titremekte olan gelinin etrafını alıyorlar, o ise yalvaran, yardım isteyen bakışlarını vakur tavırlı yabancıya yöneltiyor, yabancı ise ona karşılık vermiyordu.

Erkekler de aynı şekilde damadın etrafında toplanmışlardı; beklentiyle dolu gergin bir sessizlik. ‘Burada hep bir arada ne kadar da mutluyuz’, diye sonunda söze başladı yaşlı Marki, aramızdaki tek tanımadığı adamın farkında değilmiş ya da onun orada bulunmasına şaşırmıyormuş gibiydi. ‘Ne kadar da mutluyuz’, dedi, ‘ne yazık ki oğlum Jeronymo aramıza katılamıyor!’

‘Onu davet ettin de, o gelmedi mi?’ diye sordu rahip. İlk kez ağzını açıyordu. Dehşetle ona baktık.

‘Ah! O ebediyen dönülmeyen yere gitti,’ diye ekledi ihtiyar. ‘Saygıdeğer bayım, beni yanlış anladınız. Oğlum Jeronymo öldü.’

‘Belki de sadece böyle bir kalabalık içinde kendini göstermeye çekiniyordur,’ diye sözlerine devam etti rahip. ‘Kim bilir, oğlun Jeronymo, nasıl görünüyordur! İzin verin de, son kez duyduğu sesi bir kez daha duysun! Oğlun Lorenzo’dan ona seslenmesini rica et.’

‘Bu da ne demek oluyor?’ diye mırıldandı herkes. Lorenzo’nun beti benzi attı. Bense tüylerimin ürperdiğini inkâr edemem.

Rahip o sırada ikramın yapıldığı masaya yaklaştı, eline bir kadeh şarap aldı ve dudaklarına götürdü. ‘Kıymetli Jeronymo’muzun anısına!’ diye seslendi. ‘Öleni sevmiş olanlar, benim gibi yapsın.’

‘Nereden geldiğinizi bilmiyorum ama, saygıdeğer bayım,’ diye seslendi Marki sonunda, ‘kıymetli bir adı andınız. Hoş geldiniz! Haydi dostlarım!’ (o sırada bize doğru döndü ve kadehleri elden ele dolaştırdı) ‘Bir yabancı bizi utandırmasın! Oğlum Jeronymo’nun anısına.’

Sanırım böylesine keyifsiz bir hava içinde kadeh kaldırıldığını asla görmedim.

‘Şuradaki kadeh hâlâ dolu duruyor. Neden oğlum Lorenzo bu dostça içkiye katılmakta tereddüt ediyor?’

Lorenzo titreyerek Fransisken rahibinin elinden kadehi aldı, titreyerek dudağına götürdü, ‘Çok sevgili ağabeyim Jeronymo’nun şerefine!’ diye kekeledi ve ürpererek kadehi yerine koydu.

‘Bu benim katilimin sesi!’ diye haykırdı bir anda ortamızda beliren korkunç bir hayalet, üzerinde kanlı bir kıyafet vardı ve her tarafı korkunç yaralar içindeydi...

Bundan sonrasını artık bana sormayın,” dedi Sicilyalı, yüzünde her türlü dehşet ifadesiyle. “Orada bulunan herkes gibi, ben de o hayalete baktığım anda kendimden geçmişim. Kendimize geldiğimizde, Lorenzo ölümle pençeleşiyordu; rahiple hayalet ortadan yok olmuşlardı. Bütün vücudu şiddetle kasılan Şövalye’yi yatağa taşıdılar; ölüm döşeğindeki adamın yanında papazın ve acı dolu ihtiyarın dışında kimse yoktu, zaten o da bundan birkaç hafta sonra öldü. Lorenzo’nun itirafları, en son günah çıkarttığı papazın kalbinde gizli, yaşayan hiç kimse bunları öğrenemedi.

Bu olayın üzerinden çok geçmemişti ki, malikânenin arka avlusundaki üzerini yabani çalıların kapladığı, uzun yıllar saklı kalmış olan kuyuyu boşaltmak gerekti; molozlar ayıklanırken altından bir insan iskeleti ortaya çıktı. Bu olayın geçtiği ev artık yerinde yok; del

M**nte hanedanı yok olup gitti, Salerno yakınlarındaki bir manastırda Antonie'nin mezarını size gösterebilirler.

İşte gördünüz," diye devam etti Sicilyalı, bizim suskun ve şaşkın kalakaldığımızı, kimsenin söze başlamak istemediğini fark etmişti: "Bu Rus subay ya da bu Ermeni'yle tanışıklığımın nereye dayandığını gördünüz işte. İki kez böylesine dehşetli bir şekilde yoluma çıkan bir varlık karşısında titremekte haklı olup olmadığıma, şimdi siz karar verin."

"Sizden bir tek soruma cevap vermenizi istiyorum," diyerek ayağa kalktı Prens. "Şövalye'ye dair anlattıklarınızın tamamında hep dürüst müydünüz?"

"Bildiğim kadarıyla öyle," diye karşılık verdi Sicilyalı.

"Yani onun gerçekten hakkaniyetli bir adam olduğu kanısındaydınız, öyle mi?"

"Aynen öyle, Tanrı biliyor ki, aynen öyle," diye cevapladı diğeri.

"O bahsettiğiniz yüzüğü size verdiğinde bile mi?"

"Nasıl? O bana yüzük vermedi ki! Ben size yüzüğü bana *o* verdi demedim ki."

"Peki," dedi Prens ve çanı çalarak gitmeye hazırlandı. "Ya Marki de Lanoy'un hayaleti," (diye sordu son kez geriye dönüp) "yani bu Rus'un dün sizinkinin ardından ortaya çıkarttığı, sizce hakiki ve gerçek bir hayalet miydi?"

"Bence başka türlüsü olamaz," diye cevapladı diğeri.

"Gelin," dedi Prens bize dönerek. Gardiyan içeri girdi. "İşimiz bitti," dedi Prens gardiyana. "Siz, bayım," dedi (Sicilyalı'ya dönerek), "benden haber bekleyin."

"Saygıdeğer bayım, bu şarlatana en son sorduğunuz soruyu ben de bizzat size yöneltmek istiyorum," dedim Prens'e, tekrar yalnız kaldığımızda. "Sizce bu ikinci hayalet hakiki ve sahici miydi?"

"Bence mi? Hayır, doğrusunu isterseniz, artık öyle olduğuna inanmıyorum."

"Artık mı? O halde daha önce inandınız?"

“Bir an için bunun gözbağcılıktan daha öte bir şey olduğu hissiyatına kapıldığımı inkâr etmiyorum.”

“Zaten bu koşullar altında böyle bir kanıya kapılmaktan kendini alabilen *kimse*, çıksın karşıma!” diye haykırdım. “Fakat bu fikrinizi değiştirmenize sebep olan nedir? Bu Ermeni’ye dair biraz önce bize anlatılanlardan sonra, onun mucizevi güçlerine inancın azalması değil, artması gerekirdi.”

“Yani bir alçağın bize ona dair anlattıklarından sonra mı?” diye büyük bir ciddiyetle sözümü kesti Prens, “Çünkü umarım az önce görüştüğümüz kişinin böyle biri olduğuna dair artık kuşkunuz kalmamıştır?”

“Hayır,” dedim. “Fakat bu yüzden onun tanıklığı...”

“Bir alçağın tanıklığı –diyelim ki, benim de ondan kuşku duymama sebep yok– hakikat ve sağduyu karşısında hiçbir önem taşımaz. En içten hakikat aşkının bile inanılmayı hak etmek için kendini arındırmasının gerektiği böyle bir meselede, beni birçok kez aldatmış, hilekârlığı bir zanaat haline getirmiş bir insan dikkate alınmayı hak eder mi? Belki de hiçbir zaman hakikat adına hakikati söylememiş olan böyle birinin, insan aklı ve doğanın ebedi düzenine karşı tanıklığı inanılmayı hak eder mi? Bu adeta benim damgalanmış bir caniye, asla lekelenmemiş ve doğruluğundan asla şüphe edilmeyen suçsuz biri aleyhine dava açmak üzere yetki vermek istememe benzer.”

“Fakat kendisinden nefret etmek, en azından korkmak için pek çok nedeni olduğu bir adam hakkında onu böylesine yücelten bir tanıklık yapmak için ne tür gerekçeleri olabilir?”

“Bu gerekçeleri daha bilmiyor olmam, böyle gerekçelerin olmadıkları anlamına mı gelir? Beni yalanlarla aldatması için ona *kimin* para verdiğini biliyor muyum? İtiraf ediyorum, ördüğü sahtekârlık ağının içyüzünü henüz tamamen çözemedim; ama uğruna mücadele ettiği davaya hizmet etmek yerine zararı dokundu, çünkü maskesi düşürüldü ve bir sahtekâr –belki de çok daha kötüsü– olduğu ortaya çıktı.”

“Yüzükle ilgili durum doğrusu bana da biraz kuşkulu geldi.”

"*Kuşkulu olmaktan da öte*," dedi Prens, "kuşkuya yer bırakmıyor. Bu yüzüğü (şimdilik anlatılan olayın gerçekten yaşandığını varsayalım) katilden teslim aldığı anda, onun katil olduğundan emin olmalıydı. Katilden başka kim ölenin, kuşkusuz, parmağından asla çıkarmadığı bir yüzüğü çıkarıp alabilirdi? Bütün öyküsü boyunca, sanki kendisinin bizzat Şövalye tarafından yanılgıya düşürüldüğüne, oysa o sırada kendisinin *onu* yanılttığını zannettiğine bizi ikna etmeye çalıştı. Peki katille arasında bir anlaşma olduğunu itiraf etmekle ne çok şey kaybedeceğini kalbinin en derininden hissetmediyse, niçin bu manevraya gerek gördü? Bütün anlattıkları, açıkçası bize söylemesinin iyi olacağını düşündüğü birkaç hakikati birbirine bağlayarak kurduğu bir dizi uydurmacadan ibaretti. Hiçbir zaman bir uyumsuzluğa rastlamadığım doğanın temel düzeninin bozulmasına izin vermemek yerine, on kere yalanını yakaladığım alçağın birini on birincide suçlu bulmak için tereddüt mü etmeliyim?"

"Size bu konuda cevap veremeyeceğim," dedim. "Fakat dün gördüğümüz hayalet benim için hâlâ akıl almazlığını koruyor."

"Benim için de," diye karşılık verdi Prens, "bu sırrı çözmeye çok hevesli olsam bile."

"Nasıl?" dedim.

"Hatırlarsanız, ikinci hayalet içeri girer girmez altara doğru yürüdü, haçı eline alıp halının üzerine bastı."

"Galiba öyleydi. Evet."

"Haçın bir iletken olduğunu Sicilyalı bize söyledi. Buradan hayaletin kendini elektrikle yüklemek için acele ettiği sonucunu çıkarabilirsiniz. Lord Seymour'un ona doğru yaptığı kılıç hamlesi, başka türlü etkisiz bırakılamazdı, çünkü elektriğin çarpmasıyla birlikte kolu uyuştu."

"Kılıçla ilgili durumda bu doğru olabilir. Fakat Sicilyalı ona ateş ettiğinde, yavaşça altarın üstünde yuvarlandığını duyduğumuz kurşunlara ne demeli?"

"Yuvarlandığını duyduğumuz kurşunların ateş edilen kurşunlar olduğundan kesinlikle emin misiniz? Ayrıca hayalet kılığındaki kukla

ya da insanın kurşuna ve kılıca karşı zırhla kaplı olabileceğinden söz etmek bile istemiyorum. Ama lütfen biraz daha düşünün, silahları dolduran *kim*'di?"

"Bu doğru," dedim ve birdenbire kafamda bir ışık çaktı, "Silahları Rus doldurmuştu. Fakat bu bizim gözlerimizin önünde oldu, burada nasıl bir aldatmaca söz konusu olabilir ki?"

"Neden söz konusu olamazmış? O zamanlar bu adama karşı, onu gözlemlemenizi gerektiren bir güvensizlik duyuyor muydunuz? Kurşunu namluya yerleştirmeden önce incelediniz mi, belki cıvadan ya da boyanmış kilden yapılmıştı? Kurşunları gerçekten tabancanın namlusuna mı doldurduğuna, yoksa avucuna mı topladığına dikkat etmiş miydiniz? Diyelim ki tabancayı gerçekten tam doldurdu, diğer köşke geçerken yanına doldurulmuş olanların yerine, başka bir çift silah almadığına nereden emin olabilirsiniz? Üstelik o sırada kimsenin aklına onu gözetlemek gelmediğinden ve biz de soyunmakla meşgul olduğumuzdan bunu kolaylıkla yapabilirdi, değil mi? Ayrıca tabancadan çıkan duman hayaleti bizden gizlediği anda, o her ihtimale karşı yanına almış olduğu başka bir kurşunu altardan yuvarlamış olamaz mıydı? Bütün bu durumların arasında imkân haricinde olan var mı?"

"Haklısınız. Fakat hayaletin ölen dostunuza kusursuz derecede benzemesine ne demeli? Hatta ben de kendisini birçok defa sizin yanınızda görmüştüm ve hayalete bakar bakmaz onu tanıdım."

"Ben de öyle ve söyleyebileceğim tek şey, burada yanılsamanın doruk noktasına ulaştığıdır. Fakat bu Sicilyalı benim enfiye kutusuna birkaç kaçamak bakış attıktan sonra *yaptığı* resimde üstünkörü bir benzerlik elde etmeyi ve bu yolla hem sizi hem de beni aldatmayı becerdiğine göre, Rus niye bundan daha fazlasını yapamasın? Üstelik yemek boyunca benim enfiye kutusuna rahatça ulaşabilirdi, sofrada dikkati hiç üzerine çekmediğinden elverişli durumdaydı, ayrıca ben de kendisine güvenip kutunun üzerindeki resmin *kime* ait olduğunu açıklamıştım. Buna ek olarak –Sicilyalı'nın da belirttiği gibi– Marki'nin daha çok yüz hatlarında belirginleşen karakteristik yanları üstünkörü

de olsa taklit edilebilirdi. O halde bütün bu görüntüdeki açıklanamayan taraf nerede kaldı?"

"Ya sözlerinin içeriği? Arkadaşınız hakkında verdiği bilgiler?"

"Nasıl? Sicilyalı benden sorup soruşturarak edindiği birkaç bilgiyi bir araya getirerek benzer bir hikâye oluşturduğunu bize söylememiş miydi? Bu durum, bu buluşu yapmasının ne kadar doğal olduğunu kanıtlamıyor mu? Üstelik hayaletin cevapları o kadar esrarengiz ve yoruma açıktı ki, çelişkili bir ifadede bulunması için ortada hiçbir tehlike yoktu. Diyelim ki, şarlatanın hayaleti canlandıran suç ortağı, keskin zekâ ve ihtiyat sahibi biriydi ve durumlara dair çok az bilgilendirilmişti. Bu maskaralık kim bilir daha nerelere kadar giderdi?"

"Fakat bir düşünün, saygıdeğer bayım, Ermeni açısından böylesine karmaşık bir aldatmaca için gereken hazırlıklar ne kadar ayrıntılı olmak zorundaydı! Bunun için ne kadar çok zamana ihtiyacı vardı! Burada tasarlandığı gibi, bir insan yüzünün diğerine bu denli tıpatıp benzetilmesi için bile ne kadar çok zaman gerekir! Bu sözde hayaleti karşısındakileri kesinlikle büyük bir yanılgıya düşürecek kadar böylesine iyi bilgilendirmek ne çok zaman alır! Yardımı dokunacak ya da işi bozabilecek, yani her şekilde karşılaşmak zorunda kalınan ufak ve önemsiz ayrıntılara kim bilir ne kadar dikkat etmek gerekmiştir! Ayrıca Rus'un yarım saatten fazla ortadan yok olmadığını da göz önünde bulundurun. Yarım saatten daha az bir zamanda bütün bunların, sadece en zorunlu olanlarının bile düzenlenmesi mümkün müydü? Hakikaten, saygıdeğer bayım, bizzat bir tiyatro yazarı bile, Aristoteles'in kesin Üç Birlik[16] kuralına uyma çabasıyla bir perdeye bu kadar çok olayı sığdıramazdı, izleyicilerinden de bu kadar çabuk kandırılabilir olmalarını beklemezdi."

"Nasıl yani? Bu kısacık yarım saat içinde bütün bu hazırlıkların yapılmasının hiçbir şekilde mümkün olmadığı fikrindesiniz, öyle mi?"

"Gerçekten de," diye haykırdım, "mümkün olamayacak kadar kusursuz."

“Bu söylediğinizi aklım almıyor. Kafası bu kadar işlek bir adamın – bu Ermeni tartışmasız böyle biri– belki de kendisi kadar becerikli suç ortaklarının yardımıyla, gecenin karanlığında, kimseye fark ettirmeden, bu işle uğraşan birinin yanından hiç ayırmayacağı, bu iş için gerekli tüm araçlarla donanmış olarak, kısacası böyle koşulların desteklediği böyle bir adamın bu kadar kısa zamanda bu kadar çok şeyin üstesinden gelebilmesinde, zamanın, mekânın ve fiziksel nedenselliğin yasalarıyla çelişen bir yan var mı sizce? Onun işbirlikçilerine birkaç söz, emir ya da işaretle ayrıntılı talimatlar verebilmesi, çok az konuşarak ayrıntılı ve karmaşık operasyonları yönetebilmesi tamamen akla hayale sığmayan, saçma bir düşünce mi? Öte yandan, doğanın ebedi yasalarının karşısına imkânsızlığı açıkça görülenden başka bir şey çıkartılabilir mi? Size ihtimal dahilinde görünmeyen bir şeyin pekâlâ ihtimal dahilinde olduğunu kabul etmektense, bir mucizeye inanmayı mı tercih edersiniz? Doğa güçlerinin yapay ve az rastlanır bir birleşimini kabullenmek yerine, doğanın güçlerini inkâr etmeyi mi yeğlersiniz?”

“Bu mesele böylesine cüretkâr bir sonucu haklı çıkarmasa da, onun kavrayışlarımızı aştığını teslim etmelisiniz.”

“İçimden neredeyse size bu konuda da karşı çıkmak geliyor,” dedi Prens muzip bir neşeyle. “Nasıl mı, sevgili Kont? Örneğin, ya sadece o yarım saat boyunca ve sonrasında, aceleyle ve tesadüfen değil de, bütün akşam ve bütün gece bu adamların Ermeni için çalıştıkları ortaya çıkarsa? Hatırlarsanız, Sicilyalı hazırlıkları için neredeyse üç saat harcamıştı.”

“Sicilyalı mı, saygıdeğer bayım!”

“Peki Sicilyalı’nın ilk hayaletle olan ilgisinin aynı şekilde ikinci hayaletle olmadığını bana nasıl kanıtlarsınız?”

“Ne demek istiyorsunuz, saygıdeğer bayım?”

“Yani Sicilyalı’nın Ermeni’nin önde gelen yardımcısı olmadığını – kısacası– ikisinin *işbirliği* yapmadığını nasıl kanıtlarsınız, diyorum?”

“Bunu kanıtlamak zor olacak,” diye atıldım hayret içinde.

“Zannettiğiniz kadar da zor değil, sevgili Kont. Nasıl mı? Sizce bu iki insanın aynı kişiye karşı planlanan böylesine tuhaf, böylesine karmaşık bir kumpasın içinde aynı zamanda ve aynı yerde karşılaşmaları ve operasyonları sırasında aralarında o kadar müthiş bir uyum, o kadar iyi tasarlanmış bir ortaklık kurarak her birinin diğerinin işini kolaylaştırıcı şekilde çalışmaları rastlantı olabilir mi? Diyelim ki, daha kabaca düzenlenmiş bir gözbağcılığını, daha ustaca düzenlenmiş olanın inandırıcılığını artırmak için kullandı. Diyelim ki, beni ne derecede inandırabileceğini ölçmek ve güvenimi hangi yoldan kazanabileceğini keşfetmek için onu önceden gönderdi; böylece diğer planı hiçbir şekilde bozmayacak olan bu deneme boşa gitse bile, üzerinde planını uygulayacağı kişiyi daha yakından tanımış olacaktı; kısacası, enstrümanını akort etmiş olacaktı. Diyelim ki, bunu dikkatimi belli bir tarafa çekip canlı tutmak, böylece kendisi için daha önemli olan başka bir konudan uzaklaştırmak için kasten yaptı. Diyelim ki, kuşkuları şarlatanın üzerine çekmek ve bizi doğru izden uzaklaştırmak için birtakım bilgiler toplamak zorundaydı.”

“Ne demek istiyorsunuz?”

“Varsayalım, adamlarımdan birine rüşvet verip amacına hizmet edecek belli birtakım gizli bilgileri –hatta belki de belgeleri– eline geçirdi. Benim avcı eri hâlâ ortada yok. Ermeni’nin bu adamın ortadan kaybolmasında parmağı olmadığına inanmamam için bir neden var mı? Fakat bir rastlantıyla bu dalavereyi de keşfedebilirim; bir mektup ele geçebilir ya da bir hizmetkâr ağzından bir şey kaçırabilir. Eğer onun her şeyi bilme gücünün kaynağını keşfedersem, bütün itibarı söner. Böylece bana karşı şu ya da bu kumpası kurmak zorunda olan bu şarlatanı devreye sokar. Bu insanın varlığına ve amaçlarına dair bana önceden bir işaret vermeyi de ihmal etmez. Böylece neyi keşfedersem edeyim, bu şarlatandan başka kimseden kuşku duymayacaktım; yani Ermeni’ye faydası dokunacak birtakım araştırmalarda Sicilyalı ona paravan olacaktı. Kuklası ettiği Sicilyalı beni oyalarken, kendisi de fark ettirmeden ve kuşku uyandırmadan görünmez iplerle beni kıskıvrak bağlamaktadır.”

"Pekâlâ! Fakat Ermeni'nin bizzat kendisinin bu aldatmacayı bozmak için yardım etmesi ve sanatının sırlarını dünyevi gözlerin önüne sermesi bu amaçlarıyla nasıl bağdaşır? Hakikate bu kadar yakın olmasına çalışılan bir aldatmacanın –Sicilyalı'nın operasyonu gerçekten de böyleydi– asılsızlığının ortaya çıkmasının, sizin inancınızı tamamen zayıflatıp kendisinin ilerideki daha büyük planlarını güçleştireceğinden korkması gerekmez mi?"

"Bana açıkladığı sırlar neydi ki? Bunların kesinlikle hiçbiri, benim üzerimde uygulamak istediği şeyleri açık etmiyordu. Yani onları açığa vurmakla aslında hiçbir şey kaybetmedi. Buna karşılık ne kadar çok şey kazandı, aldatmaca ve gözbağcılık karşısındaki bu sözümona zafer, beni *emin* ve umutlu hale getirdi, bu yolla dikkatimi tam aksi yöne çekmeyi ve henüz belirsizce oradan oraya savrulan şüphelerimi saldırının asıl yerinden çok uzaklarda bulunan konulara odaklamamı başardı, öyle değil mi? Benim er ya da geç, kendi kuşkularımla veya dışardan gelen bir etkiyle, onun mucizelerinin anahtarını gözbağcılık sanatında arayacağımı umabilirdi. Bizzat kendisi bunları yan yana getirmekten daha iyi ne yapabilirdi? Böylece elime ölçek vermekle kalmıyor, gözbağcılığa yapay bir sınır koymakla mucizelere dair kavrayışımı daha da çok artırıyor ya da bulandırıyordu. Bu marifetiyle kim bilir ne çok varsayımımın bir hamlede önünü kesmiştir! Belki de zaman içinde kafamda oluşabilecek kim bilir kaç türlü açıklamayı baştan çürütmüştür!"

"Fakat en azından daha çok bizzat kendisine karşı hareket etmiş oldu, öyle ki yanıltmak istediği gözleri keskinleştirdi, hatta mucize gücüne olan inançlarını böylesine yapay bir aldatmacanın foyasını çıkartmakla tamamen zayıflattı. Şahsen siz, saygıdeğer bayım, onun planının yanlış olduğunun en büyük kanıtısınız, tabii eğer bir planı vardıysa."

"Belki benim hakkımda yanıldı ama bu yüzden daha keskin hükümlere varmadığı söylenemez. Aklımda tam da mucizenin anahtarı olabilecek şeyin kalacağını önceden kestirebilir miydi? Kendisine hizmet eden yaratıkların bu kadar beceriksiz çıkacakları da

planına dahil miydi acaba? Bu Sicilyalı'nın yetkisini çok fazla aşmadığından emin miyiz? Yüzükle ilgili olarak, bu kesin. Üstelik özellikle bu tek bir husus, bana bu insanın güvenilmez olduğu kararını verdirdi. Titizlikle hazırlanmış, mükemmel incelikteki bir plan hayli kaba bir araç yüzünden ne kadar da kolay bozulabiliyor? Şarlatanın şöhretini bağıra çağıra müşteri çekmeye çalışan pazarcılar gibi borazanla etrafa duyurması – en basit düşünceyle bile yanlışlığı kanıtlanabilecek olan o masalları detay detay bize anlatması, kesinlikle onun fikri değildi. Örneğin; bu düzenbaz, mucizeler yaratan adamının gece yarısı saat on ikiyi vurunca insanlarla bir arada olduğu çevreyi terk etmesi gerektiğini utanmadan nasıl ileri sürebildi? Biz kendimiz onu tam o saatte aramızda görmedik mi?"

"Bu doğru," diye atıldım. "Bunu unutmuş olmalı!" "Fakat böyle görevleri abartmak ve aşırılığa kaçarak her şeyi berbat etmek bu tür insanların karakterinde var, oysa mütevazı ve ölçülü bir aldatmaca kusursuz olabilirdi."

"Her şeye rağmen, saygıdeğer bayım, yine de bütün bu olanların düzmeceden başka bir şey olmadığına kendimi ikna edemiyorum. Neden mi? Sicilyalı'nın dehşete kapılması, titreme nöbetleri, baygınlık, bu adamın ona acımamızı sağlayan bütün o acıklı durumu; bunların hepsi sadece ezberlenmiş bir rolden mi ibaretti yani? Teatral gözbağcılığın bu kadar ileriye vardırılabileceğini kabul etsek bile, yine de oyuncunun sanatı organlarına bu denli söz geçiremez."

"Bu konuya gelince, dostum; ben burada Garrick'in[17] III. Richard'ını gördüm. Peki biz o anda tarafsız birer izleyici olabilecek kadar serinkanlı, sakin ve etkilenmemiş durumda mıydık acaba? Kendi heyecanımız bize hükmederken, o anda biz onun duygularını ölçebilir miydik? Ayrıca o kader anı, söz konusu aldatma bile olsa, bizzat aldatan için öylesine önemli bir vakadır ki, *beklenti içindeki ruh hali onda aldatılan*'ın *şaşkınlığına* benzer şiddette semptomlar yaratabilir. Buna bir de mübaşirlerin umulmadık bir anda karşımızda belirivermesini katın."

"İşte asıl adamlar, saygıdeğer bayım –İyi ki bana bunu hatırlattınız– o böylesine tehlikeli bir planı adaletin gözleri önünde yine de ortaya koymaya cüret edebilir miydi? Suç ortaklarının sadakatini böylesine tehlikeli bir yolla sınayabilir miydi? Hem de ne pahasına?"

"Bu *onun* sorunu, ne de olsa o adamlarını tanıyordur. Kim bilir bu adamın hangi gizli suçlarından dolayı suskunluğuna bu kadar güvenebiliyor? Venedik'teki konumunun ne olduğunu duydunuz. Haydi diyelim, bu beyanı da diğer masallarından biri olsun; peki, kendinden başka davacısı olmayan bu herifi mahkûmiyetten kurtarmak onun için neye mal olur ki?"

(Ve gerçekten de, sonraki olaylar Prens'in kuşkusunu haklı çıkardı. Birkaç gün sonra bizim tutuklunun durumunu sorduğumuzda, ortadan yok olduğu cevabını aldık.)

"Peki ne amaçla, diye mi soruyorsunuz? Bu şiddetli yol dışında, başka hangi yolla Sicilyalı'yı böylesine inanılmaz ve küçük düşürücü itiraflarda bulunmaya zorlayabilirdi, üstelik de planının başarısı buna bağlıyken? Kaybedecek hiçbir şeyi olmayan umutsuz bir adamdan başka kim bizzat kendi hakkında bu kadar alçaltıcı bilgiler vermeyi kabul eder? Başka hangi koşullar altında biz ona inanırdık?

"Hepsi kabulüm, saygıdeğer Prens," dedim sonunda. "Diyelim ki, her iki hayalet de birer düzmeceydi, bu Sicilyalı, ustasının kendisine ezberlettiği bir masalla basitçe bizi kandırdı, her ikisi de ortak bir amaç için aralarında anlaşmış, çalışmaktalar; bütün bu olayların akışı sırasında bizi hayrete düşüren o mucizevi rastlantılar da aralarındaki bu anlaşmayla açıklanabilir. Yine de bütün bu olaylara kapı açan o ilk mucize, San Marco Meydanı'ndaki o kehanet, açıklamasız kalıyor; eğer bir tek bunun çözümünde çaresiz kalıyorsak, diğerlerine açıklama getiren anahtar neye yarar?"

"Bir de tam tersi yönden bakın, sevgili Kont," diye Prens bana cevap verdi. "Şöyle düşünün: Hepsinin altında sadece tek bir dolabın döndüğünü ortaya çıkarırsam, bütün o mucizeler neyi kanıtlar? O kehanet –itiraf edeyim– kavrama gücümü aşıyor. Eğer *bir tek* mesele olarak o kalsaydı, eğer Ermeni'nin rolü onunla başlamak yerine,

onunla sona erseydi; itiraf edeyim, bu kehanet beni nereye vardırırdı, bilemiyorum. Bu *düzeysiz* topluluğun içinde o bana biraz kuşkulu geliyor."

"Kabul, saygıdeğer bayım! Yine de o kehanet hâlâ kavranamazlığını koruyor, bütün filozoflarımızı bunu bana açıklamaya davet ediyorum."

"Gerçekten de acaba bu kadar açıklanamaz bir şey mi?" diyerek Prens sözüne devam etti, birkaç dakika derin derin düşündükten sonra. "Ben hiç de filozofluk iddiasında değilim; yine de bu mucizeye doğal bir açıklama aramak veya büründüğü olağanüstülük kisvesini üzerinden tamamen sıyırıp atmayı denemek isteyebilirim."

"Eğer *bunu* başarabilirseniz, Prensim, o zaman," diye karşılık verdim, hiç inanmadığımı belli eden bir gülümsemeyle, "inandığım tek mucize *siz* olacaksınız."

"Ve," diye devam etti, "doğaüstü güçlere sığınmaya pek de hakkımız olmadığını kanıtlamak için, doğa yasalarını zorlamaksızın bu olayın içyüzünü belki de açıklayabileceğimiz iki farklı çözüm yolu size gösterebilirim."

"Bir defada iki cevap anahtarı birden! Beni gerçekten de çok meraklandırdınız."

"Ölen kuzenimin hastalığına dair en ayrıntılı haberleri sizinle birlikte okuduk. Sıtma nöbetine yakalandığı sırada felç geçirip öldü. Bu ölümün olağanüstülüğü, itiraf edeyim, beni birtakım doktorlardan görüş almaya zorladı ve bu vesileyle öğrendiklerim beni bu kehanet işinin izini sürmeye yöneltti. Merhum çok nadir görülen, en tehlikeli hastalıklardan birine tutulmuş; bu hastalığın kendine özgü belirtisi ise hastanın nöbet geçirirken uyandırılamayacak kadar derin bir uykuya dalması ve genellikle ikinci paroksizmde[18] apopleksi[19] geçirip ölmesidir. Bu paroksizmler düzenli aralıklarla ve belli saatlerde tekrarladığından, doktor o hastalığın tanısını koyduğu andan itibaren, ölüm saatini de saptayabilecek durumdadır. Üç gün süren sıtma nöbetinin üçüncü paroksizmi, bilindiği gibi, hastalığın beşinci gününe rastlamaktadır ve bir mektubun kuzenimin öldüğü *** şehrinden Venedik'e ulaşması da tam olarak bu kadar zaman alır. Şimdi diyelim

ki, ölenin maiyeti arasında bizim Ermeni'nin yazıştığı uyanık bir adamı var ve Ermeni de oradan haber almaya son derece meraklı, bizzat beni mucizelere ve doğaüstü güçlerin görüntüsüne inandırmayı amaçlıyor. İşte, size öylesine kavranılmaz bulduğunuz o kehanete dair doğal bir açıklama. Üçüncü bir kişinin, kırk mil uzakta gerçekleşen bir ölümün haberini aynı anda bana verebileceğinin mümkün olduğunu buradan çıkartabilirsiniz."

"Doğrusu, Prens, burada siz tek tek ele alındığında çok doğal görünen durumları birbirine bağlıyorsunuz, ama bu bağlantıyı yaparken başvurduğunuz yol, büyücülükten daha iyi bir yol değil."

"Nasıl yani? Demek ki siz mucizevi olandan o kadar korkmuyorsunuz da, *izini sürdüğümüz* şeyden, alışılmadık olandan korkuyorsunuz? Ermeni'nin doğrudan beni hedeflediği ya da beni araç olarak kullandığı önemli bir planı olduğunu kabul ettiğimizde –kaldı ki hakkındaki yargımız ne olursa olsun, bunu kabul etmek *mecburiyetinde* değil miyiz?– hedefine en kısa zamanda ulaşmak için seçtiği yolda doğal olmayan, zorlama hiçbir şey yoktur. Fakat bir insanı etkisi altına almak için mucize yaratan birinin ikna gücünden daha kısa bir yol var mıdır? Hayaletlerin itaat ettiği bir adama kim karşı koyabilir? Fakat varsayımımın yapay olduğunu kabul ediyorum; itiraf edeyim, beni de tatmin etmiyor. Bu konuda diretmeyeceğim, çünkü sadece rastlantıyla açıklanabilecek bir durum için, yapay ve düşünülmüş bir tasarıdan yardım almayı zahmete değer bulmuyorum.

"Ne diyorsunuz?" diye sözünü kestim, "Sadece rastlantı mı..."

"Daha ne olsun!" diye konuşmasına devam etti Prens. "Ermeni, kuzenimin tehlikeli hastalığını biliyordu. San Marco Meydanı'nda bize rastladı. Bu fırsat onu kehanette bulunmak için cesaretlendirdi, eğer kehaneti yanlış çıksaydı, boşa söylenmiş bir söz olarak kalacaktı ama eğer doğru çıkarsa, çok önemli sonuçları olabilirdi. Denemesinin başarısı ona yardımcı oldu ve belki de bundan sonra rastlantının sunduğu armağanı tutarlı bir plan için kullanmaya karar verdi. Zaman bu sırrı aydınlatacak ya da aydınlatmayacaktır ama inanın bana, dostum," (o sırada elini benimkinin üzerine koydu ve çok ciddi bir yüz

ifadesi takındı), "üstün güçleri hizmetinde bulunduran bir insanın gözbağcılığa ihtiyacı olmayacak ya da bunu hor görecektir."

Böylece konuşma sona erdi. Bu konuşmanın tamamını buraya aktarmamın nedeni, Prens'i alt etmek için aşılması gereken güçlüklere işaret etmek istememdir; aynı zamanda da, bu anlattıklarımın duyulmamış bir şeytanlığın ona hazırladığı tuzağa körü körüne ve düşüncesizce düştüğüne dair yapılan kınamalardan onun hatırasını arındıracağını umuyorum. Bazıları, –diyerek Kont von O*** sözlerine devam etti– bunu yazdığım sırada, belki Prens'i zayıflığından dolayı kahkahalarıyla aşağılayacak ve hiçbir zaman yoldan çıkartılmamış akıllarının gururu ve kendini beğenmişliği içinde, onu mahkûm etme hakkını kendilerinde göreceklerdir; ancak bunların korkarım ki pek azı, onun karşılaştığı bu ilk sınavı mertçe geçebilirdi. Bu başarılı hazırlık safhasından sonra, böyle bir durumda bile onun düştüğünü görüyorsak; işlek zekâsının onu çok önceden uyarmasına karşın, o hain darbenin onun üzerinde başarılı olduğunu görüyorsak, işte o zaman onun aymazlığıyla alay etmektense, bu kadar güçlü savunması olan bir aklı yenmeyi başaran hilekârlığın büyüklüğüne hayret ederiz. Prens'in lehine tanıklığımda dünyevi menfaatlerin payı olamaz; çünkü bana teşekkür borçlu olan kişi artık yaşamıyor. Onun korkunç kaderi sona erdi; ruhu hakikatin tahtı önünde çoktan arındı, dünya bu satırları okuduğu sırada benim ruhum da çoktan oraya ulaşmış olacak; ama –en değerli arkadaşımın hatırası karşısında tutamadığım gözyaşlarımı bağışlamanızı dilerim– bunu adaletin yerini bulması için yazıyorum: O, asil bir insandı ve eminim ki, eğer tahta çıkmak için kendisini suça ayartmalarına izin vermeseydi, kuşkusuz o tahtta bir mücevher gibi parlayacaktı.

1 . Schiller, Venedik'te (San Lazzaro'da) manastırları bulunan Ermeni Katolik Mekitarist rahiplerin büründüğü siyah, yüzün büyük bir kısmını örten, başlıklı uzun cüppeyi kastediyor. (Y.N.)

2 . Sabahattin Eyüboğlu'nun *Hamlet* (Remzi Kitabevi, 1974, s. 21) çevirisinden alınmıştır. (Y.N.)

3 . Commedia dell’Arte tiplemelerinden biri; ahmak, kalın kafalı, anlayışsız anlamında. (Y.N.)

4 . (Fr.) Hiçbir tarikata mensup olmayan Fransız Katolik papaz. (Y.N.)

5 . Schiller kâh İspanyol, kâh Prusyalı subay olarak kendisini tanıtan, büyücü ve okült ustası Palermolu Cagliostro’ya gönderme yapıyor. (Y.N.)

6 . Papa Clemens XIV.; 1772’de Cizvit manastırlarını kapattı. 1774’te Cizvitler tarafından zehirlenerek öldürüldüğü iddia edilir. (Y.N.)

7 . Cinlere hâkim olduğuna inanılan peygamber. (Y.N.)

8 . Engizisyon muhakeme usulüne göre, mübaşirlerin görevi, ihbar edilen sanığı yakalama emrini yerine getirmekti. (Y.N.)

9 . (Lat.) Kelime anlamı büyülü fener; bir gaz lambası ve mercek vasıtasıyla, cam üzerine boyanmış resimleri perdeye veya duvara yansıtan tarihteki ilk projeksiyon aygıtı. (Y.N.)

10 . XIII. yüzyıl başlarında Assisili Aziz Francesco’nun kurduğu Hıristiyan tarikatının Minor adı verilen kolu. Minoritler, Fransiskenlerin üç ana kolundan birini oluştururlar. (Y.N.)

11 . (Lat.) Eski Roma’da mali görevli. Tahıl ikmal, para basımı ve madenlerin işletilmesi gibi konularla ilgilenen *procurator*’lar ilk kez Augustus döneminde (MÖ 27-MS 14) atanmaya başladı. (Y.N.)

12 . Malta ve Tapınak tarikatları bir süre Magosa’da yerleşmişlerdir. (Y.N.)

13 . Tyanalı Apollonius (Apollon); Hıristiyanlığın yayılmaya başladığı I. yüzyılda Tyana’da (Niğde’nin güneyi) doğmuştur. Yeni Pythagorosçıdır. Mucizeler yaratan, ermiş, yol gösterici, şifa dağıtıcı, kurtarıcı bir kişi olarak tanınmıştır. Usta büyücülüğünden dolayı ona sihirbaz diyenler de, Zeus’un oğlu, insan suretinde Tanrı olduğuna inananlar da olmuştur. (Y.N.)

14 . Abbé de Villars’ın *Le comte de Gabalis ou Entretiens sur les science secrétes* (Kont de Gabalis ya da Gizli Bilimler Üzerine Seçmeler, Amsterdam 1715) adlı kitabının kahramanı. (Y.N.)

15 . Benjamin Franklin’in 1761’de icat ettiği cam armonika kastediliyor. (Y.N.)

16 . Aristoteles’e göre bir tiyatro eserinin Üç Birlik kuralına uygun olması gerekir: Zaman, Mekân ve Olay Birliği. (Y.N.)

17 . David Garrick (1716-1779): Usta İngiliz oyuncu. (Y.N.)

18 . Tıp dilinde kriz, nöbet. (Y.N.)

19 . Tıp dilinde felç. (Y.N.)

İkinci kitap

Bu son olayların üstünden çok geçmemişti ki –diyerek Kont von O** anlatmaya devam eder– Prens'in tabiatında ciddi bir değişiklik fark etmeye başladım. Prens şimdiye kadar inancını derinlemesine sorgulamaktan hep kaçınmıştı; içinde yetişmiş olduğu ham ve duyusal dinî kavramları, sonradan kendisini kabul ettiren daha üstün fikirlerle arındırmakla yetinmiş, inancının temellerini araştırmamıştı. Özellikle dinî konular, bana birçok kez itiraf ettiği üzere, ona her zaman insanın ürpermeden ayak basamayacağı büyülü bir şato gibi gelmişti; en iyisi bu konuların yanından saygılı bir tevekkülle geçip gitmek ve o labirentte yolunu şaşırma tehlikesiyle karşılaşmamaktı. Oysa buna tam ters düşen bir eğilim, onu karşı konulmaz bir şekilde bu konulara değinen araştırmalara çekiyordu.

Bu korkunun kaynağı, kaba sofu ve kölelere uygulanan tarzda bir eğitimdi; bu yolla hassas beynine kazınmış olan dehşet görüntülerini hayatı boyunca asla tamamen silememişti. Dinî melankoli ailesinde kalıtımsal bir hastalıktı; ona ve erkek kardeşlerine verilen eğitim bu eğilime uygun olarak düzenlenmişti, onu emanet ettikleri insanlar da bu bakış açısıyla seçildiklerinden ya bağnaz ya da yobazdılar. Çocuğun bütün canlılığını boğucu bir ruhsal baskıyla söndürmek, Prens'in anne ve babasının en yüksek takdirlerini kazanmak için en güvenilir yoldu.

Bu kapkara gece atmosferi bizim Prens'in tüm gençlik yıllarını kaplamıştı; oyunlarına bile neşe katılması yasaktı. Dine dair bütün tasavvurlarında hep biraz korkutucu bir şeyler vardı, hatta dinin dehşetli ve katı yönleri, canlı hayal gücünü ilk önce ele geçirmiş ve

orada çok uzun süre barınmıştı. Onun Tanrısı bir dehşet timsaliydi, cezalandıran bir varlıktı; Tanrı'ya ibadeti, köle misali korkudan titremek ya da bütün gücü ve cesareti söndüren körü körüne bir teslimiyetti. Din, sağlam bir beden ve çiçek açmış bir sağlığın daha da güçlü patlamalar yarattığı tüm çocukluk ve gençlik eğilimlerinin önünü kesmekteydi; din, genç kalbinin bağlandığı her şeyle mücadele halindeydi; dini asla kendisini rahatlatan bir şey olarak görmedi, aksine ona göre din yalnızca tutkularını bastıran bir kırbaçtı. Böylece giderek kalbinde dine karşı sessiz bir kin alevlendi, bu da kafasındaki ve kalbindeki saygılı bir inanç ile kör bir korkunun en tuhaf karışımını oluşturdu; aynı derecede nefret ve saygı beslediği bir efendiye karşı duyduğu direnç.

Böylesine sıkı bir boyunduruktan kurtulmak için önüne çıkan ilk fırsata sarılması hiç de şaşırtıcı değildi; ancak onun kaçışı, özgürlüğe kavuştuktan sonra bile esaret duygusunu üzerinden atamayan bir demirbaş kölenin sert efendisinden kaçışına benziyordu. Çünkü gençliğindeki inancından salim kafayla seçim yaparak vazgeçmemiş, aklının olgunlaşıp kendiliğinden ondan uzaklaşmasını beklememişti; efendisinin sahiplik haklarının hâlâ geçerli olduğu bir firari gibi ondan kaçmıştı; o yüzden de, bu kadar büyük kaçma girişimlerinden sonra bile hep ona dönmek zorunda kaldı. Zinciriyle birlikte kaçmıştı, o yüzden de, bu zinciri keşfeden ve kullanmasını bilen her sahtekâra ganimet olacaktı. Böyle birinin er geç ortaya çıkacağını, eğer henüz tahmin etmediyseniz, hikâyenin devamında göreceksiniz.

Sicilyalı'nın itirafları, Prens'in tabiatında bu konunun aslında değmeyeceği kadar derin izler bırakmış, aklının bu basit aldatmaca karşısında elde ettiği küçük zafer, aklına duyduğu güveni fark edilir şekilde artırmıştı. *Bu* hileyi çözmekte gösterdiği başarının kolaylığı, bizzat kendisini de hayrete düşürmüş gibiydi. Kafasında hakikat ve yanılgı henüz tam olarak birbirinden ayrışmamıştı, öyle ki birincisini destekleyen önermelerle diğerini destekleyenleri birbirine karıştırması çok da sık rastlanmayan bir durum değildi; bu yüzden de mucizelere inancını yıkan darbe, aynı zamanda dinî inancını oluşturan tüm yapıyı

da sarsıntıya uğratıyordu. Burada onun durumu tıpkı deneyimsiz bir insanın kötü seçimlerinden dolayı arkadaşlıkta ya da aşkta ihanete uğrayıp da, şimdi birtakım rastlantıları bu durumun başlıca nitelikleri ve işaretleri olarak algıladığından, bu duygulara olan inancını tamamen yitirmesine benziyordu. Açığa çıkarılmış bir aldatmaca, onu hakikate dair de kuşkuya düşürüyordu, çünkü hakikati de ne yazık ki aynı derecede hatalı kanıtlarla ispatlamıştı.

Bu görünürdeki zafer, kurtulmuş olduğunu sandığı baskının ağırlığı oranında onu memnun etti. O andan itibaren her şeye karşı kuşku duymak onda bir saplantı haline geldi, hatta en üstün saygıya layık şeyler bile bunun dışında kalamadı.

Birçok etken bir araya gelerek onun bu ruh halini sürdürmesine, hatta daha da benimsemesine neden oldu. O zamana kadar yaşadığı yalnızlık şimdi sona ermişti ve kaçınılmaz olarak yerini eğlencelerle dolu bir yaşam tarzına bıraktı. Konumu artık herkesçe biliniyordu. Karşılık vermek zorunda olduğu ikram ve iltifatlar, makamının gerektirdiği protokoller onu farkına varmadan o büyük dünyanın karmaşasının içine çekiyordu. Hem konumu hem de kişisel nitelikleri ona Venedik'teki en canlı entelektüel çevrelerin kapılarını açtı; kısa sürede kendisini Cumhuriyet'in en parlak zekâlı kişileriyle, bilginlerin yanı sıra devlet adamlarıyla da ilişki içinde buldu. Bu onu o zamana kadar zihninin hapsolduğu tekdüze ve dar çemberi genişletmeye zorladı. Fikirlerinin dar çerçevesinin farkına varmaya ve daha yüksek bir eğitim ihtiyacı duymaya başladı. Modası geçmiş düşünce şekli, birçok olumlu yanları beraberinde getirmekteyse de, girdiği topluluğun geçerli fikirleriyle sakıncalı bir karşıtlık içindeydi, en bilindik şeylere olan yabancılığı, bazen alay konusu oluyordu; oysa onu hiçbir şey alay konusu olmaktan daha çok korkutamazdı. Doğduğu memleketin üzerine yapışmış olan olumsuz önyargıyı kendi şahsıyla yıkmak için bir teşvik kabul ediyordu. Ayrıca karakterinin kendine özgü yanı da buna eklendi: Kişisel değeri bakımından değil de, bulunduğu konum yüzünden kendisine gösterildiğine inandığı her türlü ilgi ona itici geliyordu. Özellikle zekâlarıyla parlayan ve kişisel

liyakatlarıyla doğdukları koşulların üstesinden gelmiş kişilerin yanında böyle bir aşağılanma duygusuna kapılıyordu. Böyle bir toplulukta kendisine prens olduğu için farklı davranılması, onun için her zaman derin bir utanç kaynağıydı, çünkü ne yazık ki bu adla her türlü rekabetin dışında kaldığına inanıyordu. Bütün bunlar bir araya gelip onu o zamana kadar ihmal edilmiş olan akıl eğitiminin telafi edilmesi gerektiğine ikna etti, böylece hayli gerisinde kaldığı entelektüel ve düşünen dünyanın beş yıllık dönemini[20] yakalamak istiyordu.

Bu nedenle en modern kitapları seçti ve ele aldığı her konuda davranmayı alışkanlık edindiği gibi, tüm ciddiyetiyle kendini bunları okumaya verdi. Fakat bu eserlerin seçiminde rol oynayan uğursuz el, ne yazık ki karşısına hep, ne aklını ne de kalbini iyileştirecek nitelikteki leri çıkarttı. Burada da, kavranılamayacak şeylere olan aşırı merakı baskın geliyor ve onu karşı konulamaz bir güçle o yöne doğru çekiyordu. Yalnızca bunlarla ilişkili konular ilgisini çekiyor ve hafızasında yer ediyordu; aklı ve kalbi bomboş kalırken, beyninin bu bölümleri karmakarışık kavramlarla doluyordu. Bir kitabın göz kamaştıran üslubu hayal gücünü sürüklerken, diğerinin safsatacılıkları aklını karıştırıyordu. Belli bir cüretkârlıkla peşine düşen herkese av olabilecek bir aklı boyunduruk altına almak, her ikisi için de kolaydı.

Bir yıldan fazladır tutkuyla sürekli okuduğu bir kitap, onu neredeyse hiçbir faydalı fikirle zenginleştirmemiş, daha çok kafasını kuşkularla doldurmuştu, öyle ki bu kuşkular onun gibi tutarlı bir karakterde kaçınılmaz olarak kısa bir süre sonra kalbine giden talihsiz yolu buldu. Kısaca söylemek gerekirse; bu labirente girerken inancı güçlü, dine düşkün biriydi, çıkarken ise bir kuşkucuydu ve sonunda tam bir özgür düşünür oldu.

Prens'i içine çekmeyi bilen çevrelerin arasında *Bucentauro* adında kapalı bir topluluk da bulunuyordu; bu topluluk, uzaktan soylu ve mantıklı bir düşünce özgürlüğü görüntüsü altında fikirlerin ve ahlakın en dizginsiz halini onaylıyor ve teşvik ediyordu. Üyeleri arasında çok sayıda din adamı bulunduğundan ve hatta topluluğun başı olarak bazı kardinallerin adları geçtiğinden, Prens bu topluluğa girmeye kolayca

ikna oldu. Ona göre, aklın belli bazı tehlikeli hakikatleri, konumları gereği ölçülülüğü zaten görev bilen ve karşıt görüşleri de duymuş ve sınamış olmanın avantajına sahip olan böyle kişilerden daha emin ellerde bulunamazdı. Oysa Prens şunu unutuyordu ki, akıl ve ahlakın *sefahat*'i bu konuma sahip kişilerin arasında işte tam da bu yüzden daha da yaygınlaşır, çünkü bu ortamda dizginlerden biri eksiktir ve çoğu kez dünyevi gözleri kamaştıran kutsallığın halesi onları ürkütmez. İşte bu durum Bucentauro için de geçerliydi, üyelerinin birçoğu lanetlenmeyi hak eden felsefeleri ve onun kılavuzluğuna uygun ahlak anlayışlarıyla yalnızca kendi konumlarına değil, tüm insanlığa da leke sürüyorlardı.

Bu topluluğun içinde gizli rütbeler vardı ve ben Prens'in onuruna hürmeten, onu asla en içteki kutsal makama değer bulmadıklarına inanmak isterim. Bu topluluğa giren herkes, en azından üyeliği süresince, makamını, milliyetini, bağlı olduğu dini, kısacası tüm basmakalıp ayırt edici özelliklerini bir kenara bırakmak ve kendini belli bir evrensel eşitlik durumunda konumlandırmak zorundaydı. Üyelerin seçimi aslında çok sıkı tutuluyordu; çünkü yalnızca zihinsel üstünlükler bu yolu açabiliyordu. Topluluk, mükemmel incelikteki tavırları ve en iyi biçimde gelişmiş zevkleriyle övünüyordu, gerçekten de tüm Venedik'te bu yönüyle ün salmıştı. Gerek bu özelliği gerek içlerinde hüküm süren eşitlik görüntüsü Prens'i karşı konulmaz bir şekilde kendine çekti. İnce zekânın coşturduğu esprili bir çevre, bilgilendirici sohbetler, eğitim ve politika dünyasının önde gelen konuları, hepsi burada, sanki bir odak noktasında buluşuyordu, bu da uzun süre bu bağlantının tehlikeli yüzünü ondan gizledi. Her ne kadar bu kurumun içyüzü, maskesinin ardından zamanla Prens'e görünür hale geldiyse ya da ona karşı dikkatli davranmaktan bıkıldıysa da, artık dönüş yolu tehlikeliydi, ayrıca hem duyduğu yersiz utanç hem de güvenlik endişesi onu içindeki hoşnutsuzluğu gizlemeye zorladı.

Fakat bu insan sınıfıyla ve onların görüşleriyle sadece yakınlık kurması bile, onları taklit etmeye kalkışmasa da, karakterinin saf ve güzel yalınlığını, ahlaki duygularının ise hassasiyetini yitirmesine

neden oldu. Temelsiz bilgilerle desteklenen aklı, onu kendilerine bağladıkları mükemmel incelikteki yanıltmacaları dışarıdan yardım almadan çözemezdi, o daha farkına varamadan bu korkunç kimyasal çözücü, her şeyi – onun ahlakının dayandığı neredeyse her şeyi yavaş yavaş aşındırıp yok etti. Mutluluğunun doğal dayanaklarını safsatalar uğruna feda etti, oysa onlar en kritik anda onu terk ettiler ve böylece onu önüne rastgele çıkan ilk görüşe bağlanmaya zorladılar.

Belki de bir dost eli, doğru zamanda onu bu uçurumdan çekip çıkartmayı başarabilirdi ama Bucentauro'nun içyüzünü iş işten geçtikten çok sonra öğrenmiştim, üstelik bu dönemin tam başında acil bir olay yüzünden Venedik'ten ayrılmak zorunda kalmıştım. Ayrıca Prens'in değer verdiği bir tanıdığı olan Lord Seymour, soğuk aklıyla aldatmacanın her türüne karşı koyup ona sağlam ve güvenilir bir destek sağlayabilirdi belki, ama o da o sıralarda memleketine dönmek üzere yanımızdan ayrılmıştı. Prens'i ellerine emanet ettiğim kişiler, gerçi dürüst insanlardı, ama deneyimsizdiler, dinî görüşleri son derece kısıtlıydı, tehdit oluşturan kötülüğü anlamaktan aciz oldukları gibi, Prens'in nezdinde fazla itibarları da yoktu. Onun birbirini tutmayan safsatalarına karşı, kör ve sınanmamış bir inancın kesin emirlerinden başka verecek bir karşılık bulamıyorlardı, o ise bazen bunlara kızıyor, bazen de bunları gülünç buluyordu; onları hiç önemsemiyordu ve üstün zekâsı ile bu haklı davanın kötü savunucularını kısa sürede susturdu. Giderek onun bütün güvenini kazanan diğerleri ise, onu daha da dibe çekmek için uğraşıyorlardı. Ertesi yıl Venedik'e geri döndüğümde her şey ne kadar da değişmişti!

Bu yeni felsefenin etkisi Prens'in hayatında kısa sürede kendini gösterdi. Venedik'te hızla sükse yaptıkça ve kendine yeni dostlar edindikçe, eski dostlarının itibarını kaybetmeye başladı. Gün geçtikçe ondan daha az hoşlanıyordum, zaten birbirimizle de daha az görüşüyorduk, aslında onun görüşecek vakti de pek yoktu. Büyük dünyanın akıntısına kapılmıştı. Evde olduğu zamanlarda, eşiğini aşındıran çoktu. Eğlenceler, şenlikler, mutluluklar birbirini kovalıyordu. O, herkesin elde etmek için yarıştığı güzel bir kadın

gibiydi, her çevrenin kralı ve ilahıydı. Eski sınırlı yaşantısının sükûneti içinde, kocaman dünyanın işleyişine ayak uydurmanın ne kadar zor olduğunu düşünürken, şimdi hayretle bunun ne kadar kolay olduğunu görüyordu. Her şey ona büyük bir lütufla sunuluyordu, ağzından çıkan her söz mükemmeldi, susması topluluk için bir kayıptı. Ayrıca onu her yerde takip eden bu baht, bu genel başarı gerçekten de onu aslında olduğundan daha *üstün* bir şahsiyete dönüştürdü, çünkü ona cesaret ve kendine güven aşıladı. Bu yüzden kendine olduğundan daha fazla değer biçmesi, zekâsına karşı gösterilen abartılı, adeta onu ilahlaştıran saygıya inanmasına yol açtı, oysa özgüveni bu denli artmış ve bir ölçüde içine sinmiş olmasa bundan mutlaka kuşkulanırdı. Fakat şimdi bu genel görüş, kendinden hoşnut gururunun ona sessizce söylediklerini destekliyordu sadece; o ise hak ettiği için ona borçlu olunan bir saygı olarak görüyordu bunu. Nefes alacak vakti olsaydı ve kendisine tutulan şirin aynadaki görüntüsünü, kendi değeri ile sükûnet içinde karşılaştırabileceği boş zamanı bulsaydı, bu tuzaktan mutlaka kurtulurdu. Oysa onun varoluşu sürekli bir sarhoşluk, boşlukta süzülen bir vecd haliydi. Ne kadar yüceltilirse, o konumu muhafaza etmek için o kadar çok çaba göstermesi gerekiyordu: bu daimi çabalama onu yavaş yavaş tüketti; uykusunda bile rahat huzur bulamıyordu. İnsanlar onun zaaflarını keşfetmiş ve içindeki tutkuyu nasıl alevlendireceklerini çok iyi hesaplamışlardı.

Kısa bir süre sonra, kendisine refakat eden dürüst asilzadeler, efendilerinin büyük bir dehaya dönüşmesinin bedelini ödemek zorunda kaldılar. Bir zamanlar kalbinin bütün sıcaklığıyla bağlı olduğu içten duygular ve saygı duyduğu hakikatler, artık onun alay konuları haline gelmeye başlamıştı. Uzun zaman hurafelerle baskı altına alınmış olmasının intikamını, şimdi dinî hakikatleri hiçe sayarak alıyordu; ama kalbindeki bastırılması imkânsız bir ses, başını döndüren fikirlerle mücadele ettiği için, esprilerinde neşeli bir cüretkârlıktan çok acılık vardı. Mizacı değişmeye başladı, kaprisler ortaya çıktı. Karakterinin en güzel yönü olan alçakgönüllülüğü yok oldu; dalkavuklar onun asil kalbini zehirlemişti. Çevresindekilere karşı, bir

zamanlar kendisine refakat eden asilzadelere onların efendisi olduğunu neredeyse tamamen unutturmuş olan özenli nezaketi, şimdi yerini hiç de nadiren göstermediği buyurgan ve otoriter bir tona bırakmıştı; bu çok daha acı vericiydi, çünkü bu durum bizzat kendisinin de hiç önem vermediği, aileden gelen yüksek konumundan değil –öyle olsa, daha kolay teselli bulunurdu– onun bizzat şahsi üstünlüğüne dair kalp kırıcı bir varsayımından kaynaklanıyordu. Topluluğun baş döndüren coşkusu içinde imkân bulamayıp evdeyken çoğunlukla derin düşüncelere daldığından, kendi adamları onu hemen hemen hep asık suratlı, aksi ve mutsuz bir halde görüyorlardı, oysa o yabancı çevreleri zoraki neşesiyle canlandırıyordu. Acı duyarak onun bu tehlikeli yolda yürüdüğünü görüyorduk; ama o ortasına atıldığı kargaşanın içinde dostluğun zayıf sesini artık duymuyordu, kaldı ki şimdi o sese kulak veremeyecek kadar mutluydu.

Bu dönemin hemen başında, dostuma karşı duyduğum en sıcak ilginin bile erteletemeyeceği kadar önemli bir mesele, hükümdarımın sarayında bulunmamı mecbur kıldı. Benim çok sonradan keşfettiğim gizli bir el, oradaki işlerimi karmakarışık etme ve hakkımda dedikodu yayma fırsatı bulmuştu, ben de şahsen oraya giderek bunların asılsızlığını kanıtlamak için acele etmek zorunda kaldım. Prens'ten ayrılmak benim için ne kadar zor olduysa, onun için de o kadar kolay oldu. Uzun zamandır onu bana bağlayan zincirin halkaları gevşemişti. Fakat onun kaderiyle o kadar ilgilenmekteydim ki, Baron von F***'den bana yazılı haberler göndermek yoluyla bağlantımızı sürdüreceğine dair söz vermesini rica ettim, o da verdiği sözü büyük bir titizlikle yerine getirdi. Yani şu andan itibaren uzun bir süre bu olaylara bizzat tanıklık etmedim: İzin verirseniz, benim yerime Baron von F***'yi şahit göstererek bu boşluğu onun mektuplarından alıntılarla dolduracağım. Dostum F***'nin olayları takdim tarzı benimkiyle her zaman uyuşmasa da, sözlerindeki hiçbir şeyi değiştirmek istemedim, bu sözlerden okur hakikati fazla zorlanmadan bulup çıkartacaktır.

Baron von F***'den Kont von O**'ya
Birinci Mektup

Mayıs 17**

Teşekkürler size, saygıdeğer dostum, burada bulunduğunuz sırada bana büyük haz veren aramızdaki samimi ilişkiyi yokluğunuzda da sürdürmeme izin verdiğiniz için çok teşekkürler. Burada, bildiğiniz gibi, belli konular hakkında içimden geçenleri söylemeye cesaret edebileceğim hiç kimse yok; siz belki başka fikirde olabilirsiniz, ama ben bu insanlardan nefret ediyorum. Prens'in onlardan biri olmasından ve sizi de bizden tamamen çekip kopardıklarından beri, bu kalabalık kentin ortasında terk edilmiş gibiyim. Z*** bu durumu çok da önemsemiyor, Venedik'in güzelleri ona evde benimle birlikte katlanmak zorunda kaldığı kırgınlıkları unutturmayı biliyorlar. Ayrıca bu durumdan dolayı *o* neden kederlensin ki? O, Prens'te her yerde bulabileceği bir efendiyi görüyor ve ondan sadece bunu bekliyor. Oysa ben! Prensimizin mutluluğunu ve acısını kalbime ne kadar yakın hissettiğimi ve böyle olmasının ne çok sebebinin olduğunu biliyorsunuz. On altı yıldır onun yanında ve sadece onun için yaşıyorum. Dokuz yaşında bir çocukken onun hizmetine girdim ve o zamandan beri kader beni ondan ayırmadı. Onun gözleri önünde bu günüme geldim; uzun bir ilişki beni hem ona yakınlaştırdı, hem de geliştirdi; onun irili ufaklı tüm maceralarının üstesinden birlikte geldik. Onun mutluluğu bana hayat verir. Bu uğursuz yıla kadar onu sadece bir arkadaşım, bir ağabeyim olarak gördüm ve onun bakışının altında, parlayan güneş ışığı üzerimdeymiş gibi yaşadım. Hiçbir bulut mutluluğuma gölge düşürmedi; oysa şimdi bütün bunlar bu uğursuz Venedik'te yıkılıp gidecek!

Bizden ayrıldığınızdan beri, burada her şey değişti. Prens von **d**, kalabalık maiyetiyle birlikte geçen hafta buraya geldi ve çevremize yeni ve gürültülü bir hareketlilik getirdi. O ve bizim Prens çok yakın akraba olduklarından ve şimdi de birbirleriyle oldukça iyi anlaştıklarından, onun burada kalışı süresince –duyduğuma göre, İsa'nın Göğe Çıkışı Yortusu'na kadar kalacakmış– birbirlerinden pek

az ayrılacaklar. Başlangıç müthişti; Prens'in on gündür nefes almaya vakti yoktu. Prens von **d** daha başından çok hızlı giriş yaptı; yakında gideceği için ne yaparsa yapsın; ancak işin kötü yanı, bizim Prens'i de bu hayat tarzına bulaştırmış oldu, çünkü Prens iki hanedan arasındaki özel durumlardan dolayı kendi hanedanının tartışılan itibarını savunmakla yükümlü olduğuna inandığı için, ona katılmazlık edemedi. Ayrıca bizim de birkaç hafta içinde Venedik'ten ayrılma vaktimiz geleceğinden, bu aşırı harcamaların daha uzun süre devam etmesinin önü alınmış olacaktı.

Prens von **d**, söylenenlere göre, kendisinin önemli bir rol oynadığını düşündüğü *** Tarikatı'nın işleri için buradaymış. Onun, bizim Prensimizin bütün tanıdık çevresini benimseyip sahiplendiğini, siz de kolayca tahmin edebilirsiniz. Özellikle Bucentauro'ya görkemli bir törenle takdim edildi, zira bir süredir esprili ve zeki adam rolünü takınmaktan hoşlanıyor, nitekim dünyanın dört bir yanı ile yürüttüğü yazışmalarında da kendini sadece *prince philosophe*[21] olarak adlandırıyor. Onunla tanışma mutluluğuna eriştiniz mi, bilmiyorum. Gösterişli bir dış görünüş, etrafındaki her şeyle ilgili gözler, sanattan anladığını belli eden bir tavır, okuduklarıyla övünme, yapmacık bir doğallık (izninizle bu kelimeyi kullanıyorum), bir prensin insani duygulara tenezzülünün yanı sıra bir kahramanın kendine güveni ve herkesi susmaya zorlayan bir konuşma yeteneği. Kim böylesine parlak nitelikleri olan bir Prens Hazretleri'nden saygısını esirgeyebilir? Bu arada bizim Prens'in sessiz, az konuşan, köklü değeri, bu avaz avaz bağıran mükemmelliğin gösterişine nasıl ayak uyduracak, onu sonunda göreceğiz.

O zamandan beri, yaşam tarzımızda birçok büyük değişiklik oldu. Procuratie Nuove'nin[22] tam karşısında, yeni ve gösterişli bir eve taşındık; çünkü Mori'deki daire Prens'e çok dar gelmeye başlamıştı. Maiyetimiz on iki kişi kadar arttı, pajlar[23], Mağribiler, *hajdu*'lar[24], vs. – şimdi her şeyin ölçüsü büyüyor. Siz daha buradayken israftan yakınıyordunuz, bir de şimdi görün!

İç ilişkilerimizse hâlâ eskisi gibi, sadece sizin yokluğunuzda artık dizginlenemeyen Prens, bize karşı olabildiğince suskun ve soğuk davranmaya başladı, ayrıca şimdilerde kıyafet değiştirmek dışında pek aramızda bulunmuyor. Fransızca'yı pek az konuşabilmemizi, İtalyanca'yı ise hiç konuşamamamızı bahane ederek bizi birçok davetin dışında tutmayı yeğlemesi, şahsım adına bende büyük bir kırgınlık yaratmıyor; ancak sanırım işin doğrusu şu: Bizden utanıyor. İşte bu, bana acı veriyor, biz bunu hak etmedik.

Adamlarımızın arasından (tüm ayrıntıları bilmek istediğiniz için söylüyorum) şimdi neredeyse bir tek Biondello'yu yanında çalıştırıyor; bildiğiniz gibi, Biondello'yu Prens bizim avcı eri ortadan yok olduktan sonra hizmetine almıştı ve şimdi bu yeni yaşam tarzında Biondello onun için vazgeçilmez hale geldi. Bu adam Venedik'te herkesi tanıyor ve herkesten yararlanmayı biliyor. Sanki bin tane gözü var ve bin tane eli harekete geçirebiliyor. Kendisi bunu gondolcuların yardımıyla becerdiğini söylüyor. Prens'in girdiği topluluklarda karşılaştığı bütün yeni yüzleri ona önceden tanıtmakla, Prens'e inanılmaz derecede faydası dokunuyor; ayrıca onlarla ilgili olarak Prens'e verdiği gizli bilgiler her zaman doğru çıkıyor. Bunun yanı sıra İtalyanca ve Fransızca'yı da mükemmel derecede konuşup yazabildiğinden, çoktan Prens'in özel kâtipliğine yükseldi. Size, bu konumdaki bir insanda aslında çok nadir rastlanan çıkarsız sadakate bir örnek olarak şunu anlatmalıyım: Yakın zamanda Riminili saygın bir tüccar Prens'e görüşme talebinde bulundu. Mesele, Biondello hakkında tuhaf bir şikâyetti. Önceki efendisi, muhtemelen garip bir adam olan *procurator*, akrabalarıyla asla giderilemeyecek bir düşmanlık içinde yaşamış, bu durum ölümünden sonra da devam etmiş. Adamın tam anlamıyla güvendiği tek kişi Biondello'ymuş ve tüm sırlarını onunla paylaşma alışkanlığı varmış; ölüm döşeğinde Biondello'ya bu sırları gizli tutacağına ve asla akrabalarının yararına kullandırmayacağına dair yemin ettirmiş ve hayli yüklü bir mirasla bu konudaki suskunluğunu ödüllendirmiş. Vasiyeti açılıp dokümanlara bakıldığında, büyük boşluklar ve karışıklıklar ortaya çıkmış, bir tek Biondello buna bir

açıklama getirebilirmiş. Fakat o ısrarla bazı şeyleri bildiğini inkâr etmiş, yüklü mirası vârislere bırakmış ve bu sırları kendine saklamış. Akrabalar tarafından kendisine yapılan büyük teklifler boşunaymış; sonunda onların baskılarından kurtulmak için –çünkü kanunen hakkında dava açmakla onu tehdit ediyorlarmış– Prens'in hizmetine girmiş. Şimdi ise esas vâris olan bu tüccar, Prens'e başvurup Biondello fikrini değiştirmek isterse diye öncekilerden daha da büyük bir teklifte bulunuyordu. Ancak Prens'in ikna girişimleri de boşunaydı. Gerçi Biondello bu türden sırlar hakkında gerçekten bilgisi olduğunu itiraf ediyordu, ayrıca merhumun ailesine karşı duyduğu nefrette çok ileri gittiğini de inkâr etmiyordu; "Ama," diye ekledi, "o benim hem efendim hem de velinimetimdi, benim dürüstlüğüme karşı sağlam bir güven duygusu içinde öldü. Ben onun tüm dünyada arkasında bıraktığı biricik dostuydum – en azından bu nedenle, onun tek umuduna ihanet edemem." Ayrıca bu açıklamaların merhum efendisinin anısına pek de şeref getirmeyebileceğini de hissettirdi. Bu çok ince ve soylu bir düşünce değil mi? Kaldı ki Prens'in böylesine takdire değer bir zihniyeti sarsmak konusunda çok ısrarcı olmadığını kolayca tahmin edersiniz. Merhum efendisine gösterdiği bu nadir rastlanır sadakat, ona yaşayan efendisinin sınırsız güvenini kazandırdı.

Size mutluluklar dilerim, sevgili dostum. Buraya geldiğinizde bizi içinde bulduğunuz ve karşılığında bizi o kadar hoş bir şekilde ödüllendirdiğiniz o eski sakin hayatı ne kadar özlüyorum! Korkarım, benim için Venedik'teki güzel günler artık geçti, eğer bu durum Prens için geçerli değilse, bundan memnuniyet duyarım. Şimdi içinde yaşadığı ortam, eğer on altı yıllık deneyimim beni yanıltmıyorsa, onun uzun süre mutlu olabileceği bir ortam değil. Sağlıcakla kalın.

Baron von F***'den Kont von O**'ya
İkinci Mektup

18 Mayıs

Venedik'te kalışımızın herhangi iyi bir şeye yol açacağı hiç aklıma gelmezdi! Bir insanın hayatı kurtuldu, onun için burada kaldığımıza pişman değilim.

Prens geçenlerde Bucentauro'dan gece geç vakitte eve getirilirken, Biondello'nun da aralarında olduğu iki hizmetkârı kendisine eşlik etmekteymiş. Nasıl olmuş bilmiyorum, tahtırevan aceleyle yerden kaldırılırken kırılmış ve Prens yola yayan devam etme gereğini görmüş. Biondello önlerine düşmüştür, yol birtakım karanlık ve ıssız sokaklardan geçmektedir. Neredeyse gün ağaracağından, lambaların ışığı kısılmış ya da çoktan söndürülmüştür. Yaklaşık on beş dakika yol aldıktan sonra, Biondello yolu şaşırdığını fark etmiş. Köprülerin birbirine benzerliği onu yanıltmış olduğundan, San Marco tarafına geçmek yerine, kendilerini *Sestiere di Castello*'da[25] bulurlar. Burası en tenha ara sokaklardan biridir, uzak yakın hiçbir yerde tek canlıya rastlanmaz; anayola çıkmak için geri dönmek zorunda kalırlar. Henüz daha birkaç adım atar atmaz, yakınlardaki bir yan sokaktan bir imdat çığlığı yankılanır. Her zamanki gibi silah taşımayan Prens, hizmetkârlarının birinin elinden bir sopa kapar ve sizin çok iyi bildiğiniz o azimli cesaretiyle bu sesin geldiği yöne doğru koşar. Tam o sırada ızbandut gibi üç herif, refakatçisiyle kendini savunmaktan aciz olan bir adamı yere sermek üzeredir; haydutlar tam öldürücü darbeyi indirecekken, Prens imdada yetişir. Onun ve hizmetkârlarının bağırışları, böylesine ıssız bir yerde gafil avlanacaklarını hesaba katmamış olan canileri ürkütür ve birkaç hafif bıçak darbesinden sonra adamı bırakıp kaçarlar. Yaralı adam, yarı baygın ve dövüşmekten bitkin bir halde Prens'in kollarına yığılır; refakatçisi Prens'e kurtardığı kişinin Kardinal A***i'nin yeğeni Marki del Civitella olduğunu açıklar. Marki çok kan kaybettiği için, Biondello acilen yarayı elinden geldiği kadarıyla sarar, Prens, Marki'nin yakınlarda bulunan amcasının sarayına ulaştığından emin olmak için kendisine bizzat eşlik eder. Burada sessizce, kendini tanıtmadan onun yanından ayrılır.

Fakat Biondello'yu tanıyan bir hizmetkâr onu ele vermiş. Hemen ertesi sabah, Bucentauro'dan eski bir tanıdık olan Kardinal çıkageldi.

Ziyaret bir saat sürdü; dışarı çıktıklarında Kardinal büyük bir heyecan içindeydi, gözleri dolmuştu, Prens de çok duygulanmıştı. Hemen o gece hasta ziyareti yapıldı; yaraları tedavi eden hekim onun yakında iyileşeceğine dair güvence verdi. Sarınmış olduğu palto darbelerin hızını kesmiş, şiddetini azaltmıştı. Bu olaydan sonra neredeyse her gün Prens, Kardinal'i ziyarete gidiyor ya da Kardinal'in ziyaretini kabul ediyordu, böylece Prens'le Kardinal'in ailesi arasında güçlü bir dostluk kurulmaya başladı.

Kardinal, altmış yaşında, saygıdeğer, vakur görünüşlü, güler yüzlü, canlı ve sağlıklı biri. Cumhuriyet'in sınırları dahilinde en zengin piskopos olarak tanınmakta. Denildiğine göre, sınırsız servetini hâlâ genç bir adamın tavrıyla yönetiyor, makul bir tutumlulukla birlikte dünyanın zevklerinden de vazgeçmiyormuş. Bu yeğen, onun biricik vârisi ise de, amcasıyla her zaman iyi ilişkiler içinde değilmiş. İhtiyar, her ne kadar eğlenceye düşman değilse de, yeğeninin gidişatı, sınırsız bir toleransı bile zorlamaya yetermiş. Yeğenin özgür ilkeleri ve dizginlerinden boşanmış yaşam tarzı, kötü alışkanlıkları teşvik eden ve şehvete sürükleyen her şey tarafından ne yazık ki daha da körüklendiğinden, onu bütün babaların korktuğu ve bütün kocaların lanetlediği kişi haline getirmiş; rivayete göre, uğradığı bu son saldırı da ** Elçisi'nin karısıyla girdiği gizli ilişki yüzünden başına gelmiş; karıştığı diğer entrikalı işlerden Kardinal'in itibarı ve parası sayesinde güçlükle kurtulabilmiş. Bunlar bir yana, Kardinal tüm İtalya'nın herhalde en çok gıpta edilen adamı, çünkü kendisi hayatı arzulanır kılan her şeye sahip. Ailesinin bu tek sorunu yüzünden, talih ona sunduğu tüm armağanların bedelini ödetmekte ve vâris bulamamanın sürekli endişesi, servetinin keyfini çıkartmasına engel olmakta.

Bütün bunları Biondello'dan öğrendim. Prens bu insanda gerçek bir hazine buldu. Biondello her geçen gün kendisini daha da vazgeçilmez kılıyor, her geçen gün onun yeni bir yeteneğini keşfediyoruz. Geçenlerde sıcaktan Prens'i uyku tutmamıştı. Gece lambası söndürülmüştü ve çıngırak çalarak da oda hizmetkârını uyandıramazdı; çünkü hizmetkâr sevgilisiyle buluşmak için evden

çıkıp gitmişti. Böylece Prens bizzat kalkıp adamlarından birini çağırmaya karar verir. Bir-iki adım atar atmaz, kulağına uzaktan hoş bir müzik çalınır. Büyülenmiş gibi sesin geldiği yöne doğru yürür ve Biondello'yu odasında, etrafında arkadaşları, flüt çalarken bulur. Gözlerine, kulaklarına inanamaz ve ondan devam etmesini ister. Hayranlık duyulacak bir rahatlıkla, Biondello doğaçlama yaparak, aynı hoş adagio'yu en mükemmel varyasyonlarıyla ve bir virtüözün tüm incelikleriyle çalar. Bildiğiniz gibi, konunun uzmanı olan Prens, onun kesinlikle en iyi orkestrada çalabileceği kanısında.

"Bu adamı serbest bırakmalıyım," dedi bana ertesi sabah, "benim onu hak ettiği gibi ödüllendirmeye gücüm yetmez." Bu sözleri duyan Biondello yanına yaklaştı. "Saygıdeğer efendim," dedi, "eğer bunu yaparsanız, o zaman benim için en değerli ödülü elimden alırsınız."

"Sen hizmet etmekten çok daha iyi şeyler yapmak için yaratılmışsın," dedi efendim. "Bahtını engellemem doğru olmaz."

"O halde, beni başka bir baht için zorlamayın, saygıdeğer efendim, ben kendi seçimimi yaptım."

"Ve böyle bir yeteneği köreltmek mi? Hayır! Buna izin veremem."

"Öyleyse, saygıdeğer efendim, ara sıra sizin huzurunuzda çalmama izin verin."

Bunun üzerine derhal düzenlemeler yapıldı. Biondello'ya efendisinin yatak odasının yanında oda verildi, böylece onun müzikle uykuya dalmasını ve yine müzikle uyanmasını sağlayabiliyordu. Prens, maaşını iki katına çıkartmak istediğinde, bunu reddetti, onun yerine Prens'ten kendisine bahşettiği bu lütfunu izniyle toplu para olarak elinde tutmasını istedi ve belki kısa bir süre sonra kendisinden bir ricada bulunmak zorunda kalabileceğini belirtti. Prens, onun en kısa zamanda bir şey rica etmesini bekliyor; bu rica ne olursa olsun, şimdiden yerine getirilmiş sayılır. Sağlıcakla kalın, sevgili dostum. K***n'den göndereceğiniz haberleri sabırsızlıkla bekliyorum.

Baron von F***'den Kont von O**'ya

Üçüncü Mektup

4 Haziran

Yaraları artık tamamen iyileşmiş olan Marki del Civitella, geçen hafta amcası Kardinal tarafından Prens'e tanıştırıldı, o günden beri de bir gölge gibi Prens'in peşinden ayrılmıyor. Bu Marki hakkında Biondello bana doğruyu söylememiş, en azından doğruları abartmış. Görünüşü çok canayakın bir adam, ahbaplığına da doyum olmuyor. Ona karşı herhangi bir hınç duymak mümkün değil; ilk görüşte beni fethetti. Gözünüzün önüne vakar ve zarafetle taşınan en büyüleyici vücut yapısını getirin, yanı sıra zekâ ve duygu dolu bir yüz, açık ve davetkâr bir yüz ifadesi, yumuşak bir ses tonu, müthiş akıcı bir konuşma tarzı, çiçek açmış bir gençlik ile mükemmel bir eğitimin verdiği tüm incelikler bir arada. Onda, diğer İtalyan soylularında tahammül edilmez bulduğumuz, herkesi küçümseyen kibirden ve katı resmiyetten eser yok. Ondaki her şey gençliğin neşesini, iyilikseverliğini ve sıcak hislerini dışa vuruyor. Bana onun aşırılıklarından bahsederken çok abarttıklarını düşünüyorum, ömrümde bundan daha mükemmel, daha güzel ve sağlıklı bir görünüme asla rastlamadım. Gerçekten Biondello'nun dediği kadar kötüyse, o zaman hiçbir insanın karşı duramayacağı bir Siren[26] olmalı.

Bana karşı gayet açık sözlü davrandı. Hoş bir samimiyetle, amcası Kardinal'in kendisine verdiği notun pek iyi olmadığını ve bunu hak etmiş olabileceğini itiraf etti. Fakat bunu düzeltmeye içtenlikle karar verdiğini, bunda en büyük payın da Prens'e ait olduğunu söyledi. Prens'in Kardinal üzerinde çok büyük etkisinin bulunduğunu, bu yolla amcasıyla arasının düzeleceğini umduğunu sözlerine ekledi. Şu âna kadar bir arkadaş ve bir rehberin eksikliğini çektiğini, her ikisini de Prens'te bulduğunu söyledi.

Prens, onun üzerinde bir rehberin tüm haklarını kullanıyor ve ona karşı bir akıl hocasının dikkatli ve kesin tavırlarıyla davranıyor. Fakat bu ilişki ona da Prens üzerinde belli bir hak sağlıyor ve o da bunu kullanmayı gayet iyi biliyor. Onun yanından hiç ayrılmıyor, Prens'in katıldığı tüm davetlerde o da var; Bucentauro için yaşı –ne şanslı ki!–

henüz çok genç. Prens'le birlikte gittikleri her yerde, nazikçe onu oyalayarak ve Prens'in dikkatini kendi üzerinde toplayarak onu topluluğun dışına çekmeyi biliyor. Dediklerine göre, şimdiye kadar hiç kimse onu dizginleyemememiş, Prens bu büyük işi başarırsa, bir efsane kahramanı olmayı hak edecekmiş. Fakat, korkum şu ki, durumlar birden tersine dönebilir ve akıl hocası öğrencisinden ders görebilir, olayların gidişatı da daha şimdiden bunun böyle olacağını gösteriyor.

Prens von **d** şimdi yola çıktı, efendim de dahil olmak üzere hepimiz buna sevindik. Dediklerim doğru çıktı, sevgili O**. Böylesine zıt karakterlerin çatışmaları kaçınılmazdı, bu uyumlu ilişki sonsuza kadar süremezdi. Prens von **d**'nin Venedik'e gelişinin üzerinden çok geçmemişti ki, dönemin düşünce dünyasında ciddi bir *bölünme* meydana geldi ve bizim Prens o zamana kadar kazandığı hayranlarının yarısını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Prens'in kendini gösterdiği her yerde, bu rakip yolunu kesiyordu, onun tam dozunda olan ufak tefek kurnazlıkları ve ukalaca kendini beğenmişliği, Prens'in ona sağladığı en küçük avantajı bile kullanmasına yarıyordu. Aynı zamanda, Prens'in asil bir özgüvenle faydalanmayı reddettiği her türlü küçük hileye başvurabildiğinden, kısa sürede zayıf akıllıları kendi yanına çekip tam kendisine layık bir grubun başına geçmekte gecikmedi.[27] Elbette en akıllıcası bu tip bir hasımla hiçbir şekilde rekabete girmemek olurdu, birkaç ay öncesine kadar olsa, Prens de kesinlikle bu kararı verirdi. Oysa şimdi, kapıldığı akıntı onu kıyıdan çok uzaklara sürüklemişti, kolay kolay geri dönmesi imkânsızdı. Bu önemsiz şeyler, sadece durumlara bağlı olarak da olsa, onun gözünde belli bir önem kazanmıştı, bunları gerçekten de hiçe sayabilirdi belki, ama gururu o anda geriye çekilmesine izin vermedi, çünkü vazgeçişi kendi özgür iradesiyle verdiği bir karardan çok, yenilgisinin bir itirafı sayılabilirdi. Birbirleri hakkında söyledikleri iğneleyici sözlerin her iki taraftan da münasebetsizce yetiştirilmesi buna eklendi, üstelik taraftarlarını kızıştıran rekabet ruhu onu da ele geçirmişti. Böylece fethettiği alanları korumak ve dünyadaki hâkim görüşün kendisine uygun gördüğü kaygan zeminde ayakta kalmak için, ortasında

parlayabileceği ve hayran toplayacağı fırsatları yakalaması gerektiğini düşündü, bu da sadece prenslere layık harcamalarla sağlanabilirdi; yani sonu gelmeyen davetler ve ziyafetler, gösterişli konserler, armağanlar ve zengin eğlenceler. Bu tuhaf çılgınlık kısa sürede her iki tarafın maiyetine ve hizmetkârlarına da sirayet ettiğinden –bildiğiniz gibi, şeref konusunda efendilerinden çok daha hassastırlar– o da adamlarının iyi niyetlerini cömertliğiyle desteklemek zorunda kaldı. Sonu gelmeyen bir sefillikler zinciri, hepsi de Prens'in talihsiz bir anında direnemediği, aslında bağışlanabilir bir zayıflığın kaçınılmaz sonuçları!

Rakipten artık kurtulduk kurtulmasına, ama verdiği zarar pek öyle kolayca giderilebilecek gibi değil. Prens'in kasası boşaldı; yıllar yılı akıllıca yürüttüğü ekonomiyle biriktirdikleri de tükendi; şimdiye kadar büyük bir dikkatle kaçındığı borç batağına sürüklenmemesi için, Venedik'ten bir an önce ayrılmalıyız. Yola çıkış tarihi belirlendi, sadece senetleri bekliyoruz.

Bütün bu harcamalar efendimi bir an için mutlu etseydi, ona feda olsun derdim! Oysa hiç bu kadar mutsuz olmamıştı! Artık kendisinin eskisi gibi biri olmadığını hissediyor –kendini arıyor– kendinden hoşnutsuz, eski eğlencelerin sonuçlarından kaçıp kurtulmak için, kendini yeni eğlencelere atıyor. Yeni tanışıklıklar birbirini izliyor ve her yeni tanıştığı kişi onu daha da dibe çekiyor. Bu nereye varacak bilemiyorum. Mutlaka gitmemiz lazım –bu durumda başka kurtuluş çaresi yok– Venedik'ten mutlaka gitmemiz lazım.

Fakat, sevgili dostum, sizden hâlâ tek satır bile yok! Acaba bu uzun süren ısrarlı suskunluğunuzu neye yormalıyım?

Baron von F***'den Kont von O**'ya
Dördüncü Mektup

12 Haziran

Beni hatırladığınızı göstermek için, genç B***hl ile göndermiş olduğunuz armağana teşekkür ederim, sevgili dostum. Fakat sizden

aldığımı varsaydığınız hangi mektuplardan bahsediyorsunuz? Ben sizden hiç mektup almadım ki, tek bir satır bile. Ne kadar uzun ve dolambaçlı bir yoldan gönderilmiş olmalılar! İleride, sevgili O**, beni onurlandıracağınız mektuplarınızı Trento[28] üzerinden, efendimin adresine gönderin.

Şimdiye kadar kaçınmayı başardığımız adımı, sonunda atmak zorunda kaldık, sevgili dostum. Senetler zamanında gelmedi, hem de en acil ihtiyaç duyduğumuz şu anda ilk defa gecikti ve biz mecburen çareyi tefeciye başvurmakta bulduk; çünkü Prens sır tutmanın karşılığını cömertçe ödemeye razı. Bu nahoş olayın en kötü yanı, yola çıkışımızı geciktirmesi oldu.

Bu vesileyle, Prens'le birbirimize bazı açıklamalarda bulunduk. Bütün işi Biondello halletmişti; ben daha olan bitenin farkına varamadan, Yahudi gelmişti bile. Prens'in bu aşırılığa sürüklendiğini görmek, kalbimi sıkıştırıyor ve geçmişin tüm hatıralarını, geleceğe dair tüm korkularımı içimde canlandırıyordu, bu yüzden de tefeci çıkıp giderken elbette kederli ve asık suratlı görünmüş olabilirim. Biraz önce yaşanan sahneden ötürü zaten çok gergin olan Prens, odanın içinde huzursuz bir aşağı bir yukarı yürüyordu, para tomarları hâlâ masanın üzerindeydi, ben pencerenin yanında durmuş, proküratorlük binasındaki camları sayarak oyalanıyordum, uzun bir sessizlik oldu; sonunda Prens sessizliği bozdu.

"F***!" diye söze başladı. "Etrafımda asık suratlılara tahammül edemiyorum."

Ben susuyordum.

"Neden bana cevap vermiyorsunuz? Hoşnutsuzluğunuzu ortaya dökmek için kalbinizin nasıl sıkıştığını görmüyor muyum? Konuşmanız için ısrar ediyorum. Aksi halde, kim bilir ne kadar bilgece öğütlerinizi içinize atmış olduğunuzu sanacaksınız."

"Eğer yüzüm asıksa, saygıdeğer efendim," dedim, "bunun bir tek nedeni, *sizi* neşeli görmeyişimdir."

"Biliyorum," diye devam etti, "Yaptıklarımı doğru bulmuyorsunuz. Hayli uzun zamandır attığım hiçbir adımı onaylamıyorsunuz, ayrıca...

Kont von O** ne yazıyor?"

"Kont von O** bana hiçbir şey yazmadı."

"Hiçbir şey mi? Neden inkâr ediyorsunuz? Birbirinize içinizi dökersiniz. Siz ve Kont! Böyle olduğuna eminim. Yine de bunu bana itiraf edebilirsiniz. Ben sizin aranızdaki sırlara karışmam."

"Kont von O**," dedim, "ona yazdığım üç mektubun henüz ilkini bile cevaplamadı."

"Hata ettim," diye devam etti. "Öyle değil mi?" (bir tomarı eline alarak) "Sizce bunu yapmamalıydım, değil mi?"

"Buna *mecbur* kaldığınızın gayet iyi farkındayım."

"Kendimi buna mecbur olacak duruma getirmemeliydim, değil mi?"

Sustum.

"Elbette! Ben arzularımla bundan daha ileri gitme cüretini asla göstermemeliydim ve nasıl yetişkin bir erkek olduysam, öyle yaşlanmalıydım! Ben geçmiş hayatımın hüzünlü tekdüzeliğinin bir kez dışına çıkıp herhangi başka bir yerde benim için bir haz kaynağı karşıma çıkar mı diye çevreme bakındığım için; ve ben..."

"Eğer bu sadece bir deneme idiyse, saygıdeğer efendim, o zaman benim söyleyecek sözüm yok; o zaman size kazandırdığı deneyimler, bunun üç katını ödeseniz bile pahalıya mal olmuş sayılmazlar. İtiraf edeyim ki, bana acı gelen, sizin *nasıl* mutlu olabileceğiniz sorusunun, dünyadaki hâkim görüşe bağlı olarak cevaplandırılmasıdır."

"Ne mutlu size ki, hâkim görüşü küçümseyebiliyorsunuz! Oysa ben onun tarafından yaratıldım ve onun kölesi olmaya mecburum. Bizler birer görüşten başka neyiz ki? Biz prenslerin her şeyi görüşten ibarettir. Görüş, çocukluğumuzda bizim dadımız ve eğitmenimiz, yetişkinlikte kanun koyucumuz ve sevgilimiz, yaşlılıkta ise koltuk değneğimizdir. Görüşe borçlu olduklarımızı elimizden aldığınızda, en aşağı sınıftaki en zavallı insan bile bizden daha iyi durumda olur, çünkü kaderi ona bu kaderi hakkında bir felsefeye ulaşma imkânını sağlamıştır. Görüşü küçümseyen bir prens, tıpkı bir Tanrı'nın varlığını inkâr eden papaz gibi, kendi kendini hükümsüz kılar."

“Saygıdeğer Prens, yine de...”

“Ne söylemek istediğinizi biliyorum. Doğuştan etrafıma çekilen çemberi aşabilirim ama eğitimim ve erken yaşta edindiğim alışkanlıklar dolayısıyla tohumları atılmış ve aranızdaki yüzbinlerce ahmak tarafından üzerine basıla basıla pekiştirilmiş olan tüm o hurafeleri kafamdan söküp atabilir miyim? Herkes aslında ne ise, elbette *tamamen o olmak* ister ve bizim varoluşumuz *mutlu görünmek*ten ibarettir. Mademki sizin tarzınızda mutlu *olamıyoruz*, hiç mi mutlu olmayalım? Neşeyi doğrudan doğruya saf kaynağından elde etmemize artık izin verilmiyorsa, kendimizi yapay bir hazla da olsa avutmayalım mı, bizi bundan mahrum eden elden küçük bir tazminat almaya dahi hakkımız yok mu?”

“Oysa eskiden *bunu* kendi kalbinizde bulurdunuz.”

“Peki ya artık bulamıyorsam? Ah, nasıl bu konuya geldik? Bu hatıraları içimde uyandırmak zorunda mıydınız? Peki ya ben, hayatımı mutsuz kılan bir iç sesi susturmak için; beynimin içinde keskin bir orak gibi savrulan ve her yeni keşifle birlikte mutluluğumun körpe dallarından birini daha kesip parçalayan, o her şeyi kurcalayan aklımı huzura kavuşturmak için çareyi bu duyu kargaşasına kendimi kaptırmakta buluyorsam?”

“Çok sevgili Prensim!” Prens ayağa kalkmış, olağanüstü bir heyecan içinde odada dolaşmaktaydı.

“Önümdeki ve arkamdaki her şey çöküyorsa; geçmiş, o hüzünlü tekdüzeliği ile taşlaşmış bir krallık gibi arkamda duruyorsa; gelecek, bana hiçbir şey vaat etmiyorsa; varoluşumun çemberini şimdinin dar sınırları içine hapsolmuş görüyorsam; zamanın bu ufacık armağanını –ânı– son kez görecek olduğum bir dost gibi hararetle ve doyumsuzca kucakladığım için beni kim kınayabilir?”

“Saygıdeğer efendim, siz eskiden daha kalıcı zenginliklere inanırdınız...”

“Ah, ne olurdu, o bulut imgesinin uçup gitmemesini sağlayabilseniz de, ben onu ateşli kollarımla sarsam. Benim gibi, yarın yok olacak görüntüleri mutlu kılmak bana nasıl bir neşe verebilir ki?

Çevremdeki her şey kaçıştan ibaret değil mi? Herkes telaş içinde yanındakini ite kaka kendine yol açarak hayat pınarından bir damla içip yine de susuzluğunu gideremeden yoluna devam ediyor. Gücümün yerinde olduğunu hissettiğim şu anda bile, ileride oluşacak bir yaşam benim yok olmama muhtaçtır. Bana kalıcı olan bir varlık gösterin, ben de erdemli olayım."

"Fakat bir zamanlar yaşamınızın hazzı ve düsturu olan iyilikseverlik duygularınızı ne söndürdü? Gelecek için tohum atmak, yüksek ve sonsuz bir düzene hizmet etmek..."

"Gelecek! Sonsuz düzen! İnsanın kendi bağrından koparıp çıkarttığı ve hayalindeki Tanrı'ya bir amaç, doğaya bir kanun olarak atfettiklerini bir kenara bırakalım. Geriye ne kalır? Benden önce olmuş olanları ve benim ardımdan olacakları, insan yaşamının her iki sınırında aşağıya sarkan ve henüz yaşayan hiç kimsenin yukarı kaldıramadığı, arkasındakileri göstermeyen iki siyah örtüye benzetiyorum. Yüzlerce nesil, meşalelerle önünde durmakta ve arkasında neler olabileceğini keşfetmeye çalışmaktadır. Birçokları kendi gölgelerini, tutkularının aldığı şekilleri, büyütülmüş olarak geleceğin örtüsü üzerinde hareket ederken görürler ve kendi görüntüleri karşısında ürpererek irkilirler. Şairler, filozoflar ve devlet kurucular, üzerlerindeki gökyüzünün bulutlu ya da açık oluşuna göre, neşeli ya da hüzünlü hayallerini bu örtünün üstüne resmettiler; uzaktan perspektif yanıltıcıydı. Bazı şarlatanlar da, bu genel merakı kullandılar ve tuhaf maskelere bürünerek insanların gerilim içindeki hayalgüçlerini şaşkınlığa uğrattılar. Bu örtünün ardında derin bir sessizlik hüküm sürmektedir; arkasına geçenlerin hiçbiri sorulara cevap vermez; bütün duyulanlar, sanki bir mezar çukuruna seslenilmiş gibi, sorunun boğuk yankısından ibarettir. Herkes bu örtünün arkasına geçmek zorundadır ve herkes ona ürpererek dokunmaktadır, arkasında kimin durup kendisini karşılayacağından emin olmayarak; *quid sit id, quod tantum perituri vident.*[29] Elbette ki aralarında inançsızlar da vardı ve bu örtünün insanları kandırdığını, arkasında hiçbir şey olmadığı için

hiçbir şeyin de görünmediğini iddia ediyorlardı; ancak onları ikna etmek için, bir an önce örtünün arkasına gönderdiler."

"Ne olursa olsun, aceleci bir çıkarım, zira hiçbir şey görmemekten başka bir delilleri yoktu."

"İşte görüyorsunuz ya, sevgili dostum, ben memnuniyetle bu örtünün arkasına bakmak istememekle yetinirim ve herhalde en akıllıca tutum, kendimi her tür meraktan vazgeçirmek olacaktır. Fakat etrafıma bu aşılmaz çemberi çizmekle ve tüm varlığımı şimdinin sınırları içine hapsetmekle, bu küçücük yer benim için daha da büyük önem kazanmaktadır, oysa ben kapıldığım boş fetih düşünceleri yüzünden neredeyse onu ihmal edecektim. Sizin, benim varoluşumun amacı olarak adlandırdığınız şey, şimdi artık beni hiç ilgilendirmiyor. Kendimi ondan esirgeyemem, ona bir katkıda da bulunamam; ben sadece böyle bir amacı yerine getirmek zorunda olduğumu ve yerine getirdiğimi biliyorum ve buna kesinlikle inanıyorum. Ben, mühürlenmiş bir mektubu belli bir yere teslim etmek üzere götüren bir ulak gibiyim. Mektubun ne içerdiği onun için fark etmez; o sadece yaptığı işin karşılığında kazanacağı paranın peşindedir."

"Ah, beni ne kadar aciz bir durumda bıraktınız!"

"Konudan nerelere saptık!" diye atıldı Prens, o sırada gülümseyerek para tomarlarının durduğu masaya baktı. "Aslında çok da sapmadık!" diye ekledi, "Çünkü belki de şimdi siz bu yeni yaşam tarzımda bana yeniden kavuşacaksınız. Ben de o hayali zenginlikten kendimi kolay kolay vazgeçiremedim, ahlakımın ve mutluluğumun dayanaklarını şimdiye kadar içimde yaşayanlarla sımsıkı kenetlenmiş olan o tatlı rüyadan kolay kolay çözüp ayıramadım. Çevremdeki çoğu insan için varoluşlarını dayanılır kılan o havailiği özlüyordum. Beni kendimden uzaklaştıran her şey kabulümdü. Size itiraf edeyim mi? Ben, acılarımın kaynağını ona dayanma gücüyle birlikte yok etmek için, *batmak* istiyordum."

Konuşmamızı bir ziyaretçi burada kesti. Gelecek sefer size yeni haberler vereceğim, ama bugünkü gibi bir konuşma beklemeyin. Sağlıcakla kalın.

Baron von F***'den Kont von O**'ya
Beşinci Mektup

1 Temmuz

Venedik'ten ayrılma tarihimiz hızlı adımlarla yaklaşırken, bu haftayı burada görülmeye değer binaları ve tabloları gidip görmeye ayırmamız gerekecek; çünkü genelde bir yerde uzun süre kalındığında bu hep ertelenir. Bize özellikle San Giorgio Adası'ndaki Benedikten manastırında sergilenen Paul Veronese'nin *Cana'da Düğün Töreni* adlı eserinden büyük bir hayranlıkla bahsetmişlerdi. Benden bu olağanüstü sanat eserini tasvir etmemi beklemeyin, bir bütün olarak beni büyük bir şaşkınlığa uğrattıysa da, seyretmekten büyük bir haz duyduğumu söyleyemem. Genişliği otuz ayaktan[30] fazla olan, içinde yüz yirmi figürün yer aldığı bir kompozisyonu kavramak için aslında dakikalar değil, saatler harcamamız gerekirdi. Böylesine maharetle bir araya getirilmiş bir bütüne ulaşabilmek ve *bir* bakışta sanatçının saçtığı tüm güzelliklerin zevkine varabilmek için insanda nasıl bir göz olmalı! Bu ayarda bir eserin kamusal alanda parlaması ve ondan herkesin zevk alması gerekirken, bir avuç keşişin yemekhanesinde keyiflerine tahsis edilmesi çok yazık doğrusu. Bu manastırın kilisesi de görülmeye değer. Şehrin en güzel kiliselerinden biri.

Akşama doğru Giudecca'ya uzandık, niyetimiz oradaki enfes bahçelerde güzel bir akşam geçirmekti. Zaten kalabalık olmayan topluluk kısa sürede dağıldı ve bütün gün benimle konuşma fırsatı arayan Civitella beni bir fundalıkta dolaşmaya çıkardı.

"Siz Prens'in arkadaşısınız," diye söze başladı, "çok iyi bir kaynaktan öğrendiğime göre, sizden hiçbir sırrını saklamazmış. Bugün oteline gittiğimde, içerden ne işle uğraştığını çok iyi bildiğim bir adam çıktı. Prens'e yaklaştığımda, yüzü bulutlanmıştı." Sözünü kesmek istedim. "Bunu inkâr edemezsiniz," diye devam etti, "Ben o adamı tanıdım, yüzüne iyice yakından baktım. Peki, bu olacak şey mi? Prens'in Venedik'te ona kanıyla ve canıyla bağlı olan dostları bulunsun da, o acil bir durumda böyle yaratıkların yardımına muhtaç olacak

noktaya gelsin! Açıkça söyleyin, Baron! Prens sıkıntıda mı? Bunu gizlemek için boşuna çabalıyorsunuz. Sizden öğrenemediklerimi, o adamdan kesinlikle elde ederim, onda her türlü sırrın bir fiyatı vardır."

"Sayın Marki..."

"Özür dilerim. Nankör olmamak için, saygısızca işinize karışan biri gibi görünmek zorundayım. Prens'e hayatımı borçluyum, hatta onun da ötesinde, hayatı akıllıca değerlendirmeyi de ondan öğrendim. Prens'in ona pahalıya mal olan ve asaletine uymayan adımlarına seyirci mi kalayım? Onu bundan esirgeyecek gücü elimde tutarken, bu duruma göz mü yumayım?"

"Prens sıkıntıda değil," dedim. "Trento üzerinden gelmesini beklediğimiz bazı senetler umulmadık bir biçimde elimize ulaşmadı. Kuşkusuz kötü bir rastlantı yüzünden ya da Prens'in yola çıkacağından emin olmadıkları için ondan daha detaylı talimat beklediklerinden. Neyse şimdi hepsi halledildi ve o zamana kadar..."

Başını salladı ve, "Niyetimi yanlış anlamayın," dedi. "Bu yolla Prens'e karşı duyduğum minnettarlığın hafiflemesi diye bir şey burada söz konusu olamaz; amcamın bütün serveti bile buna yetmez! Söz konusu olan, onu rahatsız edebilecek bir tek ânı bile ondan uzak tutmak isteyişimdir. Amcam büyük bir servetin sahibi, benim de onu kendi servetim gibi kullanma yetkim var. Mutlu bir tesadüf, Prens'e elimden geldiğince faydalı olabileceğim yegâne fırsatı karşıma çıkartmış bulunuyor. Biliyorum," diye devam etti, "Prens'in nezaketinin farkındayım ama bu karşılıklı olmalı, –Prens'in bu küçük tatmini– bu tatmin sadece görünüşte de olsa, bana bağışlaması, onun yücegönüllülüğü sayılır; hiç değilse böylece beni ezen minnet borcumun ağırlığını biraz olsun hafifletebilir."

Ona elimden geleni yapacağıma dair söz verene kadar işin peşini bırakmadı; ama Prens'i iyi tanıyordum, bu konuda pek ümidim yoktu. Civitella, Prens'in bütün koşullarını kabul etmeye hazırdı, ancak Prens ona bir yabancı gibi davranırsa, buna derinden kırılacağını itiraf etti.

Konuşmanın hararetiyle topluluktan hayli uzaklaşmıştık, tam geriye dönerken, yolda Z*** ile karşılaştık.

“Prens’i sizin yanınızda sanıyordum, burada değil mi?”

“Biz de tam onu arıyorduk. Gruptakilerin arasında bulacağımızı umuyorduk...”

“Herkes bir arada, ama o hiçbir yerde yok. Onu nasıl gözden kaybettik, hiç bilmiyorum.”

O anda Civitella’nın aklına Prens’in belki de bitişikteki kiliseyi ziyaret etmeye karar vermiş olabileceği geldi, çünkü bizzat kendisi biraz önce Prens’in dikkatini bu kiliseye çekmişti. Onu orada aramak üzere hemen yola çıktık. Daha uzaktan Biondello’nun kilisenin girişinde beklediğini gördük. Biz yaklaşırken, Prens de biraz aceleyle bir yan kapıdan çıktı; yüzünü ateş basmıştı, gözleri Biondello’yu aradı, onu yanına çağırdı. Ona büyük bir hararetle emirler veriyor gibiydi, aynı zamanda da gözlerini açık duran kapıya dikmişti. Biondello ondan ayrılıp hızla kiliseye daldı. Prens, bizi fark etmeksizin yanımızdan geçip kalabalığın arasından aceleyle bizden önce grubun yanına döndü.

Akşam yemeğinin bu bahçedeki kameriyenin altında yenilmesine karar verildi; Marki bize sürpriz olarak son derece seçkin, küçük bir konser düzenlemişti. Özellikle genç bir kadın şarkıcı, hem hoş sesiyle hem de çekici görüntüsüyle hepimizi büyüledi. Prens’i hiçbir şey etkilemiyor gibiydi; çok az konuşuyor, dalgın cevaplar veriyordu, bakışlarını huzursuzca Biondello’nun gelmesini beklediği yöne doğru çevirmişti; içinde adeta büyük fırtınalar kopuyordu. Civitella ona kiliseyi beğenip beğenmediğini sordu; o söyleyecek hiçbir şey bulamadı. Bu kiliseyi dikkate değer kılan bazı muhteşem tablolardan bahsedildi; o orada hiç tablo görmemişti. Sorularımızın onu sıktığını fark ettik ve sustuk. Saatler birbirini kovaladı, Biondello hâlâ gelmemişti. Prens’in sabırsızlığı son haddine vardı; yemekten erken kalktı ve ıssız bir ağaçlıklı yolda yalnız başına hızlı adımlarla bir aşağı bir yukarı yürüdü. Ona ne olduğunu hiç kimse anlayamamıştı. Böylesine tuhaf bir değişikliğin nedenini kendisine sormaya cesaret edemedim; çoktandır ona karşı eskisi kadar samimi davranma cüretini kendimde bulamıyordum. O yüzden daha da büyük bir sabırsızlıkla

Biondello'nun dönüşünü bekliyordum, bu bilmecenin cevabını bana o açıklayabilirdi.

Biondello döndüğünde saat onu geçiyordu. Getirdiği haberler Prens'in dilini çözmeye yetmedi. Keyifsiz bir halde topluluğun arasına karıştı, gondol çağrıldı ve kısa bir süre sonra eve döndük.

Bütün akşam boyunca Biondello ile konuşma fırsatı bulamadım; o yüzden de merakımı tatmin edemeden yatmak zorunda kaldım. Prens erkenden bize izin vermişti; ancak kafamda dolaşan binlerce düşünce beni uyanık tutuyordu. Uzun süre yatak odamın üst katında onun bir aşağı bir yukarı yürüdüğünü duydum; sonunda uykum ağır bastı. Geceyarısını hayli geçe bir ses beni uyandırdı, yüzümde bir el gezindi; gözümü açtığımda, Prens karşımdaydı, elinde bir lamba, yatağımın başında duruyordu. Uyuyamadığını söyledi ve benden geceyi geçirmesine yardımcı olmamı istedi. Hemen kıyafetimi giymeye kalkıştım, bana öylece kalmamı emretti ve yatağımın yanına oturdu.

"Bugün başıma bir şey geldi," diye söze başladı, "etkisi yüreğimden bir daha asla silinmeyecek. Sizden ayrılıp bildiğiniz gibi, *** Kilisesi'ne gittim, Civitella merakımı uyandırmıştı, benim de ta uzaktan ilgimi çekmişti zaten. İkiniz de yanımda olmadığınız için, o kısa yolu tek başıma yürüdüm; Biondello'yu girişte beni beklemek üzere bıraktım. Kilise bomboştu, dışarının bunaltıcı sıcağından ve göz kamaştıran ışığından sonra içerideki loşluğun ürpertici soğukluğu etrafımı sardı. Geniş kubbeli yapının içinde kendimi tek başına hissettim; içeride huşu veren bir mezar sessizliği hüküm sürüyordu. Katedralin ortasında durup kendimi bu atmosferin etkisine bıraktım; giderek bu görkemli binanın büyük boyutları gözümün önünde daha da belirginleşti, tam bir vecd içinde düşüncelere dalıp kendimi kaybettim. Akşam çanı tepemde çalmaya başladı ve çanın sesi binanın içinde usul usul yayıldı, tıpkı ruhumda olduğu gibi. Altarın arkasındaki bazı tablolar uzaktan dikkatimi çekmişti; incelemek için yaklaştım; farkına varmadan kiliseyi boydan boya yürümüştüm. Burada bir sütunun etrafından dolaşıp birkaç basamakla içinde daha birçok küçük altarların ve nişlerinde aziz heykellerinin durduğu bir yan şapele çıkılıyordu. Sağdaki şapele girer

girmez –birden çok yakınımda hafif bir fısıltı duydum, sanki biri usulca konuşuyordu– sesin geldiği yöne doğru döndüm ve iki adım uzağımda bir kadın görüntüsü gözüme çarptı... Ah! O görüntüyü size tasvir edemem! İlk anda dehşete kapıldım, derken bu his kısa sürede yerini tatlı bir şaşkınlığa bıraktı."

"Peki bu görüntü, saygıdeğer efendim, onun yaşayan, gerçek bir şey olduğundan emin misiniz, sadece bir tablo, hayalinizde canlandırdığınız bir yüz olmasın sakın?"

"Devamını dinleyin! Bu bir kadındı. Ah! O âna kadar kadınları hiç gözüm görmemişti! Her taraf karanlıktı, batmakta olan güneş şapele yalnızca bir tek pencereden giriyordu, güneş ışığı sadece ve sadece bu görüntünün üstüne vuruyordu. İfade edilemeyecek bir zarafetle –yarı diz çökmüş, yarı yere kapanmış halde– kendini bir altarın önüne atmıştı; doğada görülebilecek en etkileyici, en sevimli, en mükemmel hatlar, biricik ve benzersiz, en güzel çizgiler. Siyah elbisesi, tasavvur edilebilecek o en çekici bedeni sımsıkı sarıyor, o en zarif kolları örtüyor ve bir İspanyol elbisesi gibi kat kat aşağı doğru genişliyordu; iki kalın örgü halindeki uzun, açık sarı saçları, ağırlıklarıyla çözülmüş, başındaki örtüden sarkmakta ve hoş bir dağınıklıkla omuzlarından aşağı dökülmekteydi; bir eliyle haçı tutuyor, hafifçe yere eğilmiş halde diğer eline dayanıyordu. Fakat o ilahî güzellikteki yüzü size tasvir edecek sözleri nereden bulayım? Sanki bir melek o yüzün üstüne taht kurmuş, ruhunun tüm cazibesini etrafa yayıyordu. Akşam güneşi bu yüzde parlıyor ve altın rengi saçlarının etrafını saydam bir hale gibi çevreliyordu. Bizim Floransalı ressamın Madonna'sını hatırlıyor musunuz? İşte buradaki bizzat oydu, o resimde öylesine çekici, öylesine karşı konulmaz bulduğum kuraldışı özelliklere varana kadar tamamen aynısıydı."

Prens'in burada bahsettiği Madonna ile ilgili olay şöyle: Sizin yanımızdan ayrılmanızdan kısa bir süre sonra, Prens burada Floransalı bir ressamla tanıştı; ressam şimdi adını hatırlamadığım bir kilise için altar panosu yapmak üzere Venedik'ten davet edilmişti ve yanında Palazzo Cornaro'nun galerisi için belirlediği üç tablo daha getirmişti.

Bunlardan biri bir Madonna, diğerleri de bir Heloise ve hemen hemen tamamen çıplak bir Venüs tablosuydu; üçü de eşsiz güzellikte ve aynı değerdeydi, öyle ki, aralarından birini seçmek neredeyse imkânsızdı. Ancak Prens bir an bile tereddüt etmedi; daha karşısında sergilenir sergilenmez, Madonna tablosu onun bütün ilgisini üzerine çekti; diğer ikisinde sanatçının dehasına hayran olurken, bunda sanatçıyı da sanatını da unutup tamamen eseri seyre daldı. Prens müthiş etkilenmişti; tablonun başından ayrılamadı. Prens'in kararını gönülden destekleyen sanatçı, üç eseri ayırmamakta ısrar ederek hepsi için 1500 Venedik altını istedi. Prens bu tablo için toplam fiyatın yarısını teklif etti ama sanatçı ileri sürdüğü koşulunda diretti; eğer daha kararlı bir alıcı çıkmasaydı, ne olurdu bilinmez. İki saat sonra üç eser de satılmıştı; onları bir daha görmedik. Prens şimdi bu tabloyu hatırlamıştı.

"Kendimden geçtim," diye devam etti Prens, "onun görüntüsü karşısında kendimden geçtim. O beni fark etmedi, benim ansızın gelişimden rahatsız olmadı, kendini tamamen ibadetine vermişti. O Tanrı'sına tapmaktaydı, ben ise ona... Evet, ben ona tapıyordum! Şimdi ilk defa kutsal bir yerde olduğumu kavrıyordum, oysa bütün bu aziz tabloları, bu altarlar, bu yanan mumlar bunu bana çağrıştırmamışlardı. Bilmem size itiraf edeyim mi? Tam o anda kızın güzel eliyle sımsıkı tuttuğu şeye sarsılmaz bir inanç duydum. Hatta O'nun cevabını kızın gözlerinde okudum. Kızın etkileyici ibadeti sayesinde! Kız, bana O'nu gerçek kıldı; kızın izinden O'nun bütün gök katlarını aştım.

Genç kız ayağa kalktı ve ben işte ancak o zaman kendime geldim. Mahcup bir şaşkınlıkla kenara çekildim; çıkardığım sesten beni fark etti. Bir adamın ummadığı kadar yakınında oluşu onu şaşırtmış veya cüretkârlığım onu incitmiş olabilirdi; oysa bana yönelttiği bakışında bunlardan hiçbiri yoktu. Bakışlarında sükûnet, tarifsiz bir sükûnet vardı ve yanaklarında tatlı bir gülümseme belirdi. Gökyüzünden yere inmişti ve onun iyi niyetli bakışlarına kendini sunan ilk şanslı yaratık

bendim. Henüz duanın son basamağında havada süzülüyordu; henüz ayakları yere değmemişti.

Şapelin bir başka köşesinde de şimdi bir kımıldanma oldu. Yaşlıca bir kadın, hemen arkamdaki kilise sırasından ayağa kalktı. Onu şimdiye kadar fark etmemiştim. Benden sadece birkaç adım uzaktaydı; benim bütün hareketlerimi görmüştü. Bu beni telaşa düşürdü; gözlerimi yere indirdim, yanımdan hızla geçip gittiler.

Onu kilisenin uzun koridoru boyunca yürürken görüyordum. Güzel bedeni dimdikti. Ne hoş bir azamet! Ne asil bir yürüyüş! O artık biraz önceki varlık değil, –yeni bir zarafet– yepyeni bir görüntü. Yavaş yavaş yollarına devam ediyorlar. Uzaktan, çekinerek onları izliyorum, onlara yetişmeye çalışsam mı, pek emin değilim. Yoksa buna kalkışmasam mı? Acaba gözlerini bir daha bana çevirmeyecek mi? Ya eğer yanımdan geçtiği sırada, gözlerini bana çevirdiyse de, ben başımı kaldırıp ona bakamadıysam? Ah bu kuşkunun bana çektirdiği işkence!

"Birden duruyorlar ve ben... Olduğum yerde bir adım bile atamıyorum. Yaşlı kadın –annesi ya da artık nesi oluyorsa– onun güzel saçlarının dağıldığını fark edip düzeltmekle uğraşırken, tutması için şemsiyesini ona veriyor. Ah, keşke bu saçlar daha dağınık, bu eller daha beceriksiz olsaydı!

Saça çekidüzen veriliyor ve kapıya doğru yaklaşıyorlar. Adımlarımı hızlandırıyorum. Bedeninin yarısı gözden kayboluyor, –ve diğer yarısı da– sadece geriye uçuşan elbisesinin gölgesi, o gitti... Hayır, geri geldi. Elinden bir çiçek düşürmüş, onu yerden almak için eğiliyor; tekrar arkasına bakıyor ve acaba bana doğru mu? Bu cansız duvarların arasında gözleri başka kimi arıyor olabilir ki? Demek artık onun için yabancı bir varlık değildim; beni de ardında bıraktı, tıpkı çiçeği gibi Sevgili F***, bu bakışı ne kadar çocukça yorumladığımı size söylemeye utanıyorum; o bakış belki de bana bile değildi!"

Bu son hususta Prens'i yatıştırabildiğimi sanıyorum.

"Tuhaf," diyerek Prens uzun bir sessizliğin ardından konuşmasına devam etti, "insan o zamana kadar bir şeyi asla tanımamış, asla

yokluğunu hissetmemiş olsun da, birkaç dakika sonra sadece bu bir tek şeyde yaşasın? Bir tek an, insanı ortadan bölüp birbirinden bu kadar farklı iki varlığa ayırabilir mi? Benim için artık dün sabahki sevinç ve dileklerime geri dönmek, çocukluk oyunlarıma geri dönmek kadar imkânsız; *bu* sahneyi gördüğümden, bu tablo buraya yerleştiğinden beri içimde yaşayan bu güçlü duygu, bana şöyle sesleniyor: Bundan böyle hiçbir şeyi *ondan* daha çok sevemezsin ve bu dünyada başka hiçbir şey seni onun kadar etkileyemez."

"Ama şunu düşünün, saygıdeğer efendim, ansızın bu görüntüyle karşılaştığınızda ne kadar hassas bir ruh hali içindeydiniz ve hayal gücünüzü harekete geçirecek ne çok etken bir araya gelmişti. Göz kamaştıran, aydınlık gün ışığından ve sokağın gürültüsünden birdenbire bu sessiz loş ortama girmiştiniz, –sizin de bizzat itiraf ettiğiniz gibi, kendinizi bu yerin sessizliğine ve ihtişamına kaptırdınız– özellikle, güzel sanat eserlerini izlemek sizi güzelliğe karşı daha da duyarlılaştırdı. Ayrıca yalnızlık ve ıssızlık içinde olduğunuzu sandığınız bir anda –birdenbire– yakınınızda, bir kızın görüntüsü sizi şaşırttı, etrafta kimsenin olmadığını zannederken, bir güzel kız (size bu konuda memnuniyetle katılıyorum) en güzel biçimde üzerine vuran bir ışık, hoş bir duruş, kendini duaya vermiş bir yüz ifadesi, bütün bunlar hep bir arada sizi daha da etkiledi. Alevlenen hayal gücünüzün bu görüntüyü idealleştirmesinden, kutsal bir mükemmeliyet içinde göstermesinden daha doğal ne olabilirdi ki?"

"Hayal gücü hiçbir zaman almadığı bir şeyi verebilir mi? Benim tasvir sınırlarım dahilinde bu resimle kıyaslayabileceğim hiçbir şey yok ki. Onu gördüğüm andaki hali, bütünüyle ve değişmeden hafızamda duruyor; bu resimden başka hiçbir şeyim yok ama karşılığında dünyaları verseniz yine de değişmem!"

"Saygıdeğer Prensim, bu aşk."

"Peki beni mutlu eden şeyin mutlaka bir adı mı olması gerek? Aşkmış! Benim duygularımı binlerce zayıf ruhlunun yanlış kullandığı bir adla basitleştirmeyin! Benim hissettiklerimi başka kim hissetmiştir? Böyle bir varlık henüz var olmadı; ad nasıl duygudan önce var olabilir?

Bu eşi benzeri olmayan yeni bir his ve bu his, eşi benzeri olmayan bu yeni varlıkla birlikte yeni ortaya çıktı ve sadece bu varlık için geçerli! Aşkmış! Aşktan bana bir zarar gelmez!"

"Biondello'yu sizin meçhul genç kızın izini sürmek ve hakkında bilgi toplamak üzere gönderdiniz, kuşkusuz? Size ne tür haberler getirdi?"

"Biondello hiçbir bilgi edinemedi – hemen hemen hiç. Genç kıza henüz kilisenin kapısındayken yetişmiş. Yaşlıca, düzgün giyimli, hizmetkârdan çok yerli halktan biri gibi görünen bir adamın gondola kadar ona eşlik ettiğini görmüş. Birçok dilenci, genç kız önlerinden geçerken sıraya dizilmiş ve yüzlerinde memnun bir ifadeyle yanından uzaklaşmışlar. Bu vesileyle Biondello, dediğine göre, genç kızın elini görmüş, parmaklarında birçok değerli taşlı yüzük parlıyormuş. Refakatçisine Biondello'nun anlamadığı bir şeyler söylemiş; Biondello bunun Yunanca olduğunu iddia ediyor. Kanala kadar uzunca bir mesafe yürümeleri gerektiğinden, etraflarına kalabalık toplanmaya başlamış; yanlarından geçenler bu olağandışı görüntü karşısında durup kalmışlar. Kimse onu tanımıyormuş ama güzel kız adeta doğuştan bir kraliçe. Herkes ona saygıyla yer vermiş. Yüzüne elbisesini yarısına kadar örten siyah tülden bir peçe indirmiş ve hızla gondola binmiş. Biondello gondolu Giudecca Kanalı boyunca gözleriyle izlemesine rağmen, kalabalık daha ötelere kadar takip etmesini engellemiş."

"Herhalde gondolcuyu aklında tutmuştur, en azından sonra tanıyacak kadar?"

"Gondolcuyu arayınca hemen bulacağına güvenmekteyse de, görüştüklerinin arasında böyle biri yok. Sorguya çektiği dilenciler Signora'nın sadece birkaç haftadan beri, daima cumartesi günleri burada göründüğünü ve her defasında aralarında bölüşmeleri için onlara bir altın para verdiğini söylemenin dışında daha fazla bilgi veremediler. Bu bir Hollanda duka altınıydı; Biondello onlara bu altını bozdu ve onu bana getirdi."

"Demek bir Yunanlı kız, görünüşe göre de üst sınıftan ya da en azından mal mülk açısından zengin ve iyilik yapmayı seven biri.

Tahminlerimiz buraya kadar, saygıdeğer efendim – buraya kadar, hatta umduğumuzdan da fazla! Fakat bir Yunanlı'nın Katolik kilisesinde ne işi var!"

"Neden olmasın? İnancını değiştirmiş olabilir. Ayrıca, hâlâ esrarlı bir durum var. Neden haftada bir kez? Neden, Biondello'nun bana dediğine bakılırsa, sadece cumartesi günleri ve genellikle kilise boşaldığında oraya geliyor? En geç önümüzdeki cumartesi bu konu açıklığa kavuşacak. Fakat o zamana kadar sevgili dostum, bana bu zaman uçurumunu aşmam için yardım edin! Fakat boşuna! Günler ve saatler kendi sakin adımlarında ilerlerken, benim arzum adeta kanat takmış!"

"Peki o gün gelip çattığında ne olacak, saygıdeğer efendim? O gün ne olacağını umuyorsunuz?"

"Ne mi olacak? Onu göreceğim. Onun oturduğu yeri keşfedeceğim. Onun kim olduğunu öğreneceğim.Onun kim olduğunu mu?Bunun benim için ne önemi olabilir ki? Gördüğüm neyse o, beni mutlu etti, demek ki beni neyin mutlu edebileceğine dair her şeyi çoktan biliyorum!"

"Peki ya önümüzdeki ayın başında diye kesinleştirdiğiniz Venedik'ten gidişimiz ne olacak?"

"Venedik'te benim için böyle bir hazine saklı olduğunu önceden bilebilir miydim? Siz bana benim düne kadar olan hayatıma dair soru soruyorsunuz. Bense size, benim bugünden itibaren ben olduğumu ve ben olacağımı söylüyorum."

Şimdi Marki'ye verdiğim sözü tutma fırsatı bulduğuma inanıyordum. Prens'e kasasındaki para tükendiğinden Venedik'te daha uzun süre kalmasının imkânsız olduğunu açıkladım ve kalış süresini kararlaştırılan günden sonraya ertelediği takdirde, sarayının da kendisine pek destek olmayacağını hesaba katmasını söyledim. Bu sayede şimdiye kadar benden gizlenen bir durumdan da haberdar oldum: Prens'in şu anda ***'da hüküm süren *** unvanlı kız kardeşi, diğer erkek kardeşlerinden habersiz, gizlice Prens'e büyük miktarlarda para yardımı yapıyormuş ve eğer sarayı Prens'i yüzüstü bırakırsa, kız

kardeşi bu yardımı iki katına çıkartmaya hazırmış. Bildiğiniz gibi, aşırı dindar olan bu kız kardeş, hayli kısıtlı tuttuğu saray harcamalarıyla sağladığı büyük birikimi, hayırseverlik konusunda da aklı başında davrandığını bildiği ve büyük bir coşkuyla saygı duyduğu erkek kardeşine vererek değerlendirmenin en iyi yol olduğuna inanmakta. Gerçi ikisinin arasında çok yakın bir ilişkinin sürdüğünü, birbirleriyle sık sık mektuplaştıklarını uzun zamandır biliyordum; ama Prens'in şimdiye kadarki harcamaları belli kaynaklardan düzenli olarak karşılandığı için, bu gizli desteğin kaynağını asla tahmin edememiştim. Yani Prens'in benden gizli tuttuğu ve hâlâ da gizlemeye devam ettiği harcamalarının olduğu çok açık; karakterinin diğer yönlerinden vardığım sonuca göre, bunlar kesinlikle ona şeref bahşeden harcamalar olmalı. Ben de onu tam olarak anlayabildiğimi sanmıştım! Bu keşiften sonra, Marki'nin teklifini ona açıklamak için fazla beklemeye gerek duymadım – onun bu teklifi hiç zorlanmadan kabul etmesine de doğrusu az şaşırmadım. Marki'yle bu meseleyi en iyi şekilde halletmem, sonra da derhal tefeciyle işi bitirmem konusunda bana tam yetki verdi. Gecikmeden kız kardeşine de bir mektup yazılmalıydı.

Birbirimizden ayrıldığımızda sabah olmuştu. Her ne kadar birçok nedenden ötürü bu durumdan hoşnutsuzsam ve hoşnutsuz olmam gerekse de, beni en çok rahatsız eden tarafı Venedik'te kalışımızı uzatma tehlikesi. Yeni başlayan bu tutkunun, kötü şeylerden daha çok iyi şeyler getireceğini umuyorum. Bu tutku belki de Prens'i kurduğu metafizik hayallerden çıkarıp tekrar sıradan insanlığa çekecek en kuvvetli çare olacaktır: Ümit ederim ki, bu tutku alışılagelmiş buhranlarıyla, yapay bir hastalık gibi eski arazı da kendisiyle birlikte söker atar.

Esenlikle kalın, sevgili dostum. Bütün bunları size sıcağı sıcağına yazdım. Posta birazdan gidiyor; bu mektup bir öncekiyle aynı zamanda elinize ulaşacak.

Baron von F***'den Kont von O**'ya

Altıncı Mektup

20 Temmuz

Bu Civitella gerçekten de dünyanın yardıma en hızlı koşan insanı. Geçen gün Prens yanımdan henüz ayrılmıştı ki, Marki'nin söz konusu meseleyi acilen halletmemi önerdiği notu elime ulaştı. Ben de ona derhal Prens adına 6000 Venedik altını karşılığında bir borç senedi gönderdim; yarım saatten daha kısa bir sürede bu miktarın iki katı, bir kısmı bono, birazı da nakit para olarak geriye döndü. Bu artışa Prens de sonunda razı oldu; ama bir koşulla, altı haftalık bir sürede düzenlenen borç senedinin kabul edilmesinde ısrarlıydı.

Bütün hafta, esrarengiz Yunanlı kız hakkında araştırma yapmakla geçti. Biondello tüm ilişkilerini harekete geçirdiyse de, şimdiye kadar hepsi boşa çıktı. Gondolcuyu bulmasına rağmen, ondan bu iki kadının Murano Adası'nda indiklerini ve orada kendilerini hazır bekleyen iki tahtırevana bindikleri dışında başka bilgi edinemedi. Gondolcu onların yabancı dil konuşmaları ve altınla ödeme yapmalarından İngiliz oldukları kanısına varmıştı. Refakatçilerini de tanımıyormuş; ona kalırsa, adam Muranolu bir ayna fabrikatörü olabilirmiş. En azından onları Giudecca'da aramamızın anlamsız olduğunu, kızın büyük bir ihtimalle Murano Adası'nda oturduğunu biliyorduk; ancak ne yazık ki, Prens kızı yeterince iyi tarif edemediği için kimse onu tanıyamıyordu. Tutku dolu dikkatiyle kızın görünüşünü adeta yutarcasına seyretmiş olmasına rağmen, onu *görmesini* engellemişti; başka insanların dikkatini çekebilecek şeyleri bile göremeyecek kadar kördü; onun tarifine göre, kızı herhangi bir Venedik adasında değil de, Ariosto[31] veya Tasso'da[32] aramak gerekirdi. Ayrıca bu araştırma, yakışık almayacak bir sansasyon uyandırmamak için büyük bir hassasiyetle yürütülmeliydi. Prens'in dışında bir tek Biondello kızı peçesinin ardından da olsa gördüğünden, yani tekrar rastladığında onu tanıyabileceğinden, kızın bulunabileceğini tahmin ettiği her yerde onunla karşılaşmak için çabalıyordu; zavallı adam bütün bu haftayı Venedik sokaklarında oradan oraya sürekli koşturarak geçirdi.

Özellikle Rum Ortodoks Kilisesi'nde araştırmalar yoğunlaştırıldı, ama her seferinde sonuç başarısızdı; başarısızlıkla sonuçlanan her beklentiyle sabırsızlığı daha da artan Prens, sonunda gelecek cumartesiyi beklemekle avunmak zorunda kaldı.

Huzursuzluğu ıstırap vericiydi. Hiçbir şey onu oyalayamıyor, hiçbir şeye dikkatini veremiyordu. Tüm varlığı hummalı bir hezeyan içindeydi, çevresindekilere karşı isteksizdi, derdi yalnızlıkta daha da artıyordu. Oysa hiç bu haftaki kadar çok ziyaretçisi olmamıştı. Yaklaşan yola çıkış tarihi duyulduğundan, herkes onu görmeye geliyordu. Şüphe dolu dikkatlerini Prens'ten uzaklaştırmak için bu insanları oyalamak gerekiyordu; aklını dağıtmak için de *Prens'i* oyalamak gerekiyordu. Bu sıkıntılı durumda, Civitella'nın aklına kumar fikri geldi, en azından kalabalığı uzaklaştırmak için de bahis yüksek tutulmalıydı. Aynı zamanda Prens'te kumara karşı geçici bir heves uyandırarak tutkularının bu romantik coşkusunun kısa zamanda sönmesini umuyordu, nasıl olsa onu kumardan vazgeçirmek her zaman mümkündü. "Kâğıtlar," diyordu Civitella, "beni kapılmak üzere olduğum nice çılgınlıklardan korudu, hatta çoktan kapıldığım nicelerini de giderdi. Bir çift güzel gözün elimden aldığı huzuru ve mantığı, çoğu zaman faro[33] masasında yeniden buldum ve kadınlar asla bana kumar oynayacak param olmadığı zamanlardaki kadar hükmetmediler."

Civitella'nın nereye kadar haklı olduğu sorusunu açık bırakıyorum; ancak sarıldığımız çare, kısa bir süre sonra deva olması beklenen dertten çok daha tehlikeli olmaya başladı. Sadece yüksek bahis oynamakla kumardan geçici bir zevk duyabilen Prens, kısa zamanda artık sınır tanımaz hale geldi. Artık bir kere iş çığrından çıkmıştı. Yaptığı her şey, tutkuya dönüşüyordu; her şey şimdi onun kendi içinde hüküm süren sabırsızlığın şiddetiyle olup bitiyordu. Paraya önem vermediğini bilirsiniz; şimdi bu durum tamamen duyarsızlığa dönüştü. Altınlar elinden su damlaları gibi akıp gitti. Hiçbir şekilde dikkatini vermeden oynadığı için, hemen hemen sürekli kaybediyordu. Bütün ümidini bu oyuna bağlamış bir kumarbaz gibi oynadığı için, korkunç

miktarlarda para kaybetti. Sevgili O**, size kalp çarpıntıları içinde yazıyorum –dört günde tam 12 000 Venedik altını– ve daha da fazlası eridi gitti.

Sakın bana sitem etmeyin. Ben zaten kendimi yeterince suçluyorum. Fakat bunu engelleyebilir miydim? Prens beni dinler miydi? Onu uyarmanın dışında başka bir şey yapabilir miydim? Elimden geleni yaptım. Kendimi suçlayamam.

Civitella da müthiş para kaybetti; bense yaklaşık 600 Venedik altını kazandım. Prens görülmemiş talihsizliği yüzünden herkesin diline düştü ve oyunu artık hiç bırakamaz oldu. Prens'in minnettarlığını kazanacağından memnuniyet duyduğu her halinden belli olan Civitella, bu miktarı hemen kendisine iletti. Böylece açık kapatıldıysa da, şu anda Prens, Marki'ye 24 000 Venedik altını borçlu. Ah, sofu kız kardeşin biriktirdiği paralar için nasıl da sabırsızlanıyorum! Bütün prensler böyle midir, sevgili dostum? Prens, Marki'ye adeta büyük bir onur bahşetmiş gibi davranıyor ve o da en azından kendine düşen rolü iyi oynuyor.

Civitella, bu abartılı durumun Prens'in aklını yeniden başına getirmek için aslında en iyi çare olduğunu söyleyerek beni yatıştırmaya çalıştı. Paranın bir aciliyeti yokmuş. Kendisi bu açığı hissetmiyormuş bile ve her an bunun üç katını dahi vermek için Prens'in hizmetindeymiş. Kardinal de, yeğeninin düşüncesinde samimi olduğuna ve bizzat kendisinin de kefilliğe hazır bulunduğuna dair bana güvence verdi.

İşin en acı tarafı, bu müthiş fedakârlıklar bile etkisini gösterememişti. Belki de Prens'in en azından kendini vererek oynadığını düşünebilirsiniz. Oysa hiç de öyle olmadı. Düşünceleri çok uzaklardaydı, bastırmaya çalıştığımız tutkusu oyundaki talihsizliğinden daha da beslenmiş gibi görünüyordu. Oyun sırasında tam karar verme anı geldiğinde ve herkes büyük bir merakla oyun masasının etrafını doldurduğunda, onun gözleri Biondello'yu arıyor, getirmesini umduğu yeni bir haberi önceden yüzünden okumaya

çalışıyordu. Biondello her defasında eli boş dönüyordu ve Prens her defasında eli kaybediyordu.

Aklıma gelmişken, Prens'in kaybettiği paralar muhtaç kişilerin avuçlarını doldurdu. Birtakım fesat dedikoducuların dediğine göre, pazardan aldıkları basit yiyecekleri senatör şapkaları içinde evlerine kadar kendileri taşıyan bazı ekselanslar, evimize dilenci gibi girmişler ve buradan zengin olup çıkmışlar. Civitella bana onları gösterdi. "Bakın," dedi, "aklı başında bir adamın aklına esip kendinden geçmesiyle kaç tane gariban nasipleniyor! Fakat bu hoşuma gidiyor. Bu tam prenslere ve krallara layık! Büyük bir insan yolunu şaşırdığında bile etrafını mutlu etmeli ve tıpkı taşan bir nehir gibi çevresindeki tarlaları verimli hale getirmeli."

Civitella ne kadar cesur ve asil düşünüyor olsa da Prens ona 24 000 Venedik altını borçlu!

Özlemle beklenen cumartesi sonunda geldi ve efendim kendini tutamayıp öğlen olur olmaz *** Kilisesi'ne vardı. Esrarengiz kızı ilk defa gördüğü şapelde yerini aldı, onun gözüne çarpmayacak bir yer seçti. Biondello'ya kilise kapısında nöbette beklemesi ve hanımın refakatçisiyle dostluk kurması emredilmişti. Bense oradan geçen herhangi biriymişim gibi dönüş yolunda onlarla aynı gondola binme işini üstlenmiştim, böylece eğer diğer girişimler başarısız olursa, meçhul genç kızın izini takip edecektim. Gondolcunun ifadesine uygun olarak, geçen sefer indikleri yerde, iki tahtırevan kiralandı; bu yetmiyormuş gibi, Prens oda hizmetkârı von Z***'den onları ayrı bir gondolla takip etmesini istedi. Prens ise kendini sadece onu seyretmeye vermek ve durum uygun olursa, şansını kilisede denemek istiyordu. Civitella tamamen bunun dışında kaldı; kendisinin Venedik'te kadınlarla öyle kötü bir şöhreti vardı ki, onun bu işe karışması hanımefendinin güvenini sarsabilirdi. Görüyorsunuz, sevgili Kont, güzel esrarengiz kızı elimizden kaçırırsak, bu hiç de aldığımız önlemlerin yetersizliğinden ileri gelmeyecekti.

Herhalde hiçbir kilisede buradakinden daha içten dileklerde bulunulmamıştır ve hiçbir zaman bu kadar şiddetli bir hayal kırıklığı

yaşanmamıştır. Prens güneş batana kadar bekledi, bulunduğu şapele doğru gelen her ses, kilise kapısının her gıcırtısı beklentisini daha da artırıyordu –tam yedi saat– Yunanlı kızdan eser yoktu. Size onun ruh hali hakkında hiçbir şey söylemiyorum. Siz kırılan bir umudun ne demek olduğunu bilirsiniz; üstelik bu öyle bir umut ki, yedi gün ve yedi gece boyunca bir tek onunla yaşanmıştı.

Baron von F***'den Kont von O*'ya
Yedinci Mektup

Temmuz

Prens'in şu esrarengiz meçhul genç kızı, Marki Civitella'ya kısa bir süre önce bizzat karşılaştığı romantik bir görüntüyü hatırlattı ve o da Prens'in aklını dağıtmak için bunu bize anlatmak istedi. Ben de bunu size onun ağzından anlatacağım. Ancak söylediği her söze canlılık katmayı bilen Marki'nin esprili üslubu, benim anlatımımda elbette kaybolup gidecek.

"Geçen baharda," diye anlatmaya başladı Civitella, "yetmiş yaşında, on sekizindeki Romalı bir kızla evlenmek çılgınlığına kalkışan İspanyol elçisinin hiddetini üzerime çekme talihsizliğine uğramıştım. Elçi intikam ateşiyle peşimdeydi ve arkadaşlarım bu tehlikeli düşmandan kurtulmam için ya doğanın hükmünü beklememi ya da aramızda dostça anlaşma olana kadar başıma geleceklerden bir an önce kaçmamı öğütlediler. Venedik' ten tamamen ayrılmak bana zor geldiğinden, *Murano*'nun ıssız bir semtinde takma adla müstakil bir eve yerleştim, gündüzleri gizlenerek, geceleri ise dostlarımla birlikte eğlenerek geçiriyordum.

Evin pencereleri bir bahçeye bakıyordu, bahçenin batısı bir manastırı çevreleyen duvara bitişikti, doğu tarafı ise küçük bir yarımada gibi lagünün içine doğru uzanıyordu. Çok çekici bir bahçe düzenlemesi olmasına rağmen, ziyaretçi azdı. Her sabah, arkadaşlarım evden gittiğinde, yatağa yatmadan önce, pencerenin önünde birkaç dakika geçirmeyi, güneşin körfez üzerinde doğuşunu görüp sonra ona

iyi geceler dilemeyi alışkanlık haline getirmiştim. Eğer henüz bu keyfi yaşamadıysanız, Saygıdeğer Prens, size bu yeri öneririm, burası bu müthiş görüntünün tadını çıkartabileceğiniz tüm Venedik'teki belki de en mükemmel yer. Erguvan rengi gece, derinliklerin üstünde uzanıyor ve altın rengi bir sis uzaktan lagünün kenarından güneşin doğuşunu haber veriyor. Gökyüzü ve deniz, ümit dolu bir sükûnetle bekliyorlar. İki saniye, işte göründü, tam ve mükemmel, bütün dalgalar alevler içinde – bu öylesine büyüleyici bir görüntüdür ki!

Bir sabah, alışkanlıkla kendimi bu manzaranın hazzına bırakmışken, birdenbire bunun bir tek izleyicisinin ben olmadığımı fark ediyorum. Bahçeden insan sesleri duymuşum gibi geliyor ve sesin geldiği yöne doğru döndüğümde, bir gondolun kıyıya yanaşmakta olduğunu fark ediyorum. Birkaç dakika sonra, bahçede birtakım insanların dolaşmaya çıkmış gibi ağır adımlarla, ağaçlıklı yoldan yukarı doğru yürüdüklerini görüyorum. Bunların bir adam ve bir kadın, yanlarında da küçük bir zenci olduğunu fark ediyorum. Kadın beyaz bir kıyafet giymiş, parmağında elmas bir yüzük parlıyor; alacakaranlık yüzünden daha fazlasını ayırt edemiyorum.

Merakım uyanıyor. Eminim ki bir randevu ve âşık bir çift –ama bu yerde ve bu kadar alışılmadık bir saatte!– çünkü saat henüz üç bile olmamıştı ve her şey hâlâ alacakaranlığın loşluğu ile örtülüydü. Bu bana sanki bir romanın başlangıcı gibi geldi. Sonunu beklemeye karar verdim.

Birazdan bahçedeki fundalıkların arasında gözden kayboluyorlar, tekrar ortaya çıkmaları ise uzun bir zaman alıyor. O sırada civarda hoş bir şarkı duyuluyor. Bu ses, gondolunda şarkı söyleyerek oyalanan gondolcudan ve ona karşılık veren yakınlardaki meslektaşından geliyordu. Şarkılar, Tasso'dan dörtlüklerdi; zaman ve mekân da bunlarla ahenkli bir uyum içindeydi ve melodi etrafı çevreleyen sessizlikte tatlı tatlı yayılıyordu.

"Bu arada gün ağarmıştı ve nesneler daha net seçilebiliyordu. Şimdi gözlerimle benimkileri arıyorum. El ele ağaçlıklı geniş bir yolda yukarıya doğru yürüyorlar, sık sık duruyorlar, ama sırtları bana dönük

ve yol onları giderek benim evden uzaklaştırıyor. Genç kadının yürüyüşündeki zarafetten soylu olduğunu çıkarıyorum ve asil, bir melek kadar güzel endamı ise bana onun olağanüstü güzellikte olduğunu düşündürüyor. Aralarında az konuşuyorlar, hatta bana kalırsa, hanımefendi refakatçisinden daha fazla konuşuyordu. Şu anda tam üzerlerinde bütün ihtişamıyla yükselmekte olan güneşin manzarası onları hiç ilgilendirmiyor gibiydi.

"Ben uzun dürbünümü elime alıp bu tuhaf görüntüyü mümkün olduğunca yaklaştırmak için ayarlarken, onlar birdenbire bir yan yola saparak gözden kayboldular, tekrar görününceye kadar da aradan uzun bir süre geçti. Güneş artık tamamen yükselmişti, iyice yakınıma kadar geldiklerinde, işte şimdi onları tam karşımda görüyorum. –Ah, o ne ilahî bir görüntüydü!– Bu benim hayal gücümün bir oyunu muydu, yoksa ışığın büyüsü mü? Doğaüstü bir varlık gördüğümü sandım ve ışıktan kamaşan gözümü ondan kaçırdım. Böylesine bir ihtişamın yanı sıra böylesine bir incelik! Böylesine taze bir gençlikte böylesine bir ruh ve asalet! Size tasvir etmek için boşuna uğraşıyorum. Bu ana kadar güzellik neymiş bilmiyormuşum.

Kendilerini konuşmaya kaptırdıklarından benim yakınımda durup oyalanıyorlar ve ben de bu mükemmel görüntüye kendimi vermek için bol bol zaman buluyorum. Fakat gözlerimi refakatçisine çevirdiğim anda, artık bu güzelliğin gücü bile bakışlarımı tekrar üzerine çekmeye yetmiyor. Bana öyle geldi ki, adam tam olgunluk çağındaydı, ince, uzun, asil bir vücut yapısı vardı. Fakat şimdiye kadar hiçbir insan yüzü böyle bir zekâ, böyle bir ululuk, böyle bir kutsallık ışıltısıyla gözlerimi kamaştırmamıştı. Şahsen ben, kimsenin beni göremeyeceği bir yerde olmama rağmen, kapkara kaşlarının altından şimşek gibi çakıp ok gibi delip geçen bakışına dayanamadım. Gözlerinin çevresinde sessiz, dokunaklı bir keder vardı, dudaklarının çevresindeki şefkatli ifade bütün yüzünü gölgeleyen kasvetli ciddiyeti yumuşatıyordu. Fakat Avrupalı olmadığını belli eden yüz hatları, farklı diyarların yerel kıyafetlerinden, kimsenin taklit edemeyeceği bir zevkle, cesurca ve başarıyla bir araya getirilmiş kıyafeti ile birleşince,

ona tuhaf bir hava veriyordu, bu da onun tüm varlığıyla yarattığı olağandışı etkiyi daha da artırıyordu. Bakışlarındaki biraz çılgın bir ifade, onun bir fanatik olabileceğini düşündürse de, mimikleri ve dış görünüşü hayatın içinde yetişmiş bir adam olduğuna işaret ediyordu."

Bildiğiniz gibi, Z*** aklına gelen her şeyi söylemeden duramaz ya, burada da daha fazla kendini tutamadı. "Bizim Ermeni bu!" diye haykırdı. "Bizzat bizim Ermeni, başkası olamaz!"

"İzninizle, şimdi bu Ermeni lafı da nereden çıktı?" dedi Civitella.

"Şimdiye kadar kimse size o farsı anlatmadı mı? dedi Prens. "Fakat sözünüzü kesmeyelim! Sizin adam ilgimi çekmeye başladı. Anlatmaya devam edin."

"Tavırlarında kavranılmaz bir şeyler vardı. Kız başka yöne bakarken, onun gözleri anlamlı ve tutkulu bir halde kıza çevriliydi; kızla göz göze geldiğinde ise, önüne bakıyordu. Bu adam aklını mı kaçırmış, diye düşündüm. Orada sonsuza kadar başka bir şey seyretmeden durabilirdim.

Fundalığın arasında onları tekrar gözden kaybettim. Uzun bir süre tekrar ortaya çıkmalarını bekledim, bekledim, ama boşunaydı. Sonunda başka bir pencereden onları yakaladım.

Bir havuzun önünde duruyorlardı, birbirlerinden belli bir uzaklıktaydılar, ikisi de derin bir sessizliğe gömülmüştü. Herhalde uzun bir süredir böyle duruyor olmalıydılar. Kızın irileşmiş, duygu yüklü gözleri soru sorarcasına adama çevriliydi, onun aklından geçen her düşünceyi alnından okuyormuş gibiydi. O ise, kıza doğrudan bakmak için kendinde yeterli cesareti bulamıyormuş gibi, kaçamak bakışlarla onun görüntüsünü suyun yansıyan yüzeyinde yakalamaya çalışıyor ya da gözlerini havuza su fışkırtan yunus heykeline dikiyordu. Kadın dayanabilseydi, bu sessiz sahne kim bilir daha ne kadar sürerdi? Güzel yaratık, en ince nezaketiyle ona doğru yürüdü, kolunu onun boynuna dolayarak elini tuttu ve dudaklarına götürdü. Soğuk adam sükûnetini bozmadı ve kızın sevgi gösterisi karşılıksız kaldı.

Fakat bu sahnede beni etkileyen bir şey vardı. Beni etkileyen, o adamdı. Yüreğinde şiddetli bir heyecan kabarıyordu, sanki karşı

konulamaz bir güç onu kıza doğru itiyor, görünmez bir kol ise onu geriye çekiyordu. Bu, sessiz ama acı veren bir mücadeleydi ve hemen yanı başındaki tehlike öylesine güzeldi ki. Hayır, diye düşündüm, çok ileri gidiyor. Karşı koyamayacak, mutlaka yenilecektir.

Adamın gizlice verdiği işaret üzerine, küçük zenci ortadan kayboluyor. Şimdi duygusal bir sahne bekliyorum, dizlerinin üzerinde yalvarma, binlerce öpücükle mühürlenmiş bir barışma. Bunların hiçbiri olmuyor. Anlaşılmaz adam, bir çantadan mühürlü bir paket çıkarıp kadının eline veriyor. Bunu görünce kızın yüzü acıyla doluyor ve gözünden bir damla yaş süzülüyor.

Kısa bir suskunluktan sonra birbirlerinden ayrılıyorlar. Bir yan yoldan çıkan yaşlıca bir kadın onlara doğru yürüyor, bütün bu zaman boyunca uzakta beklemiş olan bu kadını şimdi ilk kez fark ediyorum. Kadınlar kendi aralarında konuşarak yavaş yavaş uzaklaşırken, o da bu fırsatı kullanarak dikkati çekmeksizin geride kalıyor. Kararsız bir halde, sabit gözlerle arkalarından bakıyor, duruyor, yürüyor, tekrar duruyor. Birdenbire fundalığın içine dalıp gözden kayboluyor.

Öndekiler, sonunda arkalarına bakıyorlar. Onu artık göremedikleri için huzursuz gibiler ve görünüşe bakılırsa, onu beklemek üzere duruyorlar. Gelmiyor. Endişeyle etrafa bakıyorlar, adımları daha da hızlanıyor. Gözlerimle bütün bahçeyi boydan boya tarıyorum. Orada değil. Hiçbir yerde yok.

Birdenbire kanalda birtakım fışırtılar duyuyorum, bir gondol kıyıdan uzaklaşıyor. İşte bu o, genç kıza seslenip haber vermemek için kendimi zor tutuyorum. Şimdi her şey açıklığa kavuştu; bu, bir veda sahnesiydi.

Benim *bildiğim* şeyi, genç kız sanki *sezmişti*. Diğer kadının kendisini takip edemeyeceği bir hızla, genç kız kıyıya doğru koşuyor. Çok geç. Gondol bir ok süratiyle uçarcasına uzaklaşıyor, sadece uzaktan beyaz bir mendilin havada uçuştuğu görülüyor. Bunun üzerine kadınların da karşı kıyıya geçtiklerini görüyorum.

Kısa bir uykudan uyandığımda, gördüklerimi gerçek sanmış olmama gülmekten kendimi alamadım. Hayal gücüm bu olayı rüyada

devam ettirmişti ve şimdi hakikat de bana rüya gibi geliyordu. Daha gün ağarmadan, penceremin önündeki ıssız bir bahçede âşığıyla dolaşan huri gibi çekici bir genç kız ve böyle bir fırsatı değerlendirmesini bilemeyen bir âşık; bu bana ancak rüya gören birinin hayal gücünün yaratmaya cüret edebileceği ve o yüzden de mazur görülebilecek bir kompozisyon gibi geldi. Fakat rüya öylesine güzeldi ki, sık sık tekrarlanmasını dilememek imkânsızdı; bahçe bile, hayal gücüm onu bu kadar çekici kişilerle doldurduğundan beri, şimdi bana daha sevimli görünüyordu. Bu sabahı izleyen birkaç kasvetli gün, pencereden uzak durmama neden oldu, ancak havanın açık olduğu ilk akşamüzeri bir şey beni gayri ihtiyari pencereye doğru çekti. Kısa bir süre göz gezdirdikten sonra, benim o meçhul genç kızın beyaz elbisesinin karşımda ışıldadığını gördüm. Evet, oydu. Gerçekten oydu. Bu bir rüya değildi.

Daha önce gördüğüm orta yaşlı nedime de yanındaydı, küçük bir erkek çocuğunun elinden tutuyordu; kendisi ise içine kapanmış bir halde, onlardan ayrı yürüyordu. Geçen sefer refakatçisiyle gezdiği, hafızasında yer etmiş olan her yeri dolaştılar. Genç kadın özellikle uzun bir süre havuzun başında vakit geçirdi, baktığı yere takılı kalmış sabit gözleri o sevgili görüntüyü boşuna arıyor gibiydi.

İlk gördüğümde beni kendimden geçiren bu asil güzellik, bugün üzerimde daha yumuşak bir etki yarattıysa da, bu etkinin daha az güçlü olduğu söylenemezdi. Şimdi bu ilahî görüntüyü daha özgürce seyredebiliyordum; ilk görüşteki şaşkınlığım farkına varmadan yerini tatlı bir duyguya bırakmıştı. Onu çevreleyen hale kayboluyor ve artık onda duyularımı ateşleyen, dünyanın en güzel kadınını görüyorum. O anda kesin kararımı vermiştim. O, benim olmalıdır.

'Kendi kendime, acaba aşağıya inip ona yaklaşsam mı, yoksa buna cesaret etmeden önce onun hakkında bilgi mi toplasam, diye düşünürken, manastırın duvarında küçük bir kapı açılıyor ve içeriden bir Karmelit keşişi çıkıyor. Kapının çıkarttığı sesi duyan genç kadın yerinden ayrılıyor, onun hızlı adımlarla keşişe doğru yürüdüğünü görüyorum. Keşiş koynundan bir kâğıt çıkarıyor, kadın heyecanla

kâğıdı elinden kapıyor ve yüzüne adeta canlılık veren bir neşe yayılıyor.

Tam o anda her zamanki akşam ziyaretçilerim beni pencereden uzaklaştırıyor. Bu keşfimi başkalarından sakındığım için, sözünü etmekten özellikle kaçınıyorum. Tam bir saat bu eziyetli sabırsızlığa katlanmak zorunda kaldıktan sonra, nihayet bu rahatsız edici ziyaretçilerden kurtulmayı başarıyorum. Koşarak pencereme dönüyorum, ama ortalıkta kimse yok!

Aşağıya indiğimde bahçe bomboş. Kanalda tek bir taşıt kalmamış. Ortalıkta bir tek insan bile yok. Genç kadının nereden geldiğini de, nereye gittiğini de bilmiyorum. Etrafa baka baka yürümeye başladığımda, uzaktan beyaz bir şeyin kumda parıldadığını görüyorum. Yaklaşınca, mektup gibi katlanmış bir kâğıt buluyorum. Bu Karmelit keşişinin kadına getirdiği mektuptan başka ne olabilirdi ki? "Ne mutlu bir rastlantı!' diye haykırdım. 'Bu mektup bütün sırrı çözmemi sağlayacak, o genç kadının kaderi artık benim elimde.'

Mektup sfenks motifli mühürle kapatılmıştı, üstünde yazı yoktu, şifreyle kaleme alınmıştı; ancak şifre okumayı bildiğimden bu durum gözümü korkutmadı. Hemen kopyalamaya başlıyorum, çünkü büyük olasılıkla kadın kısa bir süre sonra mektubu kaybettiğini fark edip aramak için geriye dönecekti. Mektubu bulamazsa, bu durum onun için bahçenin birçok insan tarafından ziyaret edildiğinin bir kanıtı olacak ve bu keşfiyle bundan sonra buradan uzak duracaktı. Umudumu yıkacak bundan daha kötü hiçbir şey olamazdı!

Tahmin ettiğim şey oldu. Ben daha mektubu henüz kopyalamıştım ki, genç kadın yanında nedimesi olduğu halde tekrar göründü, ikisi de endişeyle mektubu arıyorlardı. Mektubu çatıdan söktüğüm bir kayağantaşa sarıp genç kadının önünden geçmek zorunda olduğu bir yere düşecek şekilde fırlatıyorum. Onun mektubu bulduğu andaki sevinci, benim yücegönüllülüğümü ödüllendiriyor. Keskin ve sınayan bir bakışla, sanki ona dokunmuş olabilecek melun eli gözleriyle araştırmak istermiş gibi, mektubu evire çevire inceledi; ancak onu cebine sokarken yüzündeki memnun ifade, hiç kuşkusu kalmadığını

kanıtlıyordu. Oradan uzaklaşırken geriye dönüp bakışı, kalbinin sırrını büyük bir sadakatle saklayan bahçenin koruyucu ilahlarına minnet dolu bir vedaydı.

Şimdi mektubu deşifre etmek için acele ediyordum. Birçok dili denedim; sonunda İngilizce ile başarılı oldum. İçeriği o kadar kayda değerdi ki, ezbere aklımda tuttum."

Burada kesmek zorundayım. Öykünün sonu bir dahaki sefere.

Baron von F***'den Kont von O**'ya
Sekizinci Mektup

Ağustos

Hayır, sevgili dostum, siz iyi niyetli Biondello'ya haksızlık ediyorsunuz. Emin olun, haksız bir kuşku besliyorsunuz. Genelde İtalyanlara dair görüşünüzde haklı olabilirsiniz, ama bu adam dürüst.

Bu kadar parlak yetenekleri, bu kadar örnek davranışları olan bir insanın, eğer ki gizli niyetleri yoksa, hizmetkârlığa tenezzül etmesini tuhaf buluyorsunuz; buradan da bu niyetlerden kuşku duyulması gerektiği sonucuna varıyorsunuz. Ne yani? Akıllı ve yetenekli bir insanın, onu hayatta başarılı yapacak güce sahip olan bir Prens'e iyi hizmet etmek için çabalaması olmadık bir şey mi? Böyle bir kişiye hizmet etmek onursuzluk mu sayılır? Biondello, Prens'e kişisel bir bağlılık duyduğunu açıkça belli etmiyor mu? Zaten kalbinden geçirdiği bir ricası olduğunu Prens'e daha önce itiraf etmişti. Bu rica bize hiç kuşkusuz bütün sırrı açıklayacaktır. Belki gizli niyetleri olabilir; ama bunlar masum niyetler olamaz mı?

Bu Biondello'nun ilk aylarda –yani sizin burada bulunarak bizi onurlandırdığınız anlarda– şimdi gün yüzüne çıkardığı büyük yeteneklerini saklı tutması ve hiçbir şekilde dikkati üzerine çekmemesi size garip geliyor. Bu doğru; ama o zamanlar kendini gösterme fırsatını nereden bulacaktı? Prens'in henüz ona ihtiyacı yoktu ki, diğer yeteneklerini keşfetmemiz de tamamen rastlantıyla oldu.

Fakat çok kısa bir zaman önce bize sadakatinin ve dürüstlüğünün bir kanıtını sundu, bu olay sizin tüm kuşkularınızı yerle bir edecek. Prens gözetleniyor. Onun yaşam tarzı, dostlukları ve ilişkileri hakkında gizli bilgiler toplamaya çalışıyorlar. Bunları merak eden kimdir, bilmiyorum. Fakat şunu bir dinleyin.

Burada San Giorgio'da Biondello'nun sık sık girip çıktığı bir genelev var; herhalde orada sevdiği biri var, bilmiyorum. Birkaç gün önce yine oradayken avukatlar, hükümet memurları, birtakım neşeli dost ve tanıdıklardan oluşan bir topluluğa rastgelir. Onunla tekrar karşılaştıklarına hepsi şaşırırlar ve memnun olurlar. Eski dostluklar tazelenir, her biri o âna kadar başından geçenleri anlatır, Biondello'dan da kendi hikâyesini anlatmasını isterler. Hepsi ona bu yeni işinde bahtının açık olmasını dilerler, Prens von ***'nin parlak yaşam tarzı hakkında anlatılanları duymuşlardır, özellikle de sır tutmasını bilen insanlara karşı cömertliğini; Kardinal A***i ile olan ilişkisini herkes biliyormuş, kumarı seviyormuş, vs. Biondello duraksar. Onunla sır küpü diye alay ederler, aslında onun Prens von ***'nin maslahatgüzarı olduğunu herkesin bildiğini söylerler; iki avukat onu ortalarına alırlar; hızla şişenin dibi görünür, onu içki içmeye zorlarlar; o ise bünyesinin şarabı kaldırmadığını söyleyerek affını ister, ama yine de sarhoş görünmek için içer.

"Evet," demiş sonunda avukatlardan biri, "Biondello işinin ehlidir; ama henüz her şeyi öğrenmedi, o sadece bir çırak."

"Eksiğim nedir?" diye sormuş Biondello.

"O sır saklama sanatında usta," demiş diğeri, "ama bu sırrı kendi çıkarı için açığa vurma sanatında henüz ustalaşmamış."

"Benim sırlarımı satın alacak biri bulunur mu?" diye sormuş Biondello.

O anda diğer konuklar odadan çıkmışlar, Biondello talepleriyle ortaya atılan o iki adamla baş başa kalmış. Kısacası, Prens'in Kardinal ve yeğeniyle ilişkisi hakkında bilgi vermesini, Prens'in para kaynağını bildirmesini ve Kont von O**'ya yazılan mektupları onlar adına alıkoymasını talep ediyorlarmış. Biondello onları bir başka zaman

görüşmek üzere diyerek atlatmış; ama kimin adına çalıştıklarını öğrenemememiş. Kendisine yapılan parlak tekliflere bakılırsa, bu soruşturmanın çok zengin bir adam tarafından yaptırıldığı sonucuna varılabilirmiş.

Dün akşam Biondello bütün bu olanları efendime anlattı. Prens en başta aracıları derhal tutuklattırmak istediyse de, Biondello buna karşı çıktı. Onları mutlaka hemen salıvereceklerini, kendisinin ise bu sınıftan insanların arasında bütün itibarını kaybedeceğini, belki de hayatını tehlikeye atacağını söyledi. Bütün bu insanlar birbirlerine son derece bağlıymışlar, hepimiz birimiz için diyorlarmış; Biondello Venedik'teki yüksek mahkemenin düşmanlığını, bunların arasında bir gammaz olarak lanetlenmeye tercih edermiş; bu halk tabakasının güvenini kaybederse, Prens'e de artık yararlı olamazmış.

Bütün bunların arkasında kimin olabileceğini düşünüp durduk. Benim efendimin ne kadar geliri gideri olduğunu, Kardinal A***i ile nasıl bir ilişki içinde bulunduğunu ve size benim ne yazdığımı Venedik'te kim bilmek ister? Acaba Prens von **d** giderken adamlarına böyle bir emir mi verdi? Yoksa Ermeni yeniden harekete mi geçiyor?

Baron von F***'den Kont von O**'ya
Dokuzuncu Mektup

Ağustos

Prens büyük bir sevinç ve aşk içinde yüzüyor. Yunanlısına yeniden kavuştu. Bakın, bu nasıl oldu.

Chiozza üzerinden gelen bir yabancı, körfezde yer alan bu şehrin güzel konumunu ballandırarak anlatınca, Prens'te burayı görmek için bir merak uyandı. Dün bu gezi yapıldı, tüm baskılardan ve masraflardan kaçınmak için Prens'e, Z***, Biondello ve benden başka kimse eşlik etmeyecekti, ayrıca efendim tanınmamak istiyordu. Tam oraya hareket etmekte olan bir deniz taşıtı bulduk ve yer ayarladık. Karma ama küçük bir topluluktu, gidiş yolculuğu olaysız geçti.

Chiozza, Venedik gibi zemine çakılan kazıklar üzerine inşa edilmiş ve nüfusu kırk bin civarındaymış. Soylulara pek rastlanmasa da, adım başı karşınıza bir balıkçı veya denizci çıkıyor. Kim peruk takıp pelerin giyerse, zengin sayılıyor; bere ve palto da fakirliğe işaret ediyor. Şehrin konumu güzel, ama Venedik'i henüz görmemiş olmanız koşuluyla.

Orada çok fazla oyalanmadık. Daha birçok yolcusu olan kaptan, Venedik'e erken dönmek zorundaydı, Prens'i de Chiozza'da çeken bir şey yoktu. Gemiye döndüğümüzde, herkes çoktan yerini almıştı. Gelişte topluluktan o kadar sıkılmıştık ki, bu sefer kendimiz için bir kamara tuttuk. Prens, gemide daha başka kimlerin bulunduğunu sordu. Bir Dominiken rahibi ve Venedik'e dönmekte olan birkaç kadın, cevabını aldı. Efendim onları görmeye meraklı değildi, derhal kamarasına girdi.

Yunanlı kız, gidiş yolculuğumuz boyunca konuşma konumuz olmuştu, dönüşte de durum aynısıydı. Prens onun kilisede birdenbire karşısında belirmesini tekrar tekrar hararetle anlatıyordu; planlar yapıldı, planlara karşı çıkıldı; zaman su gibi akıp geçti; biz daha farkına varamadan karşımızda Venedik göründü. Yolculardan bazıları inmişti, Dominiken rahibi de onların arasındaydı. Kaptan kadınların yanına gitti –şimdi ilk kez kamaramızın onlardan incecik bir tahta paravanla ayrıldığını fark ediyorduk– ve inmek istedikleri yeri sordu. "Murano Adası'nda," diye cevapladılar ve evin adını verdiler. "Murano Adası mı!" diye atıldı Prens, sanki ruhunun her köşesi bir önsezinin ürpertisiyle titriyordu. Ben daha ona cevap veremeden, Biondello içeriye daldı. "Kiminle birlikte yolculuk yaptığımızdan haberiniz var mı?" –Prens ayağa fırladı– "O burada! Bizzat kendisi!" diye Biondello devam etti. "Şimdi refakatçisi hanımın yanından geliyorum."

Prens hızla dışarıya çıktı. Kamara ona çok dar gelmişti, hoş şu anda bütün dünya ona dar gelirdi ya. Binlerce duygu ruhunda fırtınalar estiriyordu, dizleri titriyor, yüzü kâh al al oluyor, kâh bembeyaz kesiliyordu. Ben de onunla birlikte büyük bir beklenti içinde titriyordum. O hali size anlatmam imkânsız.

Murano'da gemi yanaştı. Prens kıyıya atladı. Kız geldi. Onun o kız olduğunu, Prens'in yüzünden anladım. Görünüşü bende hiçbir kuşkuya yer bırakmadı. Ondan daha güzel bir vücut asla görmedim; Prens'in tüm tasvirleri gerçeğin gerisinde kalmıştı. Prens'i görünce, yüzü hafifçe kızardı. Herhalde bütün konuşmalarımızı duymuştu, konuşma konumuzun kendisi olduğu hakkında hiçbir şüphesi olamazdı. Anlamlı bir bakışla refakatçisine döndü, sanki, "İşte bu o!" demek istiyordu, utangaç bir edayla gözlerini yere çevirdi. Gemiden inmek için kıyıya dar bir kalas uzatıldı, bunun üzerinden yürümesi gerekiyordu. O ise ayağını basmaya çekiniyordu; ancak bana öyle geldi ki, kayıp düşmekten çok, birisinin yardımı olmadan yapamamaktan korkuyordu, zaten Prens de ona destek olmak üzere kolunu uzatmıştı bile. Yardım ihtiyacı, bu duraksamanın üstesinden geldi ve genç kız Prens'in elini tutup kıyıya çıktı. Prens'in içinde duyduğu şiddetli coşku ona nezaketi unutturdu; ondan aynı hizmeti bekleyen diğer kadını ihmal etti, o anda başka neyi unutmazdı ki? Sonunda refakatçi hanıma bu hizmeti ben verdiğim için, o sırada efendimle genç kadın arasında başlamış olan sohbetin başlangıcını kaçırdım.

Prens hâlâ onun elini avucunda tutuyordu; şaşkınlıktan olduğunu düşünüyorum, kendisi de bunun farkında değildi.

"Bu ilk kez değil, Signora, bu... bu..." Söyleyecek söz bulamıyordu.

"Sanırım ben de hatırlıyorum," dedi kız fısıltıyla.

"*** Kilisesi'nde," dedi Prens.

"*** Kilisesi'ndeydi," dedi kız.

"Hiç tahmin edebilir miydim ki; bugün sizinle bu kadar yakın..."

O anda kız yavaşça elini onun avucundan çekti. Prens'in şaşkınlığı çok açıktı. O sırada hizmetkârla konuşmakta olan Biondello, yardımına koştu.

"Signor," diyerek söze başladı, "hanımlar tahtırevan çağırmışlar; ama tahminlerinden erken döndük. Yakınlarda bir bahçe var, orada kalabalıktan uzaklaşıp dilediğiniz kadar vakit geçirebilirsiniz."

Teklif kabul edildi, Prens'in ne büyük bir hevesle kabul ettiğini tahmin edebilirsiniz. Akşam oluncaya kadar bahçede kaldık. Z*** ile

birlikte yaşlı nedimeyi oyalamayı başardık, böylece Prens genç kadınla rahatsız edilmeden sohbet edebildi. Prens'in bu anları değerlendirmeyi bildiğini, genç kızdan onu ziyaret etme iznini almasından anlayabilirsiniz. Şimdi, size yazdığım sırada, Prens orada. Döndüğü zaman, daha fazla bilgi edineceğim.

Dün eve döndüğümüzde, bizim saraydan beklediğimiz senetler gelmişti, ama beraberinde gelen mektup efendimin hiddet nöbeti geçirmesine neden oldu. Mektupta onun geri dönmesi isteniyor, üstelik hiç alışık olmadığı bir tonda. O da derhal aynı şekilde cevap verdi, burada kalacak. Senetler borçlu olduğu ana paranın ancak faizine yetiyor. Sabırsızlıkla kız kardeşinden bir cevap bekliyoruz.

Baron von F***'den Kont von O**'ya
Onuncu Mektup

Eylül

Prens, sarayı ile bozuştu, o kaynaktan gelen tüm gelirlerimiz kesildi.

Efendimin Marki'ye ödeme yapması gereken altı haftalık süre birkaç gün önce dolmuştu, ancak ne ısrarla ve acilen avans talep ettiği kuzeninden bir senet geldi ne de kız kardeşinden. Civitella'nın hatırlatma mektubu göndermediğini zaten tahmin etmişsinizdir; ama bu tarih sözüne sadık olan Prens'in hep hatırındaydı. Dün öğle üzeri hükümdar sarayından cevap geldi.

Kısa zaman önce, otelimizle yeni bir sözleşme yapmıştık ve Prens kalış süresini uzattığını resmen duyurmuştu. Tek bir söz söylemeden, efendim mektubu bana uzattı. Gözleri kıvılcımlar saçıyordu, yazının içeriğini yüzünden anlayabiliyordum.

Düşünebiliyor musunuz, sevgili O**? Efendimin burada yaşadıklarını, ***'da herkese yaymışlar ve iftiracılar da bu yalanlardan iğrenç bir ağ örmüşler. Görünen o ki, diğer birçok şeyin yanı sıra, Prens'in bir süredir eski karakterini inkâr ederek şimdiye kadarki övülmeye değer düşünce tarzının tamamen tersi bir tutum

benimsemeye başlamasını haber almışlar ve bu yüzden onu kınıyorlarmış. Onun kendini sefihçe kadınlara ve kumara kaptırdığını, borca saplandığını, kâhinlere ve büyücülere kulak verdiğini, Katolik piskoposlarla şüpheli ilişkiler içinde bulunduğunu ve makamını da, gelirini de aşan bir maiyet edindiğini biliyorlarmış. Hatta bu son derece yakışıksız tutumunu daha da ileriye vardırarak, mezhep değiştirip Roma Katolik Kilisesi'ne geçmek üzere olduğunu duymuşlar. Bu son suçlamaya karşı kendini temize çıkarmak için, ondan derhal geriye dönmesini bekliyorlarmış. Kendisinden borçlarının dökümünü, Venedik'teki bir bankere teslim etmesi isteniyormuş. Bankere o *yola çıkar çıkmaz* alacaklılara ödeme yapması için talimat verilmiş, çünkü bu şartlar altında parayı doğrudan doğruya onun eline vermeyi uygun bulmuyorlarmış.

Bunlar ne biçim suçlamalar, hem de nasıl bir tonda! Mektubu elime aldım, baştan sona bir kere daha okudum, içinde etkisini yumuşatacak bir şeyler aramaya çalıştım; hiçbir şey bulamadım, olanlar anlaşılır gibi değildi.

Z*** şimdi bana bir süre önce Biondello'nun başına gelen o gizli soruşturmayı hatırlattı. Zaman, içerik, bütün durumlar birbirini tutuyordu. Biz bunları yanlış yere Ermeni'ye atfetmiştik. Şimdi kimden kaynaklandığı gün ışığına çıkıyordu. Mezhep değiştirmek mi! Peki efendime bu kadar iğrenç, bu kadar adi bir biçimde iftira atmakta kimin bir çıkarı olabilir? Korkarım ki bu, Prens von **d**'nin efendimizi Venedik'ten uzaklaştırmak için düzenlediği küçük bir oyun.

Prens hâlâ susuyordu, gözlerini yere dikmişti. Suskunluğu beni endişelendirdi. Ayaklarına kapandım. "Tanrı aşkına, saygıdeğer Prens," diye haykırdım, "sakın şiddete başvurmaya kalkışmayın. Size en yükseğinden tarziye verilmeli, verilecektir de. Bu meseleyi *bana* bırakın. Oraya beni gönderin. Siz böyle suçlamalara cevap vermeye tenezzül etmemelisiniz; ama izin verin, bunu *ben* yapayım. İftiracı teşhis edilmeli ve ***'nın hakikati görmesi sağlanmalı."

Civitella bizi bu durumda buldu ve şaşkınlık içinde telaşımızın nedenini öğrenmek istedi. Z*** ve ben sustuk. Fakat çoktandır onunla bizim aramızda hiçbir fark gözetmeme alışkanlığında olan Prens, hâlâ müthiş şiddetli bir galeyan içinde olduğu o anda aklıselimin sesine kulak vermeyip mektubu Civitella'ya göstermemizi emretti. Ben duraksayınca, Prens mektubu elimden çekip aldı ve bizzat kendisi Marki'ye verdi.

Marki hayretler içinde mektubu okumayı bitirmişti ki, "Ben size borçluyum, Sayın Marki," diye söze başladı Prens, "ama bu sizi asla huzursuz etmesin. Bana sadece yirmi gün daha mühlet verin, size borcumu ödeyeceğim."

"Saygıdeğer Prens," diye hızla öne atıldı Civitella, "bunu hak ediyor muyum?"

"Bana hatırlatma mektubu göndermek istemediniz; inceliğinizi takdir ediyor ve size teşekkür ediyorum. Yirmi gün içinde, dediğim gibi, borcumu tam olarak ödeyeceğim."

"Bu ne demek oluyor?" diye bana sordu Civitella yıkılmış gibi. "Burada neler oluyor? Bir türlü anlayamıyorum."

Ona bütün bildiklerimizi anlattık. Çılgına döndü. Prens'in mutlaka tarziye istemesi gerektiğini, bunun duyulmamış bir hakaret olduğunu söyledi. Ayrıca bütün serveti ve itibarıyla kayıtsız şartsız Prens'in hizmetinde olduğuna yemin etti.

Marki gitmişti, Prens'in ağzından hâlâ tek bir söz çıkmıyordu. Sert adımlarla odada bir aşağı bir yukarı yürüyordu; içinde olağandışı bir şeyler kabarıyordu. Sonunda durdu ve dişlerinin arasından mırıldandı: "'Kendinizi kutlayın,' demişti. 'Saat tam dokuzda öldü.'"

Dehşet içinde ona bakıyorduk.

"'Kendinizi kutlayın,' " diye devam etti; "Kutlamak, –kendimi kutlamalıyım– öyle dememiş miydi? Acaba bununla ne demek istedi?"

"Şimdi bu konuya nasıl geldiniz?" diye atıldım. "Bu sözlerin ne ilgisi var?"

"O zamanlar adamın ne demek istediğini anlamamıştım. Onu şimdi anlıyorum. Ah, bir efendinin emri altında olmaya katlanmak

öyle zor ki!"

"Benim kıymetli Prensim!"

"Efendi olduğunu bize hissettirebilen biri!.. İşte! Bu hoş bir şey olmalı!"

Tekrar durdu. Yüzünün ifadesi beni korkutuyordu. Onu daha önce hiç böyle görmemiştim.

"Halk arasındaki en sefil adam olmak," diyerek tekrar söze başladı, "ya da veliaht prens! İkisi de tamamen aynı şey. İnsanlar arasında yalnızca *bir* fark vardır: itaat etmek ya da hükmetmek!"

Mektuba tekrar baktı.

"Bana bunu yazmaya cüret eden o insanı gördünüz," diye devam etti, "eğer kader onu sizin efendiniz yapmış olmasaydı, ona sokakta rastladığınızda selam verir miydiniz? Tanrı şahittir! Taçta bir keramet var!"

Bu tonda konuşmaya devam etti ve ağzından öyle sözler döküldü ki, bunları asla bir mektuba emanet edemem. Fakat bu vesileyle Prens, beni hayli dehşete ve korkuya düşüren ve müthiş tehlikeli sonuçları olabilecek bir durumu bana açıkladı. *** Sarayı içindeki aile ilişkileri hakkında şimdiye kadar büyük bir yanılgı içindeymişiz.

Prens, ona ne kadar karşı çıksam da, mektuba derhal cevap verdi ve yazdıklarının üslubu artık dostça bir uzlaşma umuduna yer bırakmıyordu.

Siz şimdi merakla Yunanlı genç kıza dair birtakım kesin bilgiler de bekliyorsunuzdur, sevgili O**, ama o konuda size hâlâ tatmin edici açıklamalar veremiyorum. Prens'ten bir şey öğrenmek imkânsız, çünkü onu da sırrına ortak etmiş ve tahminimce, bu sırrı korumaya yeminli. Ancak onun, bizim sandığımız gibi bir Yunanlı *olmadığı* ortaya çıktı. O bir Alman, hem de çok soylu bir aileden. Kulağıma gelen bir söylentiye göre, annesi çok yüksek bir soyluymuş ve Avrupa'da herkesin dilinde dolaşan bahtsız bir aşkın meyvesi olarak onu dünyaya getirmiş. Bu söylentiye göre, güçlü bir el tarafından yaptırılan gizli takipler nedeniyle, Venedik'e sığınmak zorunda kalmışlar; saklanmasının sebebi buymuş, işte o yüzden de Prens onun

oturduğu yeri bir türlü keşfedememiş. Prens'in derin bir saygıyla ondan bahsetmesi ve ona karşı özel bir ihtimam gözetmesi bu tahmini güçlendirmekte.

Prens ona müthiş bir tutkuyla bağlandı ve bu tutku her geçen gün büyüyor. İlk zamanlar ziyaretler kısa tutuluyordu; ikinci haftada ayrı kaldıkları süre kısaldı; şimdi ise Prens'in oraya gitmediği gün yok. Akşamlar biz onun yüzünü bile göremeden geçip gidiyor; eğer kızla birlikte değilse, o zaman da zihnini yine yalnızca *o* meşgul ediyor. Tüm varlığı sanki dönüşüme uğramış gibi. Sanki rüyada gibi etrafta dolaşıyor; daha önce ilgi duyduğu ne varsa, şimdi onun biraz olsun dikkatini çekmiyor.

Bu nereye varacak, sevgili dostum? Gelecek için kaygılanıyorum. Sarayla bağlarını kopartması, efendimin bir tek insanla, Marki Civitella ile kendisini küçük düşürecek bir bağımlılık ilişkisine girmesine neden oldu. Bu Civitella şimdi bizim bütün sırlarımızın ve kaderimizin efendisi. Şimdi olduğu gibi, her zaman bize karşı bu kadar soylu düşünceler taşıyacak mı? Bu iyi ilişki sürekli olacak mı; bir insana, dünyanın en iyisi olsa bile, eline bu kadar büyük bir nüfuz ve güç teslim etmek doğru olur mu?

Prens'in kız kardeşine yeni bir mektup gönderildi. Sonucu size bir sonraki mektubumda bildirebileceğimi umarım.

Kont von O** devam ediyor:

Fakat bu bir sonraki mektup asla gelmedi. Venedik' ten yeni bir haber gelene kadar üç ay geçti; bu kesintinin nedeni ileride maalesef açıklığa kavuşacaktı. Dostumun bana yazdığı tüm mektupların gönderilmesi engellenmiş ve gizlenmişti. Sonunda bu yılın aralık ayında aşağıdaki mektubu aldığım anda düştüğüm hayretin derecesini tahmin edebilirsiniz; tamamen iyi bir tesadüf sonucunda (postaya vermesi gereken Biondello ansızın hastalandığı için) mektup elime ulaşmıştı. "Yazmıyorsunuz. Cevap vermiyorsunuz, –ne olur gelin– ah,

dostluğun kanatlarını takıp bir an önce gelin. Umudumuz tükendi. Şu ilişikteki kararı okuyun. Bütün umudumuz tükendi.

Dediklerine göre, Marki'nin yarası ölümcülmüş. Kardinal intikam planları yapıyor, tuttuğu kiralık katiller Prens'i arıyor. Efendim, –ah benim bahtsız efendim!– bu hallere mi düşecekti? O bu korkunç kaderi hiç hak etmedi! Tıpkı alçaklar gibi, katillerden ve alacaklılardan saklanmak zorundayız.

Size Prens'in sığındığı *** Manastırı'ndan yazıyorum. Şu anda sert bir döşekte yanımda uzanmış uyuyor; ah, bu ölümcül bitkinlik uykusu, bu ona sadece acılarını yeniden duyabilme gücü sağlayacak. Kızın hasta olduğu on gün boyunca Prens'in gözüne uyku girmedi. Otopsi yapılırken oradaydım. Zehirlendiğine dair belirtilere rastlandı. Kızı bugün gömecekler.

Ah, sevgili O**, kalbim parça parça. Öyle bir sahne yaşadım ki, hafızamdan asla silinmeyecek. Kızın ölüm döşeğinin yanı başında bulundum. Tıpkı bir azize gibi öbür dünyaya göçtü, ölürken son dileği sevdiğini de kendisini cennete götüren yola yöneltmekti. Bizim tüm direncimiz sarsılmıştı, bir tek Prens metanetini korudu, onun ölümünü ondan üç kat fazla acı çekerek hissetmesine rağmen, yine de aşırı dindar kızın son arzusunu yerine getirmeyecek kadar aklının dirayetini korudu."

Bu mektubun ilişiğinde aşağıdaki karar yer alıyordu:

*Kız kardeşinden Prens von ***'ya*

Cenneti vaad eden yegâne kilise[34], Prens von ***'yi parlak bir fetihle kendine kazandığına göre, bu fethi sağlamış olan yaşam tarzını devam ettirmesi için gereken maddi imkânları da ondan esirgemeyecektir. Yolunu şaşırmış biri için gözyaşlarımı ve dualarımı esirgemem, ama layık olmayan birisi için de bir bağışta bulunamam.

*Henriette ****

Derhal bir posta arabası tuttum, gece gündüz yol aldım, üç hafta sonra Venedik'teydim. Acele edişim bir işe yaramadı. Bahtsız birine teselli vermek ve yardımcı olmak için gelmiştim, oysa karşımda benim zayıf desteğime artık ihtiyaç duymayan bahtiyar birini buldum. Yanına vardığımda, F*** hasta yatağındaydı ve konuşacak durumda değildi; elinden aşağıdaki notu alıp bana verdiler. "Geldiğiniz yere dönün, sevgili O**. Prens'in artık size ihtiyacı yok, bana da. Borçları ödendi, Kardinal'le barış sağlandı, Marki iyileşti. Geçen sene kafamızı karıştırıp bizi şaşkına çevirmeyi bilen Ermeni'yi hatırlıyor musunuz? Prens şimdi *onun* kollarında, beş gündür ilk missasını[35] dinlemekte."

Yine de Prens'e ulaşmak için çabaladım, ama reddedildim. Sonunda dostumun yatağının başucunda bu akla hayale sığmayacak hikâyeyi öğrendim.

İlk bölümün sonu[36]

20 . Schiller, Aydınlık Çağı'na gönderme yapıyor. (Y.N.)

21 . (Fr.) Filozof prens. (Y.N.)

22 . San Marco Meydanı'nın güney cephesinde yer alan, 1586-1640 yılları arasında yapımı tamamlanan yeni yönetim binaları. (Y.N.)

23 . Şövalye sınıfına katılma sürecinde, savaşçılık mesleğine hazırlanan bir genç 7-8 yaşlarından sonra babasının yanında paj olarak hizmet etmeye başlar. (Y.N.)

24 . (Mac.) Osmanlıların "haydut" olarak adlandırdığı, Macar ve Slav piyadeleri. (Y.N.)

25 . Venedik'in doğusunda, o dönemlerde adı kötüye çıkmış bir semt. (Y.N.)

26 . Yunan mitolojisinde, söyledikleri şarkılarla denizcileri büyüleyip tehlikeye düşüren yarı kuş, yarı kadın yaratık. (Y.N.)

27 . * Baron von F***'nin burada ve birinci mektubunun bazı yerlerinde zeki Prense dair ağır yargılarda bulunmaktan çekinmemesini, Prens'i daha yakından tanıma fırsatı bulan herkes benim gibi abartılı bulacak ve bu durumu bu genç eleştirmenin önyargılı zihniyetine atfederek mazur göreceklerdir. (Kont von O**'nun notu)

28 . İtalya'da Trentino bölgesinin merkezi. (Y.N.)

29 . (Lat.) Onun ne olduğunu ancak ölüme gidenler görürler. Prens burada Tacitus'un *Germania* adlı eserinde, Germen halklarınının okyanus ve deniz tanrısı Njörd'den bahsederken kullandığı bir deyişi alıntılıyor. (Y.N.)

30 . 30,48 santime denk düşen bir uzunluk ölçüsü. (Y.N.)

31 . Lodovico Ariosto: XVI. yüzyılda yaşamış ünlü İtalyan şairi. (Y.N.)

32 . Torquato Tasso: XVI. yüzyılda yaşamış en ünlü İtalyan şairi. (Y.N.)

33 . (Fr.) *Pharaon*. XVII. yüzyılda Versailles Sarayı'nda oynanan bir iskambil oyunu. (Y.N.)

34 . Roma Katolik Kilisesi kendini bu şekilde tanımlamaktadır. (Y.N.)

35 . Beş bölümden oluşan, duaların yalnızca rahip tarafından okunduğu ya da bestelenmiş tarzları olan, Katolik Kilisesi'ne özgü en önemli ayin müziği. (Y.N.)

36 . Schiller ikinci bir bölüm kaleme almamıştır. Yazar bu tek romanını tamamlanmadan bırakmıştır. (Y.N.)

İçindekiler